This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het "watermerk" van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Digitized by Google

92.

288 i 9

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0475 3536

Digitized by Google

3110
D5

Digitized by Google

Digitized by Google

~~288 J 9~~

CATALOGUS

DER

BIBLIOTHEEK

VAN DE

MAATSCHAPPIJ

DER

NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

TE

LEIDEN.

1829.

Digitized by Google

Koninklijke
Bibliotheek
's Hage

Digitized by Google

VOORBERIGT.

Eindelijk hebben wij het genoegen, den Catalogus der Bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, aan de Maatschappij en hare bijzondere Leden aan te bieden. Lang was dezelve eene behoefte en een verlangen, voor vele Leden en voor de Maatschappij zelve geweest; lang was er toe besloten en voorbereid geworden: maar voor dat de Boekerij eene eigene en vaste plaats had verkregen, was er minder geregeld gebruik van dezelve mogelijk, en minder aanmoediging tot volledige beschrijving. Ook daarna vereischte het aanhoudend doorzetten en voltooijen van dit werk, dat nieuw daargesteld moest worden, dat bij vele algemeene punten van overleg, zoovele bijzondere omvattede, als er boeken te plaatsen waren, veel tijd en veel geduld. Het was hier toch niet te doen om eene kortstondige en voorbijgaande lijst, als voor eene Verkooping: de Catalogus moest, zoo dan al niet in typographische uitvoering (hetgeen te kostbaar zou geworden zijn), althans in deszelfs inrigting beantwoorden aan de rijke stof en hooge waarde van hetgeen de Boekerij, vooral in hare Handschriften en Oude Drukken, bevat; terwijl voorts alle de Leden der Maatschappij, in den

Digitized by Google

overigen voorraad eenige aanvulling hunner eigene Boekverzamelingen zullende vinden, dus ook dat alles behoorlijk gerangschikt en duidelijk beschreven moest worden.

Ten opzigte van het eerste en voornaamste deel, de *Handschriften*, was ons voorgearbeid door den geleerden Duitscher, HOFFMANN *von Fallersleben*, die bij zijn verblijf hier te lande, van dit gedeelte, voor zooveel de eigenlijke oude Handschriften betrof, eene lijst en beschrijving had opgemaakt; waarvan reeds in de gedrukte *Handelingen der Algemeene Vergadering* van 1822, bladz. 56. loffelijke en dankbare melding is gemaakt geworden. Het later aangekochte hebben wij getracht op dezelfde wijze bij te werken, zooveel het voor de studie der oude Nederlandsche taal van belang kon zijn. Wij moeten hierbij nog aanmerken, 1°. dat het breeder uitgeschreven begin en slot dezer oude Handschriften dienstig is, om den kenner eene proeve te geven van taal en spelling, en dus bij verschillende kopyën van hetzelfde werk, of wel verschillende redactiën, den tijd van vervaardiging en de betrekkelijke waarde te helpen onderscheiden. 2°. Dat een groot gedeelte dier oude Handschriften, weleer bezeten door BALTHAZAR HUYDECOPER, en door hem gebruikt en aangehaald in zijne Proeve van Taal- en Dichtkunde, na zijn overlijden aangekocht en gebruikt waren door Mr. ZACHARIAS HENRIC ALEWIJN, te Amsterdam, die dezelve bij testament aan deze Maatschappij, waarvan hij een der vroegste en werkzaamste leden was, heeft nagelaten.

De oude drukken uit de XV Eeuw, als ook de werken

Digitized by Google

ken zonder jaartal, welke de Heer HOFFMANN slechts kortelijk opgeschreven had, zijn breeder en echt bibliographisch beschreven door den Baron VAN WESTREENEN VAN TIELLANDT; aan wiens verpligtende dienstvaardigheid en verdienstelijke moeite wij niet beter wisten te beantwoorden, dan door zijne beschrijving, ofschoon breeder dan het plan van dezen Catalogus over het algemeen toeliet, in derzelver geheel te behouden.

Ten opzigte van de rangschikking en indeeling der Boekerij, verwijzen wij verder naar de algemeene Schets, die wij, tot meer gemak voor het gebruik hierachter afzonderlijk, en met aanwijzing der bladzijden, doen volgen. — Wij hebben de *Taalkunde* vooraan geplaatst, zoowel als hoofddoel der Maatschappij, als ook, en wel vooral, omdat de schat van Handschriften, en de Oude Drukken, die uit haren aard naast aan de Handschriften grenzen, voornamelijk daartoe betrekking heeft, en ook de voorraad van gedrukte werken in dit vak, alhier in evenredigheid de rijkste is.

Daarop hebben wij, als het tweede Hoofdvak, laten volgen de werken over *Oudheid- en Geschiedkunde:* en wel deze byëen, zoowel, omdat de vakken, zoodanig vereenigd, het voorwerp zijn van de bemoeying der Maatschappij; als ook, om de waarheid te zeggen, omdat bij den, naar evenredigheid geringeren voorraad van werken in deze zoo uitgebreide vakken, het weinige, dat alhier voorhanden is, nog eenigzins beter zich voordeed. (Van hier ook, dat in alle vakken de boeken niet nogmaals naar formaten onderscheiden, maar de formaten dooréén

 ge-

Digitized by Google

geplaatst zijn, naarmate de systematische orde der werken scheen te vereischen.)

Daarop volgt dan het derde hoofdvak, de *Dichtkunde;* alwaar men de werken van de Rederijkers, waarvan de Maatschappij 18 à 20 stuks bezit, van de jaren 1539—1709, allen bijéén geplaatst zal vinden tusschen de dichters van de 16e en 17e Eeuw; zijnde voorts de Nederlandsche Dichters naar de tijdorde gerangschikt.

Bij de *Nederlandsche Letterkunde*, die als het vierde Hoofddeel der gedrukte werken volgt, vertrouwen wij vele Leden een dienst gedaan te hebben, door den bijzonderen inhoud der drievuldige reeks van de Werken en Verhandelingen dezer Maatschappij, deel voor deel, bijzonder op te geven; wij durven zelfs vertrouwen, het nuttig gebruik dier belangrijke Verzameling daardoor eenigzins gemakkelijker gemaakt te hebben.

In elk dezer vakken zal men veel aantreffen, dat niet algemeen te vinden, en met vrucht te gebruiken is. Hoeveel er echter in elk derzelve ontbreekt, om eenigzins volledig te zijn, hebben wij bij het vervaardigen van dezen Catalogus op nieuw gevoeld, en moet thans algemeen regt in de oogen vallen. Mogt het ter harte genomen worden bij die Leden, wier geschenken hier eene vereerende plaats bekleeden, opdat zij aldus blijven voortgaan; en vooral ook bij die genen, die nog nooit eenig bijzonder geschenk deden aan de Bibliotheek.

Wij hebben dezen Catalogus moeten besluiten met eene rubriek van *Werken van gemengden Inhoud;* zijnde meestal geschenken van zulke Leden der Maatschap-

schap-

Digitized by Google

schappij, die de goede gewoonte hadden of ook nog hebben, van hetgeen zij, ook in datgene, dat niet eigenlijk tot de werkzaamheid der Maatschappij behoort, in het licht geven, aan dezelve wel te willen mededeelen en aldus aan hunne medeleden kenbaar te maken; hetgeen toch altijd aangenaam is, en tot nuttig gebruik kan strekken. — Men zal vooral in dit vak, maar men zal ook in de andere afdeelingen, soms werken vermeld vinden, waaraan een of meerdere deelen ontbreken. Deze defekten zijn dikwijls veroorzaakt, doordien sommige schrijvers verzuimden het vervolg hunner werken te zenden; somwijlen ook door het verzuim van andere Leden der Maatschappij om gebruikte werken terug te bezorgen. Onze geachte Medeleden, die zich in een dezer beide gevallen mogten bevinden, gelieven ons dezen wenk ten goede te houden.

Wat voorts in 't algemeen dezen Catalogus betreft, wij verzoeken dat men deze nieuwe en eerste proeve gunstig gelieve te beschouwen. Ondanks al onze zorg en vlijt, zal er op dit geheele werk, welligt ook nopens de verdeeling en onderdeeling der vakken, en plaatsing van enkele werken, veel aan te merken zijn: doch de denkbeelden van den één zullen ook ten dezen opzigte welligt verschillen van die van den ander; en het valt gemakkelijk te verbeteren, wanneer de zaak zelve eens bestaat. Wij zullen gaarn de bepaalde aanmerkingen van elk der Leden vernemen, en er zal te beter gelegenheid zijn om aan dezelve te voldoen, alzoo van deze eerste proeve van Catalogus geen grooter oplage gemaakt is dan vereischt

Digitized by Google

werd, om voor het eerst de Leden te gerieven en de drukkosten te dekken; terwijl wij, om verschikking zoowel als de gehoopte aanvulling gemaklijker te maken, in deze uitgave geene nummers aan de HSS. en Boeken gegeven hebben.

Wij eindigen met te danken voor het vertrouwen in ons gesteld, en met onzen dank te betuigen aan onze geachte Medeleden SIEGENBEEK, CLARISSE en BERGMAN, die op ons verzoek zich wel hebben willen leenen, om hier en daar in eenige moeilijkheid, ten opzigte van de verdeeling en rangschikking, met hunnen goeden raad ons aan de hand te gaan. Bij de menigvuldige kleine twijfelingen echter, die zich bij elke afdeeling en over elke bladzijde op nieuw aan ons opdeden, hebben wij hen niet telkens kunnen vermoeijen, maar veel over ons moeten nemen: wij onderwerpen aldus ons zelven aan de verantwoordelijkheid van dit stuk; doch wij durven vertrouwen op een billijk en toegefelijk oordeel.

Leiden, 1 *Mei* 1829.

H. W. TYDEMAN.
J. T. BODEL NYENHUIS.

Digitized by Google

INHOUD.

HANDSCHRIFTEN *en Boeken met Geschreven Aanteekeningen.*

blz.

Nederduitsche, Oude. . . . . 1.
Nieuwe Taal- en Dichtkundige. . . . . 59.
Nieuwe Geschied- en Letterkundige. . . . . 65.
In vreemde Talen. . . . . 69.

BOEKEN.

Werken uit de XV Eeuw. . . . 73.
uit de eerste helft der XVI Eeuw. . . . . 79.
zonder jaar van druk (uit de XVI Eeuw.) . . . . . . 83.

Taalkunde. Algemeene. . . . . 85.
Nederduitsche. . . . . 87.
Duitsch (Gothisch; Alemanisch; oud en later Duitsch). . . . . 94.
Angelsaksisch. — Engelsch. — Gaelisch. — Wallisch. . . . . . . 102.
Deensch. — Noorweegsch. — Yslandsch. — Zweedsch. . . . . . 103.
Fransch. . . . . 107.
Italiaansch. . . . . 108.
Slavoonsche Taaltakken (Slavoonsch, Boheemsch, Poolsch, Russisch, Lijflandsch, Lettisch, Esthnisch). 108.

Oud-

blz.

Oudheid- en Geschiedkunde. Algemeene Oudheidkunde. . . 110.
Duitsche, Noordsche, Gallische. . 111.
Geschiedenis der Nederlanden. Algemeene. . 113.
Gewestelijke en plaatselijke. . . . . . . 120.
Geschiedenis van het overig Europa. . . . 123.
Dichtkunde. Algemeene werken. . . . . . . 124.
Nederl. Dichtkunde en Dichters naar tijdsorde. . . . . 125.
Nederlandsche Letterkunde. Werken van Maatschappijen en Genootschappen. . 134.
Letterk. Geschiedenis. 138.
Drukkunst. . . . . . 139.
Werken van gemengden Inhoud. . . . . . . 143.
Overgeslagene of nagekomene Werken. . . . 147.
Verbeteringen. . . . . 150.

I N-

Digitized by Google

INSTRUCTIE

VOOR DE

COMMISSIE

TOT DE

BIBLIOTHEEK.

Vastgesteld bij de Maandelijksche Vergadering, d. 3 April 1829.

Art. 1.

Het toezigt over de Bibliotheek zal worden opgedragen aan eene Commissie van drie Leden, van welke jaarlijks *één* zal afgaan, doch weder verkiesbaar zijn.

Art. 2.

De Commissie zal in 't algemeen zorg dragen voor de goede bewaring, het gemakkelijk gebruik en de nuttigste aanvulling van de Bibliotheek der Maatschappij.

Art. 3.

Zij zal zorg dragen, dat de boeken behoorlijk gestempeld en de Catalogus telkens bijgehouden worde; welke Catalogus steeds op de Bibliotheek tegenwoordig zijn moet.

Art. 4.

Digitized by Google

Art. 4.

Ieder Lid der Maatschappij, te Leiden woonachtig, zal op zijne aanvrage aan een der Leden van de Commissie, gedrukte werken voor een bepaalden tijd uit de Bibliotheek kunnen verkrijgen tegen overgave van een recepis. Ook zal een hunner op een' bepaalden dag vaceren, om tot de Bibliotheek toe te laten zulke Leden, die hun verlangen daartoe aan een der Leden van de Commissie zullen hebben te kennen gegeven.

Art. 5.

Geen der Handschriften wordt aan een Leidsch Lid uitgeleend, dan op autorisatie van den President der Maatschappij; geene werken, 't zij Handschriften of gedrukte boeken, mogen naar buiten de stad uitgeleend worden, dan op autorisatie der Maandelijksche Vergadering, en onder praecautien of waarborg, door Dezelve in elk geval (of nader in het algemeen) te bepalen.

Art. 6.

De boeken op den bepaalden tijd, en voorts na herhaalde aanvraag, niet teruggeven wordende, geeft de Commissie daarvan kennis op de eerstvolgende Maandelijksche Vergadering.

Art. 7.

Voor het recepis en het thuis brengen der uit de Bibliotheek gevraagde werken wordt aan den bediende

Digitized by Google

diende der Maatschappij 10 Centen betaald; alsmede voor elke boodschap om de boeken, die ten bepaalden tijde niet teruggebragt zijn, terug te vragen, telkens 10 Centen.

Art. 8.

Aan de Commissie wordt bij het begin van elk Maatschappelijk jaar uit de kas der Maatschappij verstrekt de som van *f* 150. 00. als vast afzonderlijk fonds. In het aankoopen van boeken gaat zij, zooveel mogelijk, te rade met de Maandelijksche Vergadering; zij doet in de praeparatoire Vergadering (van April) van elk jaar rekening van hare gelden en verslag van de aanwinsten, die de Bibliotheek, hetzij door aankoop of geschenken, in het verloopen jaar zal gedaan hebben; ten einde het hoofdzakelijke daarvan aan de Algemeene Vergadering zal kunnen berigt, en bij het Algemeen Verslag voor alle de Leden gedrukt worden.

Art. 9.

De Bibliotheek-Commissie kan voor hare werkzaamheden een nader reglement ontwerpen; mits niet strijdig met de bovenstaande artikelen en daarvan mededeeling doende aan de Maandelijksche Vergadering.

Digitized by Google

Bij besluit van de Maandelijksche Vergadering, van 5 April 1829. zijn, ingevolge art. 1. der Instructie voor de Commissie tot de Bibliotheek, tot Leden dier Commissie benoemd de HH. H. W. TYDEMAN, J. T. BODEL NYENHUIS en J. T. BERGMAN.

Digitized by Google

HANDSCHRIFTEN, EN BOEKEN MET GESCHREVEN AANTEEKENINGEN.

J. VAN MAERLANT'S RYMBYBEL, op papier uit de XV. Eeuw, 166. bladen in fol., kolomsgewijze beschreven. Oude band.

Begin van het Oude Testament:

UAder sone heyleg geest
Eenich god sonder beghin
Gheuet my helpe eñ volleest
Eñ gracie jn minen sin *enz*.

Einde van het Oude Testament (Bl. 99. a.):

Eñ recht te heesgene d' of
Hyer gaet wt toude testamẽt
Dat nuwe dat sy v bekent
Dat is an die ewãgelie bescrevẽ
Salict in dietsche nu voert geven

Begin van het Nieuwe Testament:

IN dẽ name vã õsen heere
Begint eñ marien t' eere
Siind' moed' diene droech
Dies menighe salige siele loech *enz*.

Einde van het Nieuwe Testament (Bl. 128. b.):

Eñ onse heere wracht mede
Met myraculen die sy dadẽ
Dits ende god moet ons beradẽ

Be-

Digitized by Google

Begin der Wrake van Jerusalem:

Llete my mȳ liene vrient
Dies dicwilt heeft verdient enz.

Einde (niet volledig; Bl. 166. b.):

Siluius waende wel

en vers 40. en 41. van dit kapittel:

D'nare hant lupus gaet
Eñ roeft den tempel eñ sluutē toe

Er ontbreken dus nog 9 verzen van het CXXVII. kapittel, en het geheele CXXVIII. kapittel, dat de laatste 80 verzen der *Wrake* bevat.

Drie Handschriften te zamen gebonden in kartonne band.

a. J. VAN MAERLANT'S RYMBYBEL, op perkament, uit de XIV. eeuw, het eerste blad; in fol., kolomsgewijze beschreven.

Begin:

(V)Ader sone heylich gheest
Enich god sonder beghin
Gheeft mi helpe eñ volleest
Ende gratie ī minē zin

Van dit blad, hetgeen voorkomt in den Catal. van le Longs Bibliotheek, MSS. fol. 29. is hiernevens een afschrift.

b. J. VAN MAERLANT'S DESTRUCTIE VAN JHERUSALEM, gecopieerd naar een Exemplaar, in den jare 1339 op perkament geschreven; 25 blz., elk met drie kolommen beschreven; folio.

Zie le Long, Boekz. der Nederd. Bijbels, blz. 210 en 211; en Catal. van deszelfs Biblioth., MSS. fol. 29. Vooraan is eene folio-teekening met O. I. inkt, Jerusalem's verdediging (in Monniken-stijl) afbeeldende.

c. J. VAN MAERLANT'S HEIMELYKHEID DER HEIMELYKHEDEN, op perkament, uit de XIV. eeuw, 6 bladen in fol., op iedere bladz. 3 kolommen, en op elke kolom ongeveer 50—53 verzen.

Be-

Digitized by Google

Begin:

Die gheuen mach gheue alleweghe
Elken radic dat hijs pleghe
Wãt dat men gheeft dats dat mẽ vint.
Eñ dat mẽ houd vroemt niet .i. twint.
Noit mi gheuen ne v'noiede
Van dat vt minen sinne vloiede
Eñ noch helpt elken dat hi gheuet
Daer hi bi met eren leuet
V'staet dese word hier tehand
Wat ic in latine vant
Hoe aristotiles eñ gheen ander
Leerde die werelt berechten
Eñ ieghẽ die sonden vechten
Wat dat hoghen here betaemt
Eñ elken here die hem scaemt
Dat hi wete hoe land bedriuen
Eñ selue in sire eren bliuen
Vindire iet dat te prisene es
Dat visierde aristotiles
Vindire oec iet onnuts inne
Dat tijc minen dõmen sinne
Dese bouc es in latine gheseit
Die hemelijchede der hemelijcheit.
Aristotiles seit na sijn visieren
Lansheren sijn van .iiij. manierẽ enz.

Einde (onvolledig):

Doe sprac die iode wat daetstu dan
Iof die ghewelt dade enich man
Die wise sprac inne bẽ niet so sot
Inne kẽne inden hemel .i. god
Gherecht al wijs diet al weet
Eñ sinẽ oghẽ ne dect gheẽ cleet

 Want

Digitized by Google

Want hijt al siet claer t' curē
Dat es in sire naturē
Die den goeden den loon gheuet
Na dat sie wel hebbē gheleuet
Eñ den quadē tallē stonden
Loon gheuet na hare sonden
Hem so gheuic vp die wrake
Mesdoet mē mi in enigh' sake
Die iode sprac dits wel ghesprokē

Het schijnt, dat er slechts 2 of 3 kolommen ontbreken, daar het volgende blad op de rugzijde niet beschreven is.

Dit is hetzelfde HS., hetwelk te voren door Is. le Long bezeten werd (z. de Catal. van deszelfs Biblioth. MSS. p. 6. N. 32), maar naderhand kwam in de Bibliotheek van het Genootschap: *Kunst wordt door arbeid verkregen.* Men vindt de eerste 24 verzen reeds in Clignett's en Steenwinkel's Voorrede tot Maerlant's Spiegel Hist. I. bladz. XLVI.

Deze 6 bladen zijn gepagineerd CXCIII—CXCVIII, en moeten het einde hebben uitgemaakt van een HS., waarin zich verschillende werken van Maerlant bevonden. Veelligt behooren zij tot *dat* HS. van den Rijm-Bijbel, hetwelk door Franco de Bruin (sedert 1726 Predikant te Amsterdam) bezeten werd. Le Long zegt daarvan (Boekz. blz. 196): „Volgens ondersoek, is my gebleeken, uyt den inhoudt van seekeren *Almanak* voor dese fraaije *Rijm-Bijbel* staande, dat deselve geschreven is in den Jaare 1339. Vooraan staan sommige Gebeeden, en *daar achter eenige andere Tractaaten, die niet tot de Bijbel behooren.*"

Drie Handschriften bij een; ingenaaid.

a. J. VAN MAERLANT VAN DEN LANDE VAN OVERZEE, kopij van J. Steenwinkel naar het HS. op de Biblioth. der Leydsche Hooge School. 10 bladz. in folio.

b. J. VAN MAERLANT VAN ONS HEREN KYNSCHEIDE, kopij van denz. naar 't zelfde HS. 2 bladz. in folio.

c. „Excerpta quaedam ex quibusdam Carminibus JACOBI MAERLANT", (door J. Steenwinkel). 18 blz. fol.

Zes

Digitized by Google

Zes Handschriften te zaam gebonden. fr. band.

a. ROMAN VAN FERGUUT EN GALIENE. op perkament, uit de XIV. eeuw, 32 bladen in folio, iedere kolom doorgaans met 44 verzen.

Begin:

Die coninc Aertuer hadde hof
Gehouden daer hi groten lof.
Eens sinxen dages hadde ontfaen.
Ter borch die hiet caradigaen
Daer waren ridders houesch eñ goet
Eñ van ridderscepe vroet
Die ic wel soude cõnen nomen
Waendic dat mi soude vromen
Bedi alsic hebbe horen saghen
Eñ dauonturen ond'vragen
D' was mijn here gawein
Eñ sijn geselle mijn h' ywein
Pertseuale ende lanceloet
Her keye ende sagremoet
Eñ menich ander hoge man
Die ic genomen niet en can *enz.*

Einde:

Artur sprac . ℞ . nv vaert
Wi moeten alle ĩdende scheidẽ
Onse here god moet v gheleiden
Mijn her gawein eñ gosengoet
Pertseuale eñ lanceloet
Si voeren mz tote rikenstene
Daer festerse galiene
Ferguut spien d'. sine crone
Eñ hadde galienẽ die scone
Met groter bliscap al sijn leuẽ
Die rike god hi moete gheuẽ

Oft sijn wille es dat wi begerē
Eñ moet ons van v'noie weren
Eñ alle diet hebbē horen lesen
Moetē met gode vercoren wesen
Eñ hemelrike verlene hi mede
Hem die dit screef eñ scrivē dede. Amen.

Here hier hebdi van ferragute
Van beghinne ten inde al vte
Ghecorrigeert vā miere hant
Over al soe waer ict vant
In rijm in vers in ward messcreuen
God van hemele moet v gheuen.
Lanc lijf ghesonde ende ere
Tuwē ghebode blijf ic vort mere: —

Zie hierover van Lelyveld in Huydec. Proeve, I. D. bl. 141, 142. aanteek. *r.*

(J. Steenwinkel's afschrift van hetzelve; op papier, groot 189 bladz. in 4to.)

b. FLORIS EN BLANSCHEFLOR VAN DIETERICH VAN ASSENEDE, op perkament uit de XIV eeuw, 26 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven, iedere kolom doorgaans met 40 verzen.

Dit HS. is zeer defect. De bladen V — XVIII zijn van eene oudere en betere hand. Bladz. III en IV van dezelfde hand zijn uitgesneden. Blz. XIX is slechts half, en in de eerste kolom ontbreken 2 verzen. Grootere gapingen vindt men op bl. XXVI, kol. b en c, en bl. XXIII, kol. c.

Begin:

(N)V hoert na mi ic sal beghinnē
Ene auenture tellē van mīnē
Die dē dorpen no dē doren
Niet bestaet dat sise horen

Macr

Maer die redene merkẽ connẽ
Eñ van mīnen hebbẽ ghewōnẽ
Beide bliscap eñ rouwe
Sijt clerc zijt leec zijt hoefsche v°uwe
Diẽ annics datter wese bi
Daer dese auenture vertellet si
Oec en willics nz verbiedẽ
Te hoerne allẽ hoefschẽ liedẽ
Die euel eñ ghoet bekinnẽ
Hets al vā ener ghestadigher mīnẽ
Beyde van bliscapẽ eñ vā rouwẽ
Nv merct ghi he'en eñ ghi vrouwẽ
Dies heeft die mīne vrẽdẽ zede
Dat haer die rouwe volghz mede
Mẽ moet cortẽ eñ linghẽ
Die tale sal mense te rime bringhẽ
Eñ te redenẽ die auenture
Hets wordẽ harde te zure
Van assnede diederike
Diẽ seldijs dankẽ ghemeenlike
Dat hijt vtẽ walsch heeft ghedicht
Eñ v'stādelike in dietsche bericht
Dẽ ghenẽ diet walsch nz en cōnẽ
Tierst heeft hi dus beghonnẽ
Eñ seeght hoe ghedaen wijs
Blansefloer eñ florijs
Twee scone kind' wordẽ ghehorẽ
Die in harẽ liue menighẽ torẽ
Haddẽ vā mīnẽ eñ rouwẽ vele
Eñ dickẽ bliscap met g°tẽ spele *enz.*

Einde:

(S)int v'sterf hẽ al hongerie
Vā enẽ sinẽ oom eñ al bulgerie

Dus

Digitized by Google

Dus hoghe quã hi in sinē liue
Ene docht' haddi bisinē wiue
D' wi .i. deel of seggē moetē
Baerte hietsi mettē bredē voetē
M' des en sel nz vele ziin
Die nã te wiue dic .cō. puppiin
.I. gheweldich .cō. eñ wã an hare
.I. kint d' vele af te segghē ware
Dat was die .cō. kaerle vã vrãkerike
Die menighē borch van gheweldelike
Hier salic endē dese auenture
Blancefl' w't florise sere te sure
Hi piinder hē ō god halper hē toe
So moete hi ons spade eñ vroe
Dat wi alle onse dadē te goedē dīgē
Ten ionxtē daghe moetē bringen

AMEN.

(J. Steenwinkel's afschrift van hetzelve; op papier, groot 129 bladz. in 4to.)

c. DER HISTORIEN BLOEME, op perkament, uit de XIV. eeuw, 26 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven.

Begin:

DEse ystorie dit heileghe werc
Dichte wilen een clerc
Eñ bid den lesere dat hijt noeme
In dietsche der ystorien bloeme
Des der ic mi wel vermeten
Dat wel mz rechte also mach heten
Want die rechte ystorie es
Hoe die heilegē des sijt gewes
Vor ons leefden ĩ erdrike
Eñ lieten exemple w'like

Ons

Ons dat wi hem volghē na
Alsoe alsic die waerheit v'sta
Wilwi d'op merkē eñ besien
Datt' ons goet af mach gesciē
Eñ onse herte sere v'wecken
Eñ in deuociē op w't trecken
Alse wi ane sien twaren
Dat si oec menschē waren
Alse wi sijn tallen stonden
Moghę wi ons scamē ons' sondę
Eñ moghę peinsē sijts ghewes
Dat god willech eñ machtech es
Ons te gheuene dat selue goet
Keren wi ane hę onsę moet
Eñ leuen na den wille sijn
Hi gheeft ons sine glorie fijn
Ghelijc dat hi hem heeft gedaen
Daer ic nv af wille bestaen
Te dichtene ī dietsche cortelike
Want ic weet wel sekerlike
Dat corte warachteghe tale
Prisen vroede liede wale
Daer om willic dichten an
Mz cortē woerdē so ic best can
D' heilege leuen ī dietsche woert
Ic bidde w' dat mense hoert *enz.*

Einde:

Bidden wi desen .xij. heren
Dat wi die w'heit moetē lerē
Dat si ons beiaghē ghenade
Vor gode van ons' mesdade
Dat wi ie ieghē hę ghedaden
Eñ moet ons dor sine ghenadę

B Brin-

Bringhen ten euschen rike
Vor den vader vā hemelrike
Des onne ons die hemelsche vad'
Amen segget alle gader

A M E N.

d. ESOPET, 67 FABELEN EN VERTELSELS, op perkament, uit de XIV. eeuw, 10 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven.

Begin:

IC wille v in die ere ons heren
Bi beesten eñ bi vogelen leren
Wisen eñ wel bedieden
Die nature vanden lieden
Elke beeste heeft hare manieren
Deene soe es fel dander goedertierē *enz.*

Einde:

D9 sterf hi van er moeden
. . . .
Men maecte vandē velle
. . . .
Die emm' mz ghemake leuē
D dogede desel pine groet
Beide leuende eñ dooet
Die keytyf die hier soe leeft
Dat hi in dand' werelt heeft
Min dan hi hadde te voren
Ter quad' tyt w't hi gheboren
laus deo amen

Men vindt dit werk gedrukt in J. A. Clignett's Bijdr. tot de oude Nederl. Letterk. 's Gravenh. 1819. 8. — Z. onder anderen het Voorber. ald. blz. XXI en vv.

e. BE-

e. BEDUIDENIS DER MISSE, op perkament, uit de XIV. eeuw, 9 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven.

Begin:

Dit es die bediedenisse van Der missen in dietsche.
Ic waent een salech mensche were
Die met woerden eñ met lere
Ander liede daer toe brochte
Dat si herte sin eñ ghedochte
Keerdẽ ane den ghenen al
Die ie was eñ bliuen sal
Deus want ict gherne saghe
Dat ẽlc mensche gode an laghe
Vele meer dan hi doet
Om dit verganclike goet
Ic woude elc mensche wiste
Of liet hem wisen met liste
Wat ghenadẽ welke salicheit
Ane die heileghe misse leit
Ic wane sise dan dicke sochtẽ
Dat sise hoerdẽ alsi mochtẽ
Want wi moghen wetẽ ghewisse
Dat alsoe vele ane die misse
Ghenadẽ eñ salicheidẽ leit
Als in die sonne stoues geit *enz.*

Einde:

Lof si gode met sier cracht
Want die misse es volbracht
Ghi herẽ vrouwẽ eñ cnapen
Bidt vor dẽ ermẽ pape
Die desen boec in rimẽ vant
In .i. wel bekent lant
Doer ere goed' v°uwẽ bede

Dat

Dat si eñ wi alle mede
Leeden moeten so dit leuen
Dat hi ons moete geuen
Na dit leuen hemelrike
Eñ dat gebrukẽ ewelike
D' toe soe gheue ons volleest
Die vader eñ die sone eñ die heilege geest.

... amen ... amen ... amen ...

f. DIETSCHE DOCTRINAEL, op perkament, van het jaar 1345, 43 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven. — Het HS. heeft zeer geleden. Van bl. XXIV, XXV en XXXI zijn slechts niets beduidende brokken overig; bl. XXVII is half, en bl. XXVI aan den bovensten hoek eenigzins beschadigd, maar nog meer bl. XXX. — De beide stukken « van philosophie, " bl. XXXVI, kol. a, en « van goed'tierenheidẽ, " bl. XXVI, kol. c, ontbreken in een ander handschrift, zoo als op den rand aangeteekend staat.

Begin:

ONder alle creaturen
Heeft die meester d' naturen
Twee ghemaect syts ghewes
Daer redenlec verstaen in es
Dats dinghel eñ mensche met *enz.*

En kol. b:

Daer bi hebbic dit boeckijn
Dat voren lach int latijn
Al tantwerpen ghetòghen vte
D' in ligghen vele virtute
Van doeghedẽ eñ van sedẽ
Eñ van menegh'hande wyshedẽ

Ms

Digitized by Google

Mz auctoriteiten al beweuẽ
Die de meest's wilen screuẽ
D' men in mach le'n tsamẽ
Orbore zielen eñ lichamẽ
D' omme es syn name wale
Die dietsche dochtrinale
Want doctrinale alsict v'sta
Es comen van doctrina
Eñ doctrina dats leeringhe *enz.*

Einde:

Desen boec w't gemaect ald⁹
In die maẽt vã Iunius
Doe mẽ screef xpẽ gebort
xiij^{c} eñ .xl. vort
Eñ d' toe .v. d' toe mede
Al tantw'pẽ in die stede
Int vierde iaer des regimẽts
De sestes paus h' clemẽs
Eñ int .xviij. iaer des rijcs
Des vijfts keijs' loedewijcs
Eñ int xxxiijste iaer
Dat die d'de iã vor w'
In brabant mz groter erẽ
H'toghe sat eñ h'e
Int iaer alsic v'sinne
Vand' w'elt beghinne
vi.m. eñ hond't
Eñ .xliij. wiẽ soes wõdert

Zie daarover Clignett en Steenwinkel Voorr. van Maerlant's Spieg. Histor., bl. LII—LVIII.

JAN DE WEERT'S NIEUWE DOCTRINAEL, op papier, van het jaar 1451, 14 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven; in het geheel over de 3000 verzen.

 Be-

Begin:

Gode so biddic in myn beghin
Dat hy verlichte mynē sin
Cracht verleene eñ ghewelt
Te dichten daer jc toe ben ghestelt
In dietscher talen vten latine
Al eest een cleen weerc aenschyne
Ic hope dat jc daer in sal setten
Daer jc die sondē me sal beletten
Eñ die ghene ter doghet keeren
Die volghen willen mynder leeren
Om gode te dienē eñ onser moeder
Die onse weghe syn eñ ons styer roeder
Eñ van graciē die roviere
Haer biddic dat sy in my stiere
Van haerder gracien een deel
Dat jc volmaken moet gheheel
Selc werc daer sy in sy gheert
Dat biddic van ypren Ian de weert
Sint dat ic dichtens ye began
Hebbic ghedicht als ic best can
Dat der werelt ghenuechde te lesen
Nu binnyc af ghetrecht van desen
Eñ my is een begheren bleuen
Te bescriuē des menschen leuen
Daer in dat hy te misdoē pliet
Na datmē alle daghe aensyet
Waer hy die sonden me mētenееrt
So hebbic gheoerdeneert
Te scriuē int generael
Desen nieuwen dochtrinael
Daer in dat elc mach wesē vroet
In wat manierē hy misdoet

Na-

Digitized by Google

Nadat jct vinde Int latyn
So saelt hier int dietsche syn
In driẽ pertiẽ sal ic dit boech
Deylen in siin onder soech *enz.*

Einde:

Nu so willic sond' sparen
God van siind' ghenadẽ danckẽ
Dat hy minẽ armẽ sin eñ cranckẽ
Also heeft bestiert dat ic dit werc
Volbracht hebbe arm sondic clerc
By siind' ghenadẽ mz miĩd' pinẽ
Als ic best can naden latine
Twelc boec dat inheeft al besond'
Der veersẽ wel dertichonder
Luttel min oft luttel meer
Men screeft indat jaer vã onsẽ he'e
Dusent vierhondert doẽ wast volent
Eñ li recht daer ontrent
Des smerghens na sinte maurisius dach
Die na sinte matheus ghelach
Die dit dichte hiet willẽ eẽ weert
Allẽ lieden bidhi eñ begheert
Ouer hem tebiddene dattẽ god v'lichte
Oec so bidhy hem 'die dit gedichte
Lesen zelen oft scriuẽ
Dat syt also laten bliuẽ
Sond' te mĩdrẽ oft te meerdrẽ
Eñ den sin niet corũperẽ
Want hy heuet fraij ghescreuẽ
Een ygheliic telesẽ t' zielẽ batẽ
Die haer sondẽ willẽ latẽ
Dat sy hem hier inspieghelẽ moghẽ
Hoe dat sy bliuẽ ombedroghẽ

Van-

Vanden viant tot allē stondē
Want het es eē spieghel van sondē
God gheue dat sy alle so claer
Daer in sien moetē diet hier naer
Selen lesen oft hoeren lesen
Dat siis te beter moetē wesen
Eñ dat hys mede gheneet diet dichte
Voer gode dat hy ons tē eewighē lichte
Moet brenghen na dit leuen
Amę hier mede so eest volscreuē
Amen

Daaronder van eene latere hand:

Desen bouc hoert toe . . . .
Ians z' van Deuemter
anno 1521.

(Achter den Rijmbijbel gebonden; zie bl. 1).

Twee Handschriften te zamen gebonden in fr. band.

ROMAN VAN DEN RIDDER WALEWEIN, op perkament, van het jaar 1350; 62 bladen in fol., kolomsgewijze beschreven; het laatste blad bevat slechts 4 verzen, elk der overigen 4 kolommen, en ieder kol. doorgaans 64 verzen.

Begin:

UAnden coninc arture
Es bleuen menighe auonture:
Die nemmermee en wert bescreuen
Nu hebbic ene scone [storie] up heuen
Consticse wel in twalsche vinden
Ic soudse jou in dietsche ontbinden
Soe es utermaten scone
Alle die ingle vanden trone
Moeten mi gheuen herte ende sin
Eñ zulke wijsheit daer in

Eñ

Digitized by Google

Eñ minen sin also ghestarken
Dat sire doghet in moetē marken
Alle diese zullen horen
God die dor ons was gheboren
Ende vanden stene maecte broot
V'lene mi die wijsheit so groot
Indesen bouc sonder meswende
Van beghinne toten ende
Dics biddic gode dor zine ghenaden
Dat hi mi vergheue die mesdaden
Die ic an dese redene doe
Bede spade eñ vroe
Dies bat penninc diene maecte
Eñ menighen nacht d' ōme waecte
Eer hijt vant in zijn ghedochte
Dat hi den bouc ten ende brochte *enz.*

Einde:

Penninc die dichte desen bouc
Som wiet hort mine [nime] rouc
Hine was niet wel bedocht
Hine hadde jeeste ten ende brocht
Pieter uostaert maketse vort
So hi best mochte na die wort
Die hi van penninge vant bescreuē
Het dochtē scade w't acht' bleuen
Die jeeste maer daert ende brect
It wane mens lettel eren sprect
Den dichtre oec v'liest hi mede
Bede pine eñ arbeide
Dat soe niet wert es ere keerse
Omtrent drie eñ xxx hond't v'se
Heefter piet' ob ghedicht
So hi vray so mochte [so vr. hi m.] in rime slicht

Nv bidt hi iv allen sere
Dat ghi wilt gode onsen here
Ouer hem bidden dat hi in laetse
Moete hebbē gedaē sulke ꝑuaetse
Met penitentiē eñ met dogeden
Dat hi tansicht vul vā vreuden
Bescouwen moete in hemelrike
Eñ ghi alle gad' dies ghelike
Die almachtiche god moet ōs ōnē
Amen segt alle die redene connen
. amen .
Dese bouc was ghescreuē int jaer
Dat seggic iv wel vorwaer
Als men screef Mccc eñ . l. mede
God gheue ons sinē euwegē vrede
Amen.

Dit HS. is zaamgebonden met het volgende, Roman van de Kinderen van Limburg. Z. H. Alewijn merkt omtrent hetzelve aan:

„ Roman van Walewein. (Heet in de aant. op Melis Stoke eenvoudig *Walewein.*) Is oorspronkelijk geschreven in het *Walsch*, zoo het schijnt, (fol. 1. beg., verg. fol. 61. c.) door eenen *Penninc*, (fol. 1. a. fol. 61. d.) en overgezet in *dietsche* (fol. 1. beg.) door *Pieter Vostaert* (fol. 61. d.) — of liever, in *dietsche* gedicht door *Penninc* gedeeltelijk, doch die het niet ten einde bragt, en door *Pieter Vostaert* voleindigd, die er omtrent 3300 versen van gedicht heeft (fol. 61. d.)."

Roman van de kinderen van Limburg, op perkament, uit de XIV. eeuw, 120 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven; het laatste bl. bevat slechts 7 verzen en eene teekening (uitgespaard op een donkeren grond); anderzins elke kolom 46 verzen, zoo het schijnt.

Begin:

Olmacdich god gheweldich here.
die oit waert ende emmermere.
Siin selt in volmaectheden
Een god in der drieuuldichedē

Je-

Jegen wordich in elke stad
Volcomelic wie twiuelt dat
Starc ende ghedochsam al mechtich
Ontfarmich god gherechtich *enz.*

Einde:

Nv es heinriic die dit maecte
Eñ soe hi best conste geraecte
Siere pinen af soe es hi blide
Die hi begonste indien tide
Dat mẽ screef ons herẽ iaer
.iiii^c. dat es waer
.xx. men eñ .xl. ghehent
Alse men den daet gescreuẽ vent
Vander geborten ons herẽ
Die maria drouch met eren
.xviii. hondert iaer eñ. xvij.

God hoede ons van messciene
Op sente sebastiaens dach
Die doc op enen vridach gelach
Wel omtrent te homestide
Nv make god ons allen blide
Eñ geue ons allen paijs eñ verde
Nv segt amen dat es terde
amen.

De Hr. B. Huijdecoper was bezitter van dit HS., waaromtrent Z. H. Alewyn het volgende aanmerkt:

„Roman van de Kinderen van Otte van Lemborch. (Verg. fol. 1. a. b. fol. 24. b. fol. 48. c. fol. 49. b. in fine, fol. 119. c.) Hierin zijn eenige bladen verkeerd ingebonden. Huyd. haalt dezen meermaals aan op Melis Stoke onder den naam van *Roman van Limburg*, ook wel eenvoudig *Limburg* of *Limborg*. Oorspronklijk in het Walsch beschreven, fol. 67. d. ad fin.

Siin hoeft leide si hẽ op tgras
Seide dwalsch d' ict in las."

WIGALOIS, op perkament, van het jaar 1372, 119 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven, met 49 Miniaturen, waarvan er eenige bijna eene geheele bladzijde beslaan. halve fr. band.

Begin:

Wer hat mich guter uf ghe tan
Si iz ieman der mich kan
Beyde lesen vnde ver sten
Der sol genade an mir be gen *ent.*

Einde:

Der vns ouch got gesende
Vz disem ellende
Ane yenneg'ley missewende
Hie hat diz bůch eyn ende. Amen.

Dit bok is ghe screuen na godes bort
dritteyn hundert iar in deme twe unde
Seuentigesten iare in dem hilghen auē
de to twelften . vnde heft ghe screuen
her Ian van brunswik monek tho
Amelunges born unde dit bok hort
hertzogen alberte herc tho brunsw'
vñ stefterberch : wert stelt oder ni
mpt dat ome nũmer gut gesche amē.

George Friedr. Benecke, Prof. te Göttingen, heeft zich van dit HS. bediend tot de uitgaaf van zijn werk: Wigalois der ritter mit dem rade getihtet von wirnt von gravenberch. (Erster Druck. Berlin. 1819. 8.) Zie de Voorrede aldaar, blz. XXXVII — XXXXI, en wat er van de 4 bladen, die aan dit HS. ontbreken, gezegd wordt.

DER MINNEN LOEP, DOOR CLAES WILLEMS [?], 4 Boeken liefdesverhalen uit den ouden en lateren tijd, allen in rijm, te zamen 46 stuks; op papier, van het jaar 1486, 239 bladen in kl. 8., met slechte Miniaturen. hoorne band.

Be-

Digitized by Google

Begin:

Hier begint dat prologus van desen teghenwoerdighen boec eñ is gheheten der minnen loep;

Sint dat god op aerden haet
Ghescepē menighe coene staet
Eñ sōderlinghe natuer der mēschē
Di hi na zijs soulues wēschen
Recht natuerlic heeft ghebeeldet
Den eenen weeldelic gheweeldet
Eñ den anderen ghelaten
So zȳ des gheestes karitaten
Seder vere eñ wyde gheuloeghen
Mit heten lichtē vuerighen oghen
Eñ hebben verlichtet des mēschē sinnē *enz*.

Einde:

Die dat in reynicheit volhaert
Is alre prijs eñ ere waert
Recht als die garnate bloeyt
Can si gheuen lust eñ moeyt
Pijn eñ smarte can si verdriuē
Onmoet en laet si nerghent bliuen
Trouwe brencgt si int gherecht
Temannes dienst in eren slecht
Eer eñ lof heb wijslic schijn
Roef der sorghen dat is dyn; deo grās.

A M E N;

Daer reyne liefte plach te zȳ
Daer blyft noch gaern een wortelkȳ

Hier eyndet dat vierde boeck der minnen loeps bi mi claes willems Int jaer ons herē M CCCC lxxxvi op sinte maertyns auont;

Digitized by Google

Inhoud:

I. Prologus tot het I. Boek . . . Bl. 1. — 7.
1. Van phillis eñ van demephon — 8. — 12. a.
2. Van jason eñ medea (vgl. IV. 2.) — 12. b. — 17.
3. Van tiribus eñ van pairna . . — 14. — 21.
4. Van dydo eñ van eneas . . . — 22. — 25. a.
5. Van ysis eñ anazartes . . . — 25 b. — 28.
6. Van theseus eñ adriaen . . . — 29. — 38. a.
7. Van paris eñ oenoene . . . . — 38. b. — 43. a.
8. Van jason eñ ysiphile . . . — 43. b. — 45.
9. Van den conincg minos eñ van cille. . . . . — 46. — 51. a.
10. Van virgilius eñ lucrecia . . — 51. b. — 56.
11. Van orphenes eñ calistonius . — 57. — 62. b.
12. Van achilles eñ pollexina . . — 63. — 67.

II. Prologus tot het II. Boek « van edele reyne minne » . . . . . — 68. — 70. a.
1. Vã leander des conincs z̄ van abyden . . . . — 70. b. — 76.
2. Van die burchgrauinne vã virgy . . . . — 77. — 84.
3. Van grave florys van hollant ende vander grauinne van clermont . . . . — 85. — 87.
4. Van pryamus eñ thisbes . . — 103. — 109.
5. Van quintiliaen eñ van penella — 93. — 102.
6. Van sabina eñ floridamas . . — 143. — 155. a.
7. Van zuzãna eñ vãdẽ twer valschẽ papen . . . . — 88. — 90.
8. Van othoncius eñ tydopee . . — 112. b. — 114.
9. Van pelops eñ ypodinya . . — 123. — 125.
10. Van achilles eñ van dydanya — 126. — 129.
11. Van neptanabas eñ olimpia . — 130. — 132.
12. Van pauline eñ romanelle . — 110. — 112. a.

13.

Digitized by Google

13. Van samite eñ ascenberch . Bl. 118. — 122.
14. Hoe die ezel in die kist besloten was . . . . — 91. — 92.
15. Van tristram eñ ysalde . . — 155. b. — 156.
16. Van eenre vrouwe eñ haer schiltknaep . . . . — 133 — 137.
17. Van amon eñ van siccula . . — 157 — 163.
III. Prologus tot het III. Boek « van ongheoirlofde minne » . . . — 164. — 166.
1. Van pasiphes eñ den stier . — 167. — 169.
2. Van ferssan eñ die hinde . — 170. — 171.
3. Van canus eñ van biblides . — 172. — 173.
4. Van ypolitus eñ van fedra . — 115. — 117.
5. Van fineus eñ cenobia . . . — 174. — 176.
6. Van mirra eñ sanaray . . . — 177. — 180. a.
7. Van semiramis eñ haren soen — 180. b. — 183.
8. Van macharius eñ canates . — 184. — 186.
9. Van dyna jacops dochter . — 187. — 190.
IV. Prologus tot het IV. Boek « van gheoirlofde minne » . . . . . — 191. — 195.
1. Van egistus eñ van clytemnestra . . . . — 196. — 200.
Hetzelfde verhaal staat ook op bl. 138—142.)
2. Van jason eñ van medea (vgl. I. 2.) . . . . — 201. — 204.
3. Van dauid eñ micol . . . — 205. — 207.
4. Van assuerus eñ van hester — 208. — 212.
5. Van dadamus eñ egistus . . — 213. — 214.
6. Van orphaen eñ die guede limpiose. . . , ... — 215. — 221.
7. Van vlixes eñ van penelopee — 222. — 232.
8. Van roseboem eñ zȳ maeghet — 233. — 234. a.
9. Van cephales eñ pocris. . . — 234. a. — 239.

Digitized by Google

Achter No. 10. van het II. Boek ontbreekt een blad tusschen bl. 129 en 130.

Over dit Dichtstuk en deszelfs Maker, en de twee bekende afschriften van dit werk, handelt in 't breede, Mr. J. A. Clignett, Bijdragen tot de Oude Nederlandsche Dichtkunde, Voorb. bl. XXXIII—XLIV. Zijn, ouder en beter, HS. is thans in de Haagsche Bibliotheek.

JAN VAN HEELV, SLACH VAN WOERONC, 282 bl. fol. cart. b.

Geschreven door eene late, duidelijke hand, en onderscheiden, naar het schijnt, van al de Handschriften van dit werk, die beschreven worden door Fr. van Lelyveld, bij Huydecopers Proeve van Taal- en Dichtkunde, I. D. bl. 483—515; ofschoon dit HS. zelf weleer aan Fr. v. L. heeft toebehoord. Twee andere HSS. van dit werk zijn in bezit geweest van Mr. J. A. Clignett, en vermeld (doch met onnaauwkeurigen titel) op den Catal. zijner Bibliotheek, bl. 4. fol. No. 75. (Hage, April 1828.)

Begin:

Ane die hystorie machmen kinnen
Die buten biblen ende binnen
Bescreuen sijn ende ghedicht
Hoe god ghemeine goet bericht
Vander werelt metten heeren
Daer bi roepse god ter eeren
Dat hise bouen dat volc set
Omdat si recht na die wet
Elken selen doen ghescien
Ende selue alle hoecheit plien *enz.*

Einde:

Die merken conste dese dinc
Tot dat sal die werelt in den
Mogen sire den dach bi uinden
Daer op voor woeronc wert gestreden
Ende hoe menich iaer daer af esleden
Hier met latic nu die tale
Van den daghe bliuen altemale
Amen.

OVER-

Digitized by Google

Overzetting van de psalmen, op perkament, uit het begin der XIV. eeuw, 57 bladen in fol., kolomsgewijze beschreven. halve eng. band.

Begin:

BEatus vir qui ñ abijt ĩ ɔsilio impioꝝ et in via peccatoꝝ nõ stetit. et ĩ cathedra pestilencie ñ sedit. Selich man de nycht ne vůr in dem rade vueler lude vnd in dem wege der sundygen nycht ne stunt. Sed ĩ lege dñi volũtas eiꝰ et ĩ lege eiꝰ meditabitur die ac nocte. Wer in dey hc . vnses heren ys syn wylle. vnd an syner e. denket dages vnd nachtes *enz.*

Op bladz. 52. b. volgt, na den 150. Ps., nog eene vertaling van Jesaias Cap. XII, Cap. XXXVIII. v. 10—20, I Samuel Cap. II. v. 1—10, II. Mosis Cap. XV, Habak. Cap. III, V. Mos. Cap. XXXII, Dan. Cap. III. v. 57, Luc. Cap. I. v. 68, Te deum laudamus, Luc. Cap. I. v. 46, Luc. Cap. II. v. 29. en de Geloofsbelijdenis van Athanasius: Quicunque vult saluus esse ante omnia opus est *etc.*

Einde:

Dyt is dey cristelike gheloue so wey des nycht truelike gheloue hey ne mach nycht syn behalden

De voormalige bezitters hebben op de schutbladen van dit HS. de volgende narigten aangeteekend:

a. (J. A. Clignett) „Dit afschrift is bij Le Long Boekz. der N. D. Bybels niet bekend. Het komt ons voor, ouder te zijn, dan enig Handschrift der Psalmen door hem opgegeven; voornamelijk is dit te denken uit de eenvoudigheid van hetzelve;" en

b. (Van eene vroegere hand):

„Dese Souter in het Latijn, en in het Duijts zeer oud en cierlijk op Pergament geschreven, omtrent den Jare 1300. Met Capitaele Voorletters voorsien. Komende dit Exemplaar uit de Bibliotheecq van *Johan Graave van Nassauw, en Vianen, etc.*"

De CL psalmen davids; de lofsangen der heyligen in het oude en nieuwe testament enz., ezechiel, daniel met de glosa en historia scholastica; job, salomons parabolen, ecclesiastes, der minnen boek (Hooglied), der wysheit boek, ecclesiasticus van sirach; op papier, van het jaar 1423, 269 bladen in folio. juchtled. band.

Begin:

Also als sinte Jeronim⁹ seyt indē
prologe opten sout' soe hebben
daer tien auctoers ghewe-
est der psalmē enz.

Einde:

Ende het sal v
loen gheuen in sinē tiden.
Deo gracias.
Hier gaet wt ecclesiastic⁹
Ende is dat leste van
salomons boecken Ende
dit boeck gaet hier mede
wt. M. CCCC. XXIII.

Niet vermeld bij Le Long. Uit de Bibliotheek van Hultman, Catal. blz. 3. N. 8.

Ecclesiastes, op papier, 210 bladen in quarto. fr. band.

Begin:

Hier beghint dat boeck Ecclesiastes den tweedē
boeck die Salamon (*sic*) ghemaect heeft.
Welckē boeck die heylighe jheronimus heeft voergheleesen eender deuoter weerdigher weuwen ghenoēt blesilla, ende was die dochter van Paula eñ die suster van Eustochia enz.

Ein-

Digitized by Google

Einde:

het gheẽ dat õs die wijse salomõ in dit boock seit
dat gũne õs god die welcke regneert
inder eewicheyt. Amen.

PARAPHRASE VAN HET HOOGLIED, op perkament, uit de XV. eeuw, 151 bladen in gr. 8., kolomsgewijze beschreven, hoorne band.

Begin:

In minen beddekyn heb ic des nachts
ghesocht dien mȳ siele minnet Hier
te voren was die bruut die bruut die
heilighe kerke bereet den brudegom
ghehoersaem te wesen: mar want hi
hair dat eyschede na haerre begheerten
so bereyt si haer nv hem naerstelike
te soken want die brudegom hadde
te voren gheseit stant op mijn vriendinne
com naerre laet mi dyn stẽme
horen Die bruut was bereit ghehoersaem
te wesen ende begheerde sijn̄
hulpe daertoe doe si seyde *O my
geminde keer weder wes ghelike der
geiten enz.*

Einde:

Also heeft hi oec macht die minne tot
hẽ waerts te ontfonken Sijn v'lossinge
tot onser behoef is beduut in sijnre
blenckender roder veruen Sijn wijshijt
inden gulden hoefde . sijn bedructe
gemoede in die swarticheyt des rauens.
sijn minlike menĩge tot onser salicheyt
Inder duuen ogen Sijn scamelheyt
Inden wangen die den houekijns geli-

Digitized by Google

likenen sijn soete wtsprake Inden
lippen die den lelyen geliken Daer
die eerste mirre wt druupt Sijn min-
nē werc inden gedraeyden handē v'-
gult eñ vol iacincten Sijn reynicheyt
inden elpenbenen buuc mit saphieren
beset sijn volharden inden liden totter
doot toe Inden benen die den mar-
meren calūpnen geliken Sijn scoen-
heyt inden libaen eñ in wtu'çoren
cederboem Sijn goedertyerenheyt indie
soete keel Aldus mach hi wel
mit rechte altemael begeerlic hieten

Dit boec is wyt . Gog (God) si geloeft
Bid om gods willen een
pater noster eñ een aue maria
voer margriete van beleyns
dochter diet gescreuen heeft

Vgl. Catal. der Bibl. van Hultman, blz. 4. N. 18.

Overzetting van de vier euangelien, op perkament, uit het eind der XIV. eeuw, 55 bladen in folio: (waarvan de eerste 7 bladen verkeerdelijk gebonden, en in deze volgorde voorkomen: 1, 3, 4, 2, 7, 5, 6.) eng. band.

Begin:

Hier beghint dz plogus vā sīte
iheronim⁹ op die euangelien van sinte
matheus.

MAtheus vandē geslachte van yuda *enz.*

Op dezelfde bladzijde:

Hier eijndet dat prologus. Eñ hier

dat

dat euāgeliū na dattet sinte ma-
theus bescreuē heuet.
Liber generationis.
DIt is tboec d' ghebo'ten ihū xpi
dauids soen abrahams soen *enz.*

Einde:

Hz sijn veel dinge die ihc dede . wa't
datmen die alle screue . ic mene dz
die boeke die te scriuen sijn die
w'lt niet begripen en soude moghen.

Z. H. Alewijn, in der tijd bezitter van dit HS., geeft van de Overzetting het volgende narigt:

„Van deze zelfde vertaling (als blijkt uit vergelyking der aangehaalde plaatzen) worden drie MSS. vermeld in de Taelkund. Mengelingen (van J. A. Clignett en J. Steenwinkel, Leid. 1781. by F. de Does) No. 1. als:

van 1350. bl. 38. 52. 53. 54. (of omtrent 1350, zo als er bl. 36. staat).

1431. bl. 32. 37. 38. 52. 54.

1472. bl. 37. 38. 52. 54.

wegens de twee eerste zie mede aldaar bl. 19. en de aanteek."

OVERZETTING VAN DE VIER EUANGELIEN, op perkament, uit de XV. eeuw, 195 bladen in gr. 8. De eerste 7 bladen bevatten het Register. De overigen zijn kolomsgewijze beschreven. roodled. band.

Begin:

Hier beghint sinte Matheus ewangelium.
Op onser vrouwen ontfancnisse ende ghe-
boerte.
DIt is tboec der ghebuerten ihū
xpisti dauids sone. *enz.*

Einde:

wtganck Het sijn vele ander dinghen
die ihesus dede waert datmen die
alle screue ic meen dat die boeckē

 die

die te scrivē sijn die werlt niet
begripē en soude mogheN

Hier eyndet sunte Johannes ewangelium God si des ghelooft.

Dit boeck is ghescreuen eñ volbrocht
ou'mids der ghenaden godes Int iaer
ons herē . M . CCCC ende l . . . op
sinte elyzabeths auont wedne
God si des ghelouet.

Achter de l in het jaargetal is eene cijfer uitgekrabt.

Uit de Biblioth. van Röver kocht Hultman dit HS.; zie Catal. zijner Biblioth. blz. 4. N. 15.

De vier euangelisten, in deze orde: *Mattheus*, *Marcus*, *Joannes*, *Lucas*, op perkament, 143 bladen in quarto, kolomsgewijze beschreven. ribbe band.

Beschreven door Le Long Boekzaal der Nederd. Bijbels bl. 277. Komt ook voor op den Catalogus zijner Bibliotheek, Amst. Sept. 1744. bl. 14. MS. qu. No. 8.

Het nieuwe testament, of de vier Evangelisten, de Epistelen, de Handelingen der Apostelen, de Openbaring, enz. met tusschen ingevoegde glossen. Op perkament, geschreven in 1431; 3 deelen, zamen 518 bladen in quarto. oude banden met kop. sloten.

Het is No. 1036 der verkooping van Meerman; vroeger van B. Huydecoper.

Zie over hetzelve Le Long, Boekz. bl. 292.

Overzetting van een groot gedeelte des nieuwen testaments, op perkament, uit het begin der XV. eeuw, 210 bladen in gr. 8., kolomsgewijze beschreven. oude band.

Begin:

Hier beghint dat ꝓlogus

van

van sinte pauwels epistelē
PAulus die apostel ons he'n jhesu xpi
heuet ghescreuen viertien epistolen *enz.*

En aldaar bl. 1. kol. b.:

. . . . . . ende alle
menschen totten sinne xpi te trecken.
so heeft sinte pouwels sinen epistelen
ghescreuē Sōmich in latijnscher talē.
Sōmich in griexer talen e somich
in hebreeuscher talē op dat een yghe-
lic gheleert worde daer in Eñ ist
dat dese epistelen den ghenen die
latijn v'staen eñ den griekē eñ den
ebreeuschen orberlic sijn eñ nutte
so sijn si oec den diutschē guet.
eñ het is wat vreemde datmen
also menich duutsche scrift ghemaect
vĩdet eñ dese licht scijnende claere
epistolen wt den geest des leuende
godes ghedicht niet ghemeenre en sy
onder den ghemene luden die minne
hebben tot xps leuen Want naest
den ewãgelien sijn si die leerlicste
scrifturen die ghescreuen sijn. Ou'mits
dat die epistolen swaer sijn ende dic-
wile mit luttel woerden veel sinnes
begrepen Want laty is bequamer
mede te spreken dan duutsche. daer
om is hem sōwile te helpe ghecomen
mitter kerken ende der lerers glose *enz.*

Einde:

M' die h'e leeft die wtgheleidet heeft
eñ toegheleidet dat saet des van isrl'

van-

Digitized by Google

vandē lande aquilonie eñ van allē landen Tot welkē icse derwerts wtghe-worpen hadde Eñ si sullen wonē in hoer lã(t) spreect die here almachtich Amē

De inhoud is als volgt:

1. Alle de Brieven van Paulus, 2. de Brieven van Jacobus, Petrus, Johannes en Judas, 3. de Handelingen der Apostelen, 4. het Boek der Wijsheid.

Tusschen blad 202 en 203 zijn twee pergament-bladen van het jaar 1544 ingelascht, waarop hetzelfde staat, hetgeen blad 203 en 204 bevatten. Op de *vier* laatste bladen wordt eene reeks van kerkteksten, het gansche jaar door, opgegeven, met verwijzing tot het blad van het HS. alwaar dezelve te vinden zijn.

Z. H. Alewyn, de voormalige bezitter, merkt daarover aan:

„Dit is, volgens le Long, Boekzaal der Nederd. Bybels, bl. 280. een handschrift van de allereerste overzettinge der epistelen, handelingen, en apocalypsis. Men vergelijke onder andere dat prologus hier bl. 1. en 2. met dat by le Long, bl. 281—284. Alle de HSS. zijn genoegzaam van den zelfden inhoud, verschillende slechts hier en daar in spelling, bl. 285. De overzetting is geschied volgens de vulgata, bl. 280, in of voor 1391, van welk jaartal le Longs I exemplaar is, met welk dit HS. mede in orde der brieven, handelingen, enz., overeenkomt, bl. 285. Vergelijk mede dat prologus van den VII. epistelen, en het begin van sinte jacobs epistel, alhier bl. 108. en 109. met de uittreksels van le Longs IV. exemplaar, bl. 287—289."

Het leuen ons liefs heeren Ihesu Christi, op perkament, uit de XV. eeuw; 197 bladen in quarto, kolomsgewijze beschreven. h. b.

Begin:

DIcwijl eñ lange heb ic in minē sin gedocht te maken in duutscher talen vten latyn een tractaet vanden leuen *enz.*

Einde:

. . . . . ou'mits gracie eñ inlichtinge des heyligen gheests ons levens, een bescerminge in onsen eijnde. Verbeteringe onser werken eñ gedachten. berespinge onser

Digitized by Google

ser woerden eñ seden Ende verlatenisse alle onser sonden Amen.

Voorts:

Dit boeck hoert opt groete beghinc hof in sinte agniettē convents huus tot haerlem.

Het is No. 1039 der verkooping van Meerman.

Leven ons heren jesu christi, op papier, uit de XV. eeuw, 182 bladen in quarto, kolomsgewijze beschreven, met vele geteekende beeldjes. Vooraan op 8 bladen de tafel der kapittelen. roodl. bd.

Achter den uitgebreiden prologus of tafel der kapitt. begint het werk aldus:

In die seste maent wart die enghel gabriel van gode gesent in een stadt van galileen die nazareth hiete tot ene maghet die enē mā getrouwet was die ioseph hiete vā davids huse *enz.*

Einde:

eñ segghen heyl si onsen God eer duecht starcheit eñ wysheit eñ dancbaerheit in ewicheit der ewicheit Amen Deo gracias.

(Dan nog eene aanbeveling des schrijvers). — Zonder naam of jaartal. Daarna volgt, van dezelfde hand, op 17 bladen, een stuk, luidende:

Opten witten donredach dat auontmael Voer den feestdach van paesschen. *enz.*

Die passie ons herē ihesu cristi, op papier, uit de XV. eeuw, 17 bladen in 8. ingebonden achter een gedrukt Leuen ons liefs Heren J. C. van 1498. oude bd.

Begin:

Hier beghint die passie ons herē
ihesu cristi als die vier ewāgelisten
lucas marcus johānes eñ matheus

Digitized by Google

een yghelic daer wat of hebbē ghe-
screuen eñ daer een weynich ĩghetoghē *enz.*

Einde:

Ende daer houden si den mont
hoerre begherten aen ende drincken
Want hebben een edel schenker.
want die dranc ende schenker
sijn een.

Daarachter volgen 8 papieren bladen, door eene andere hand beschreven, in 8.

Een deuoet eñ weechlic ghebet vã
die passie ons he'n

MARTYROLOGIUM VAN USUARDUS, op perkament, uit de XV. eeuw, 267 bladen in 4. ribbe bd.

Begin:

Dits die voersprake opt marti(ro)logiũ
die in veel boekē den eersamighē
priester beda wort toe ghescreuen.
Eñ sommighe ander segghē datse ghe-
nomen is vut sinte augustijns boeken.

DIe hoochtidē der heiligher apostolen
of martelaren hebben onse voeruaderē
in bewisinge der eren eñ der waer-
dicheit ingeset te viren *enz.*

Einde:

Opten derden dach in februario.
— — Te bremen sinte anscharius
die eerste biscop in dier stede Eñ
noch veel ander.

Uit de Biblioth. van Hultman. Z. Catal. blz. 5. n. 19.

HET

Digitized by Google

HET LEVEN VAN ST. FRANCISCUS, op perkament, van het jaar 1455. 174 bladen in gr. 8., kolomsgewijze beschreven. halve fr. band.

Begin:

Hier beghint S' fŕacisc⁹ leuẽ Alst
die eersamige vader Bonauẽtura
v'gadert heuet. eñ hoe dat louede.
doe hi nochtã in weerliken staet was
HEt was een man in die stat van
assise die eerste van sijnre moeder
iohãnes. eñ daer na fransiscicus (*sic*)
vã sinẽ vader ghenoemt was *ens*.

Einde:

Salich is die knecht . die die heimelike
dinghen godes v'berghẽt in sijnre
hertẽ Amen
Hier eyndet dit boec god heb die
eer ewelic eñ õmermeer
Dit boec is gescreuen totten loue
godes eñ sũte francisc⁹ sijns heilighẽ
knechts . int iaer ons h'en dusent
vierhondert . eñ . lv . eñ gheeyndet
op sũte cecilien dach die heilige
ioncfrouw. eñ mertelaerster
Leest om die mĩne godes een Aue mai'a
voer die arme scriuest'

Hierop volgt een kleine groet aan den heil. Franciscus:

Van sũ fŕacisc⁹ een suu'like g(r)uete

HET LEVEN VAN ST. FRANCISCUS, op papier, uit de XV. eeuw, 192 bladen in quarto, (waaronder 2 perkamente bladen en 3 bladen register) kolomsgewijze beschreven. oude band met koperen sloten.

 Be-

Begin:

Hier beghint sinte franciscus leuen
also alst die eersamighe bonauētura
v'gadert heuet hoe dat hi leuede
doe hi noch in sinen weerliken staet
was Dat eerste capittel
HEt was een mā yn die stat van
assijse die eerste van sijnre moeder
iohannes eñ daer na franciscus
van sinen vader ghenoemt was *enz.*

Einde:

Eñ sult v v'nietē onder v seluē eñ
ond' alle creatuerē . also dat ghi
niet en vijnt dat ghi meer te doē
hebt . op dat god in v wercken
mach :

Geheel aan het einde leest men op een omslagblad:

Dit boec hoert tot sinte maria magda-
lenē susterē te amsterdam bydē myre
broeders staēdet

Door Z. H. Alewijn, den voormaligen bezitter, geteekend *MS. O*; merkende hij verder aan: „dit MS. is grootendeels van denzelfden inhoud, doch minder uitvoerig en ouder van taal dan de Wijngaert van St. Franciscus, gedr. 1518."

SINTE FRANCISCUS LEGENDE ENDE SIJN LEVEN, op papier, uit de XV. eeuw, 130 bladen in quarto, kolomsgewijze beschreven. oude band.

Begin:

God wouts.

Hier hier (*sic***) beghint sinte Franciscus legende ende syn leuen. alsoe alst die eersamighe vader boneventuere vergadert heuet.** *enz.*

Ein-

Digitized by Google

Einde:

Eñ om dat alsoe grote mine hadde tot alle menschen salicheit soe is hij gheset vander glorye̅ inden ouersten choer van cherefin want die barnen inder minnen Gods Ame̅

Deo Gracias.

Weleer van B. Huydecoper, en Z. H. Alewyn, die dit HS. geteekend heeft *MS. H*, en eene vergelijking met MS. O voorin geschreven, met verwijzing naar de aanteekening achter MS. O.

Somerstuk van sinte Bernardus sermoenen, op papier, van het jaar 1475, 230 bladen in quarto, kolomsgewijze beschreven; vooraan het register der sermonen. h. fr. b.

Begin:

Hier begint 't somerstic van sinte bernardus sermone̅. eñ eerst opten paesdach *enz.*

Einde:

Want hoe dat se (dese hoechtijt onser kermisse) meer properlike onse huse toebehoirt hoe se ons mit rechter ynnicheit ynniger weze̅ sel . ouermits die hulpe des geens die inder eeuwicheit gebenedijt is Amen. A.M.E.N.

Voorts:

Gescreuen eñ geeijndt bij Jan Jánszoen van den Graue In den jaer ons heren *enz.*

Sermoenen van sinte Bernaert, op papier, uit de XV. eeuw, 30 bladen in 8. h. b.

Begin:

Dit sermoen predicte synte bernaert dye heylighe leerrar den kersten volck alte mynnentlyck *enz.*

Einde:

doe sy (de heilige maagd) op voer in de̅ hemel myt lyve

eñ

eñ myt siele dye ewelic duerẽ sal myt haeren lyeuen kynde ewelic sonder eynde Amen

Stichtelyk boek, naar deszelfs slot genoemd: DAT HOEFKYN DER ROSẽ INDEN DAL DER TRANEN, verdeeld in 8 Boeken; op perkament, uit het begin der XV. eeuw, 161 bladen in gr. 8., kolomsgewijze beschreven. oude band.

Begin:

Hier begĩt dat prologus vã sõmighe vermanĩghen die seer oerberlic sy tot enen ghestelikẽ leuẽ mede te comen.

Bl. 1. kol. b.:

DIe mi volghet die en wandert niet in duusternisse seit die heer Dit syn cristus woerden In welkẽ wi vermaent worden dat leuẽ xpi eñ syn manierẽ na te volghen Ist dat wy warachtelike v'licht willẽ werden eñ verlost vã alre blintheit des herten. Hier om si onse ouerste studieringe te denckẽ in den leuen ons heren ih'u xpi Die leringhe gaet bouen alle leringe der heiligheu Eñ die den gheest hadde hi soude daer ĩ vinden mãna. dat is verburghen hemels broot. Mer het ghe-schiet somtijt dat veel menschen wt stadigẽ horen des ewangelys cleyne begheerte voelen. wãt si den gheest xpi niet en hebben. Mer wie die woor-den xpi volcomelic ende smakelic wil v'staen dien is noot dat hi alle sy leuẽ lanc arbeide xpus leuen te ghe-liken. ens.

Ein-

Einde:

swyget gi alle heiligen eñ creaturē
op dat ic horen mach wat mi spreect
mijn here mȳ ewige mīne Amen
Hier eyndet dat hoefkyn der rosē
in den dal der tranen

Aan het hoofd van elk dezer 8 boeken, die ieder weder in verscheidene hoofdstukken verdeeld zijn, wordt de inhoud opgegeven.

Vooraan dit HS., van Z. H. Alewijn afkomstig, bevindt zich een ingeplakt blaadje, waarop met eene latere hand, naar 't schijnt, uit de XVI. eeuw, geschreven staat:

o Heijlige en Zalige Eenvoudigheit:
Dit is een bysonder wijs en Godtvrugtigh
Boeck: geschreven omtrent het Jaer
1428 of 1430. ik denk naest, dat het
vroeger geschreven is.

(Van dezelfde hand staat aan den voet des eersten blads:

Sta buijten Rijkdom, Eer, en Staet,
de Doot sal dat gesnor verdrijven:
al wat ter Werelt leeft vergaet:
maer Deugt alleen sal eeuwig blijven.)

Spiegel der volkomenheid, op papier, 118 bladen in quarto. h. e. b.

Begin:

Die gracie ons heren ih'u xp̄i Eñ die mynne des Vaders eñ die ghemeenscap des heilighen gheests sy met ons allen Amen In xp̄o ghemynde dochter om uwer groter oetmoedigher ende deuoter begheerten ghenoech te sijn na mijn vermoghen daer ghij oetmoedelic in begheert hebt van my te ontfanghen een corte leer eñ onderwijs. hoemen comē mocht tot een recht volcomen leuen daermen god alre ghelijcste mede mocht werden eñ inden gheest verenicht *enz.*

Ein-

Einde:

Of die benedixe beteykent die benedixie die god gheuen sel ten joncsten daghen sprekende. Coemt ghi ghebenedide int rijc mijns vaders ende besit dat rijc Amen.

Achteraan staat:

tot love Goods ende der H. maget maria

MCCCCXIX.

In denzelfden band volgen, van dezelfde hand geschreven, op 161 bladen, eenige stichtelijke opstellen en werken: eerst, spreuken van *St. Bernaert* en andere Vaderen; daarna: Over de deugd van zwijgen en de zonde van ijdel spreken. — Over de zaligheid des vredes. — Gesprek van Jesus met een zondaar. — Gesprek van Jesus met een heiligen Vader. — Maar vooral *een tractaet van den wyngaert, die syntè bernaert ghemaect heeft* (allegorisch mystisch, ook over allerlei bloemen; tusschen beide, over de zeven bloedstortingen des Heeren J. C.)

Voor in dit HS. is gebonden een afbeeldsel in plaat van *Martinus van Velden, Martyr*, (geb. te Antwerpen, 1603, gestorven te Leiden, d. 6 April 1639, na mishandelingen hem aangedaan, daar hij de mis bedienende te Middelburg bij ter Goude, overvallen was), met een geschreven *kort verhaal der martel doodt van den eerwaarden Heer Martinus van Velden.* Op de achterste schutbladen is van dezelfde hand geschreven een berigt nopens het gewezen Graauwzuster-klooster Nazareth, in het bon van Marendorp te Leiden; waaraan dit boek, volgens MS. aanteekening op blad 1, had toebehoord.

Drie handschriften bij een, weleer in 't bezit van Z. H. Alewijn; fr. band.

a. (VRAGEN EN ANTWOORDEN OVER DEN GODSDIENST, TUSSCHEN LEERLING EN MEESTER) op papier, uit de XV. eeuw, 160 bladen in gr. 8., kolomsgewijze beschreven.

Begin:

Aldus staet ghescreuen int eerste boec
vander ouder ewen . Dat god sprac
totten heileighen (*sic*) patriarc iacob . Du en
selste di niet ontsien want ic di tot
enen groten geslacht maken *enz.*

Ein-

Einde:

Dattu dat bitter meer deseer (*sic*) werelt
ende die af ulieten der iordanc der be-
gherten te rugghe heneste ghestoten
sonder alle weder keren alsoe dattu
die bloete waerheit in deser tyt ghe-
brucste ende die ewighe salicheit
vercrigeste . Ende mi blinde mensche
inden seluen ghetal vijndeste . Dat
ons ende alle Karsten menschen ghescie .
Dat verleen ons die vader eñ die
soen ende die heilighe gheest . Amen.

b. (VIII SERMOENEN), op papier, uit de XV. eeuw, 46 bladen in gr. 8., kolomsgewijze beschreven.

Begin:

UAs onse herte niet bernende in ons doe
hi ons toespraec in den weghe Die text
vander ewangelyen bewyst ons *enz.*

Einde:

Ende seide di ghescie als du wilste.
Ende doe die moeder thuus quam vant
si se ghesont van sinnen ende van lichacm.
eñ was ouermits den gheloue ghenesen.
daer wi gode dẽ vader sculdich syn
of te dancken ende te louen . Ouer-
mits ihm̄ xpm onsen heer die in der
ewicheyt ghebenedijt moet wesen Amen.

c. (XLV SERMOENEN OF COLLACIEN), op papier, uit de XV. eeuw, 55 bladen in gr. 8., kolomsgewijze beschreven.

Digitized by Google

Begin:

Hier beghinnen Ihesus collacien
of sermoenẽ beghĩnẽde vã vastel-
auõt tot paeschẽ
INder hoenichuloeyender tijt vã ker-
misse doe die deerne xpi vereenicht
was mit gode haren brudegõ. Soe
hoerde si hem segghẽ dese woerden *enz.*

Einde:

Susteren ghemint het is die leste
tijt. V moet ghebenedien mijn vroeli-
ken verrisenisse Eñ die myne mijs
vroliken hertes nv eñ tot allen
tiden . Amen

Vijf Handschriften bijeen gebonden, op papier, uit de XV. eeuw, 241 bladen in fol. kolomsgewijze beschreven, oude band; bevattende:

a. (SERMOENEN), 66 bladen.

Begin:

Hier beghĩnẽ die heyligligheen (*sic*) ewan-
ghelij des sondaghes in die atwent
GRegorius illi recte de Deo loquũtur
qui totis ex visceribus eũ amare desi-
derãt. Die recht van gode connen
spreken die sullen gode van allen
inwendicht leeren mĩnẽ Nu vinde
ic drierhande mẽschen die van gode
spreken dat eerste *enz.*

Einde:

Dair om suldy marie eerẽ mit uwe
ghebedẽ eñ mit offerhande eñ mit
aelmissen Dat wy na desen leuẽ mit

hair

Digitized by Google

hair moetē regnierē in dat euwyghe
leuē Dair ons moet toe brenghen
Die vad' die soen die heylighe gheest
Amē

b. DAT LIJDEN ONS HE'EN IHU X', 3 bladen. (onvoltooid).

Begin:

In dit boeck is bescreuē een deel van dat
lyden ons he'en ihū x' eñ vanden
miraculen die ghescieden in syn doot
eñ in syn v'risenisse also alst die vier
ewangelisten bescriuē eñ sommyghe
puyntē die in nycodemis passie staen.

c. (MEDITATIEN OVER HET LIJDEN VAN JESUS CHRISTUS), 62 bladen.

Begin:

O Ghi allen die daer gaet biden
weghe merket ende pensiet of enich
liden ende droefenisse ghelijc is
mijn liden ende droefenisse *enz.*

Einde:

Ghebendijt moet die vader die soen
die heilighe gheest wesen Amen.

d. REIS NAAR HET HEILIGE GRAF, geschreven in het jaar 1476, 12 bladen.

Begin:

Hier beghint de pelegremaedse van
dat heilighe lant
DIe gloriose ende die heilighe stat
van iherusalem ende dat heilighe

 lant

lant van beloftenisse te versoeken
of om pelegremaedse te trecken
totten heilighen graue die sel te
venegen te scepe gaen omtrent
ons heren hemeluaerts dach want
so varen die gheleyen der pelegrims
na iherusalem Die dit bescreuen
heeft die heeft selue te iherusalem
gheweest Int iaer ons heren dusent
vier hondert ende achte en vijftich *enz*

Einde:

Hier eyndet die pelegremaedse van
dat heilighe lant also veel als die
pelegrims wanderen of versoeken

Johannes
Ihesus ✠ Maria
Anna Ioseph
Katherina

Steruen is die oerde mijn
Steruen dat moet ymmer sijn
Steruē moet ic vroe of spade
Steruen moet ic waer ic gae
Steruen moet ic op een tijt
Die sterft eer hi sterft
Die wort altijt verblijt

Daaronder staat, met eene andere hand geschreven:

Item dit boeck is ghescreuen Int Iaer
ons he'n Dusent vierhondert eñ ses
eñ seuentich Eñ dit boeck liet scriuen
Claes van dorssen eñ yde sy̅ wijf,
welke claes vors' sterff jnt jaer van
lxxvij des maendachs nae gou ker-
mysse (pie memorie) welke boeck

yde

yde sȳ wijf heeft ghemaect eñ ghe-
ghenē den cloest' van sinte birgitten
tot een ewich testament willende dat
dit selue boeck nyet wt den cloester
bliuen en sal bouē ij of drie daghe
Eñ nae haerre doot nūm'meer wtten
cloest' te gaen *enz.*

e. SERMOENEN, 98 bladen.

Begin:

Dit sermoen dat heilige ewangelij
leest men op den heilighen paeschdach
QVis reuoluet nobis lapidem ab ostio
monumenti Gescriuet marc⁹ in syn
xvi capittel eñ spreect aldus vele
te duytsche. Wye sal ons den steen
of doen vander doerre des graefs *enz.*

Einde:

Des gonne ons allē die vader die sone
die heylighe gheest Amen

Litt. *a.* *b.* en *e.* zijn allen door dezelfde hand geschreven, maar slecht.
Het boek behoorde voormaals aan het Brigitten-Klooster te Gouda.

Twee Handschriften, bijeen gebonden in hoorne bd.

a. OVER HET LIJDEN CHRISTI, VAN JOHANNES VAN SCOENHOVEN, op papier, van het jaar 1439, 52 bladen in 4.

Begin:

Dit is een deuote epistel vand' passiē ons he'n
EEn religiosen māne broeder wernero
carthus' bi vtrecht sinen alren
liefsten neue broeder iohānes mede-
broeder eñ mede knecht in den h'e

Die metalen slange in den cruce
te speculieren eñ in die hertelike seri-
cheiden des soeten ih'u ingedermtelic
eñ ynrelic ouerformt te werden voer
gruete
Dyn mīne heuetet aen mj versocht
mit oetmoedigen eñ deuoten bidden nv
der dage doe ic bi di was dat
ic di wat woude scriuē dat mīnentlic
smakelic eñ u'weckelic waer tot
deuocien van den druc eñ passie
des geminden ih'u Mer die scaemte
heuet die hant eñ dat gemoede een wyltijts
van den arbeit des scriuens belettet

Einde:

Dit boec aldus nv eyndende bid ic
den alren ouersten dat die h'e d'
gloriē die voer ons gepassyt is hem
geweerdigen wil o alre liefste neue di
te hebben tot enen geselle syre passien
eñ synre gloriē eñ di in sinē cruce
glorierende ontfange in die claerheit
die hi had bi dē vad' voer dat begī
d' wel't amē

Gescreuē in dē iarē ons he'n . Mcccc. eñ xxx . ix.
des dages na sūte thomas Rota.

b. Drie sermoenen van Johannes van Scoen-houen, op papier, uit het midden der XV. eeuw, 103 bladen in 4., kolomsgewijze beschreven.

Begin:

Hier begint dat eerste sermoen broed'
iohans van scoenhouē dat hi te

win-

windesem dede in den generaden
capittel op dat ewāgeli op den
sōnendach na d' octaue vā paesscē
Het sel werdē een coye eñ een
herde Dit scryft iohānes enz.

Einde, op de voorlaatste bladz. des HS.

Ou'mits die gaue des seluen he'n ihu
xpı die mitten vader eñ mitten heiligen
gheest leuet eñ regniert een God ewelic
sonder eynde Amē

De laatste bladz. bevat eenige korte zedespreuken van Meester Gherijt de Groot (Geert Groete) en een ongenoemd leeraar.

FUNDAMENT VAN DER KERSTENRE GHELOUEN, op perkament, uit de XV. eeuw, 194 bladzijden in gr. 8. h. b.

Begin:

DIt boec is een fundament van
der Kerstenre ghelouen eñ het is
v'gadert wt Cōpēdiū theologie eñ
wt pawes Innocentius sermonē, eñ
anders wt vele sermonē die de heylighe
lerare ouermits ingheuen des heilighē
gheestes hebben ghedicht eñ ghescreuen

Einde:

Onse here ih's cristus die een heer
eñ een conīc is alre doechdē eñ
alre salicheiden moet ons sijn god-
like gracie eñ ghenade verlenen eñ
daer also mede verlichten dat wij
die rechte waerheit mochten kennen
eñ daer nae leuen eñ hem alsoe moeten

die-

Digitized by Google

**dienen eñ mĩnen . eñ also naden
doechden der salicheiden louen dat wij
die ewighe salicheit moeten vercri-
ghen eñ nẽmermeer vã hem eñ
moeten ghescheiden Amen Deo gracias**

Daaronder staat, met eene latere hand geschreven:

Dit boec hoert toe tatic symons soen tamstedam

Zie Catal. der Bibl. van Hultman, blz. 4. n. 17.

Drie Handschriften, bijeen gebonden, op papier, uit de XV. eeuw, 245 bladen, kolomsgewijze beschreven. fr. b.

a.) VAN DES KERSTENS GHELOUE DAT ANDERDE BOECK, 157 bladen.

Begin:

Hier beghint dat naevolghẽ des boecks des kerstens gheloue dat anderde boeck v'uolgẽde *enz.*

Einde:

Nu is ghesłotẽ dat boeck vandẽ kerstẽ gheloue in alle sine capittelẽ des heb god lof eñ eer nu ende ymmermeer Amẽ

Voorts:

**Dit boeck hoert toe die susterẽ vanden magdalenẽ bijnen haerlem
Eñ heeft ghescreuẽ suster griet lodewicx docht' van antwerpẽ bid voer ho' eñ voer hoer ouderen voer lijsbet lodewycx docht' die hier oec een professyde sust' was om gods willẽ.**

b.) HISTORIE VAN DIE HEILIGHE DRIE CONINGHEN, 34 bladen.

Digitized by Google

Begin:

Dye materie der heiliger drie conīghē heeft beghinsel ghenomē van die propheet balaam *enz.*

Einde:

Indē iaer ons herē m. eñ hōdert eñ Lxiij des anderen daghes nae mariē magdalenē dach worden die heilighe drie conīghē ghebrocht van meylanē tot colen hoe eñ van wien eñ in wat manierē suldi vindē als hier voer gheseit is Amen

c.) VAN — DAT SACRAMENT DER BIECHTEN EN DER PENITENCIEN, in vragen en antwoorden, 74 bladen.

Begin:

Op dat ghi totten verstande van dȳre begheerte comē moghes soe ist noot dat ghi tē cerstē male wetet wat penitencie is *enz.*

Einde:

Eñ al daer mede soe laet ic dese materie bliuē eñ rade een yeghelyc dat hi hem vorder al daer hi sal cōnen eñ moghen die grote gracie te verdienen op dat hi mit enē cleynen betalinghe van in grote schulden ghevrijt eñ ghegunt mach worden Amen Deo gracias

Voorts:

Dit boeck hoert toe die susteren van den magdalenē bijnen harlam op crayenhorst eñ heeft ghescreuen suster griet lodewicx dochter.

Het is n. 1041 van de verkooping van Meerman.

DER MAECHDEN SPIEGHEL, op papier, uit de XV. eeuw, 172 bladen in 4., kolomsgewijze beschreven. oude band.

Begin:

Dit is der maechden spieghel

Want elc mensce van syre natuereliker ewē weghē getoghen wort Syn eerste beghin weder te soeken In dienselue wort hi v'maent alle v'ganckelike dinghē eleyn te achte *enz.*

Einde:

Mer want wi beide schinen te claghen of wi yet te veel woerden daer toe ghedaen moghen hebben So laet ons dat te samē voert aen mit swigē beteren Daer helpt ons toe die vader die soen eñ die heilighe gheest Amen God si gheloeft ih's maria louet den h'e want hi goet is

Dit boec hoert toe den besloten susteren van sinte Katherinen ende sinte elizabeth tē huus wonende ter goude in rosendael

Het geheel levert eene zamenspraak op tusschen Theodora en eenen Pelgrim. „Theodora, (dus heet het bl. 3. b.) is also vele te seg„ghen als een aenscouwester gods."

(JAN VAN RUIJSBROEK), VIJF GEESTELIJKE TRACTATEN, op papier, 189 bladen, kolomsgewijze beschreven, fr. band; bevattende:

a.) ARBEYT DER GHEESTELIKER BRULOFT.

Begin:

Hier beghint die aerbt der gheestelik' bruloft die heer Jan van Ruusbroec pape te gronedael bi bruesel maecte ī duutscher *enz.*

b.) DAT BOEC VANDē SACRAMēT.
Aan het einde staat: anno MCCCCLXIII.

c.) DAT RIJC DER GHELIEUEN.

d.) DAT BLENCKENDE STEENTGIJN.

e.) DIE HOECHSTE WAERHEIT.

Ein-

Digitized by Google

Einde:

Dat verleen ons allẽ ihc xpc die leuẽdc god Amen.

Hierop volgt eene Geloofsbelijdenis, blz. 181—189.

Vooraan staat eene gekleurde teekening, den schrijver afbeeldende; daarachter zijn leven; aan 't slot eene lijst van de achtereenvolgende bezitters dezes HS. van den jare 1495 af, tot 1759 toe. Hetzelve is n. 1040 van Meermans Verkooping.

DEUOTE LEERYNGHẼ, op papier, uit de XV. eeuw, 163 bladen in 8., waaronder 4 perkamenten. oude band.

Begin:

Hier beghint een boec van menigherhande deuote leeryghẽ ghenomẽ wt vele boekẽ

ALsoe vele spreket die waerheit moghestu mi volghẽ. Alstu die seluẽ wt gaeste Daerom werct alsoe vele alstu mogheste. *enz.*

Einde:

Ten derdẽ mael sel hyt beuelen der goedertierenheit des heylighẽ gheests biddẽde hẽ dat syn gheloue onermits myne ĩ hẽ werken moet dat hi in die vre syns doots volmaect gheuondẽ worde Amen

HOROLOGIUM AETERNAE SAPIENTIAE, op papier, uit het einde der XV. eeuw, of nog later, 224 bladen in 8. h. bd.

Begin:

Horologium Eterné Sapientié . ofte
Eeuwige Wijsheids Uurwijzer. *enz.*

Bladz. 2:

SOedanich is dijn lief wten lieue o alre schoonste bouẽ allen wiuen Die van dese woerden wil hooren die ontbindinge . die gheue syn oren der godliker mynen *enz.*

Einde:

Hier eyndet dat horologium et'ne sapientie.

 Bidt

Bidt voer die scriuer een ĩnich ghebet om goods wille.

Dit boeck hoort toe suster aef Cornelis wonende tot die beruoete susteren.

Het geheel levert een gesprek op tusschen de Wijsheid en den Leerling.

De Hoogl. Siegenbeek heeft in het eerste stuk zijner Proeven van Nederd. Welsprekendh. 1799. een paar uittreksels uit dit HS. geplaatst, blz. 6—11, waarover zie Denzelven in zijn Voorberigt, blz. XVII, en v.

ORDENSREGELEN VAN DEN HEILIGEN AUGUSTINUS, op perkament, uit de XV. eeuw, 126 bladen in 8. oude band.

a. De Regelen zelve, op 23 bladen.

Begin:

Hier begint sinte Augustȳs reghel des heijlighen biscops. Van eenheijt der herten . ende niet eijghens te hebben Dat eerste capittel.

Dit sijn dingen die wij gebiedẽ te houden v die inden cloester syt gheset. *enz*

Einde:

Hier eijndet die reghel vã vnsen heijlighen vader sinte Augustijn.

b. Uitlegging der Regelen, op 103 bladen.

Begin:

Hier beghint die bedudenisse nadẽ sinne van sunte augustijns regule

DEse nagescreuẽ ghebode sijn ghehieten reghel om dat ons ouermids hem bewijst wort ene forme rechtes leuens Want daer õ heit si reghel. *enz.*

Einde:

Mar daer uwer enich wat siet ghebrekẽ die sel hẽ bedrouẽ vã dẽ gheledenẽ eñ sel hẽ voer dat toe comẽde hoe-

hoedẽ eñ biddẽ dat hẽ sine misdaet v'gheuẽ w'de, eñ dat hi in ghien becoringe ingheleyt en w'de
Et sic est finis

ONSER LIEUEN VROUWEN MANTEL, op papier, uit de XV. eeuw, 248 bladen in 8., waaronder 6 perkamente bladen. oude band.

Begin:

Hier begint een deuoete materie eñ is geheiten onser lieuer vrouwen mantel eñ is gedeilt doer die weke Des sonnẽdags

DIe moder des onbeulecten Lemkens ihũ xpẽ die vanendragersche is alre ioncfrouwẽ want sy oir ioncferlike reynichz wt bernender mynnen gade alre ierst geoffert eñ gelaeft heft *enz.*

Einde:

Al weert oc dattu di een heel iaer bereidest eñ du in dinre herten anders niet en heddes tegaen tot mynre taflen . . . .

Het einde ontbreekt.

(GEBEDEN), op perkament, uit de XV. eeuw, 246 bladen in 8.; met 4 miniaturen en met goud afgezet. fr. band.

Begin:

O Alreweerdichste here ihesu criste mynlike vreent endeghe ende ghenoechte des hertẽ waert leueN der sielen ende alle guet *enz.*

Einde:

Ouermits sinen hilighen verdien(s)ten ende v gloriose gebet die daer leuet ende regniert van ewicheit in ewicheit Amen

(STICHTELIJKE OVERDENKINGEN EN GEBEDEN), op papier, uit de XV. eeuw, 224 bladen in 8. h. b. bevattende:

 a.

a. (EENE OVERDENKING OVER HET LIJDEN), 45 bladen.

Begin:

In den garden syn bomẽ die bouẽ schone syn eñ onder an der wortel sijn se leel(i)ch gestalt also is in xp̄o bonẽ die schonheit der gotheit. mer na der menschiet *enz.*

Einde:

Geen denck en mach u soe geringe ĩden hemel brengẽ als dat lidẽ godes die dar op denckẽ

b. Vã DOCHTER vã SYON; dit en vele gebeden aan den Zaligmaker en de H. Maagd; waaronder DIE HONDERT ARTIKELẼ DER PASSIEN ONS HERẼ IH'U XR̄I zich bevinden, 147 bladen. Vooraan dezen bundel Matth. XXVI, XXVII. Marc. XIV, XV. Luc. XXII, XXIII. Joh. XVIII, XIX. of de kapittels van het Lijden, op 34 bladen.

Zie Catal. van P. v. Musschenbroek, 1826. blz. 178. n. 5.

(DEVOTE OEFENINGEN EN GEBEDEN), op papier, uit de XV. eeuw, 382 bladen in 8. oude band.

Begin:

vander begheerten der ynnig' sielen

UErgaue god dattu den hemel schoerste eñ nederquaemste v'gaue god dattu dẽ hemel mijns hertẽ schoerste ende nederquacmste *enz.*

Blad 3 — 14 a. bevatten eene overzetting van het Hooglied:

HI cusse mi mittẽ cussen s̄ys mondes Want dijn borstẽ sijn beter dan wijn die da' welrukẽ van der alrebester saluen *enz.*

Zoo vindt men ook, blad 369 en 370, een kapittel daaruit vertaald.

Einde:

Ic beuele mi ind' moeghentheit des hemelschẽ vaders

Der

Der wysheit des godliken soens Der guedertierenheit des heilighẽ gheestes Eñ d' glorioser ioncfrouwen Maria eñ minen heilighẽ engel eñ allẽ heilighen in gods name Amen.

GETIJDE-BOEKEN.

I. Op perkament, uit de XV. eeuw, 330 bladen in 8., kolomsgewijze beschreven en hier en daar met fraai bloemwerk beteekend; de eerste 9 bl. bevatten eenen kalender. oude band.

Begin:

Hie beghīnen die getiden vanden eersten sonnendach vanden aduent *enz.*

God wilt dencken in mijn hulp *enz.*

Einde:

Die h'e heeft versadet vijf M. menschen mit vijf broden ende twee visschẽ.

II. Op perkament, uit de XVI. eeuw, 225 bladen in 8., met 11 onafgewerkte miniaturen en 5 voorletters, fraai met goud en koleuren afgezet; vooraan een kalender. oude bd. verg. op snee.

Begin:

Onser urouwẽ getide metten

HEre du selte opdoen mine lippẽ eñ mijn mont sal voirtkundighen dinen lof *enz.*

Einde:

U te loue o hemelsche coninghinne Maria Amen.

Is n. 1071 der Verkooping van Meerman.

III. Op perkament, uit de XV. eeuw, 105 bladen in 8. oude bd.

1. Kalender . . . . 12 Bl.

2.

2. Gebed.

Het begin ontbreekt, en het boek vangt thans aan met:

gheheylicht werde dinē naem *enz.* . . . . 3 bl.

3. Hier beghint die lange vigelie. IX lessē . . 35 bl.

4. Hier begīt onser lieuer vrouwe ghetide . . 35 bl.

(De eerste blz. van beide deze stukjes is fraai geteekend).

5. Hier beghint die ewige wijsheit getide . . 35 bl.

(Niet volledig). Einde:

O Heer god wi bidden di sich an genadelic onse cranc-heit eñ du goedertieren instorte in ons den smake der ewiger wijsheit op dat als wi gesmaect hebben hoir ho-nichulictende sueticheit . . . .

IV. Op perkament, uit de XV. eeuw, 265 bladen in 8. oude bd.

Begin:

Hier beghint die ghetide vā onser lieuer vrouwen Te met

O Heer du sel(s)te myn lippē op doen Eñ myn mont sel dinen lof voertkundighen *enz.*

Einde:

Heer ghif hem die ewige rust Eñ dat ewige licht hem lichten. Si moeten in vreden rusten amen

De eerste 12 bladen bevatten eenen kalender.

V. Op perkament, uit de XV. eeuw, 127 bladen in 8., met 4 miniaturen en verder bloemwerk. fr. b.

Begin:

HEre du selste opdoen mine lippē Ende mijn mont sel voort kundighen dijn lof . *enz.*

Einde:

Dair ick di sien moghe claerlic vā ogen tot oghen . dair sel mi soe drōcken maken . eñ alsoe v'went mitter sueticheit eñ claerh[t] dijns liefliken aensichtes dat ic hon-ghers

ghers eñ dorstes al v'gheten sel. Daer helpe mi die ghene die sonder beghin is . eñ ewelike sonder einde bliuen sal . ih's xp's . Amen

VI. Op perkament, uit de XV. eeuw, 251 bladen in 8. oude bd.

Begin:

Dit sint die ghetiden te loue d' ewigher wysheit Prolog

MIne siel heuet di begheert inder nacht. *enz.*

Einde:

Ic begheer ontbonden te worden eñ mit di te wesē. In dinen handen beueel ic minen geest siet op mi heer god der waerheit. Die daer leuet

Op de eerste 12 bladen een kalender.

VII. Op perkament, uit het begin der XV. eeuw, 175 bladen in 8. fr. bd.

Begin:

Hier beghinnē die sequētiē van aldē helē iaer. Optē kersnacht in die eerste misse . eñ op onser vrouwē hemelua't

DIe choren der enghelē syn mede blide mitter glorioser maghet *enz.*

(Deze blz. is fraai afgezet.)

Einde:

Ic beuel mi ī die doot mys herē ih'u xpe Tusschē mi eñ sy v'bolgentheit dat ic nymermeer en moet comē tē oerdel tē si ou'mids dese redē eñ dā come ic d'a gaerē mit begheertē *enz.*

Op het omslagblad staat met eene andere hand geschreven:

Dit boec hoert toe . eñ heeft ghescreuen . suster wyburch gherijts d⁹ bidt voor haer siel .·. om gods willen .·.

Vooraan staat een Kalender voor het jaar 1401—1419.

H VIII.

Digitized by Google

VIII. Op papier, uit de XV. eeuw, 238 bladen in 8. fr. b.

Begin:

Mine ziele heuet di begheert ind' nachte *enz.*

Einde:

Ende reyne wanderinghe dat di behaecchlic si . enē voersienen doot mit volcomender sprake eñ rechte bekēnisse eñ een goet salich eynde Amen Alle mēschen gracie ende ghenade Alle ghelouighe zielen ruste eñ vrede Amen

Vooraan bevindt zich een Kalender, 10 bladen groot; doch de twee eerste ontbreken.

IX. Op perkament, uit de XV. eeuw, 90 bladen in 8. h. b.

Begin:

Onser liener vrouwē ghetij . Metten

HEre du selste opdoen mijn lippē ende mijn mont sal voort kundigen dinen lof *enz.*

Einde:

O maria fonteyne der sueticheit. Ic bidde v doer den bitteren doot uwes lieues kijnts onsen here ihm̄ cristum dat ghi mi wilt beschermē voor alle mine vianden sienlic eñ onsienlic. eñ voor alle verdriet an siele ende an liue Ouermits onsen here ihm̄ xpm̄ amen.

Ihesus . maria

Op de eerste 12 bladen staat een Kalender; en een paar blz. zijn met bloemwerk beteekend.

X. Op perkament, uit de XV. eeuw, 90 bladen in 8. met bloemwerk en vergulde voorletters afgezet. Vooraan een kalender. h. b.

Begin:

So wie inden staet der graciē staet eñ leest vij pr̄ ñr eñ seuē aue mā *enz.*

Ein-

Digitized by Google

Einde:

Op dattu goedertieren ons gheues verghiffenissee te gadere ende vrede . Ou'mits onsen he'e ihm xpm Amen.

Hierop volgen de Geloofsartikelen, en de Lofzangen van Maria en Simeon in het Latijn.

Zie Catal. van P. v. Musschenbroek, 1826. blz. 178. n. 2.

XI. Op perkament, van het jaar 1428, of kort daarna, 127 bladen in kl. 8. De eerste 15 bladen bevatten den kalender.

Bl. 1 luidt, in eenen met letters beschreven cirkel:

Om te vinden die sondach letter mit deser figurẽ So is te wetẽ dat int iaer ons herẽ mcccc eñ xxvi was die sonnendach letter een e *enz.*

Begin:

Hier beghint die ghetide van onser lieuer vrouwẽ in duutsche

HEer du selste op doen mine lippen. Ende mijn mont sel voortkundighẽ dijn lof. *enz.*

Einde:

Dese is een vandẽ hoghen vermoghende der hemelẽ dien die hant des h'en gheheilichde in sy . . . .

Het einde ontbreekt.

In dit boekje zijn vele Psalmen, b. v. de 95ste, driemalen, en andere Lofzangen, allen in proza overgezet.

C. Kiliani Etymologicon Teutonicae Linguae, *ex ed. L. Potteri*, Alcm. 1605. 8. l. p. met MSS. aanteekk. van *G. J. Vossius.*

Kilianus auctus, *seu Dictionarium Teutonico-Latino-Gallicum* etc., Amst. 1642. 8. maar in twee folio roodledere banden doorschoten en vol MSS. aanteekeningen over allerlei Noordsche Talen, van

eene onbekende hand, naar het schijnt uit de XVII. eeuw.

Hetzelfde werk, eene dergelijke uitgave, 8. Ontbreken, de titel en de appendix peregrinarum dictionum; maar doorschoten in langwerpig 4. roodl. bd. en met vele MSS. aanteekeningen van *Fr. v. Lelyveld.*

C. Kiliani Etymologicon Teutonicae Linguae, curâ et c. annott. G. van Hasselt, Trajecti Bat. 1777. 4. met wit papier in 2 deelen roodl. bd. doorschoten, en met MSS. aanteekeningen van *R. M. v. Goens.*

M. Tydeman MSS. aanteekeningen op zijn Exemplaar van Kiliaans Woordenboek. Kopij. 198 blz. 4. carton.

(Zie Catal. van M. Tydeman, 1826. blz. 54. n. 1289.)

C. Tuinman, fakkel der Nederduitsche Taale, Leyden 1722. 4. met wit papier. in twee h. h. banden doorschoten en met vele MSS. aanteek. van *Petr. Burmannus (Primus).*

D. v. Hoogstraten nieuw Woordenboek der Nederlantsche en Lat. Tale, Amst., 's Gravenh. en Leyden 1756. met papier doorschoten en met MSS. aanteekeningen van *Fr. v. Lelyveld.* 4. 3 roodl. bdn.

Hetzelfde Woordenboek, een vroeger druk, zonder titel; dubbeld doorschoten en met MSS. aanteekeningen. fol. h. h. b.

F. Halma Fransch en Nederduitsch Woordenboek, 4. met wit papier doorschoten in 3 folio h. e. b. en met MSS. aanteekeningen. Deel I, lett. A — I ontbreekt.

Register van Drukfouten in den gr. 8. Bijbel, gedr. bij Pieter Keur te Dordrecht, 1720, en *in den*

Digitized by Google

den 12. Bijbel, bij denzelfden, van 1712. 8. HS. 2 stukjes. 192 bladz.

Aanmerkingen over de oude Duytse Taal, uit de XVII. eeuw, 22 bladen in folio.

J. J. Schultens Taalkundige MSS. Mengel-excerpten over het geheele Alphabeth, in folio. 3 dikke cartonne bdn.

A. Kluit, een groote bundel *Taalkundige Excerpten* uit onderscheidene der oudste Schrijvers, tusschen beide ook met aanmerkingen, 97 bladen in folio.

J. van Iperen Naamlijst van Nederduitsche en ook bastaardwoorden, van *Aa* af, en eindigende met *Ergeren*, 3 blz. voorberigt en 148 kolommen met woorden. folio.

J. Steenwinkel Lijst van oude Nederduitsche woorden en spreekwijzen, met opgave der Schrijvers waar dezelve voorkomen, en met aanteekeningen, 19 bladen in folio.

Zie Catal. van P. v. Musschenbroek, blz. 165. n. 476.

Alphabetische Lijst van Nederduitsche Woorden en de plaats waar dezelve voorkomen. (misschien afkomstig van *J. Steenwinkel.*) Kopij. 15 bladen.

(Zie Catal. van P. v. Musschenbroek, blz. 162. n. 475.)

Beschrijving van, en taalkundige Excerpten uit het werk: van den **Kaetspele**, op **eenen gheesteliliken sin**, Loven, 1477. 18 bladen. — Dergelijke *Excerpten uit:* **Gesten der Romeinen**, Gouda, 1481. 7 bladen. — *Uit:* **B. de Breidenbach, Beuarden tot dat heylighe grafft** enz., Mentz, 1488. 2 bladen. — alles geschr. door *J. Steenwinkel.* in folio.

Zie Catal. van P. v. Musschenbroek, blz, 162. n. 471.

N. Hinlópen taalk. aanmerk. over het woord Nopper, 5 bladen in folio.

L. van Bolhuis Verzameling van Groninger en Ommelander woorden, welke in Halma's Woordenboek niet voorkomen, 1783. 26 bladz. met bijvoegsels van *J. A. Clignett*, 3 blz. *J. Steenwinkel*, 7 blz. en *A. C. de Malnoë*, 5 bl. in 4. alsmede een pakket van dergelijke Spreekwijzen, op losse bladen geschr. door denzelfden *v. B.*

Drie Lijsten van Woorden en Spreekwijzen, meest te Deventer gebruikelijk, (misschien van Mr. *G. Dumbar*, den jongeren), met eenige weinige aanmerkingen, mede van ongenoemden; 28, 48, 17 en 5 blz. in 4. en een pakket van dergelijke Spreekwijzen, op losse bladen, mede van de hand van den Verzamelaar der Lijsten.

A. v. d. Berg Woorden uit de gemeene landtaal op de Veluwe, 2 verzamelingen, waarvan de eerste aangevuld is door D^s^. *H. J. Folmer* te Dwingelo in Drenthe. langw. 8.

J. L. Verster, Abrz. Woorden in de Meijerije van 's Bosch gebruikt wordende; een pakket losse blaadjes, langw. 8.

J. Steenwinkel lijst van bij ons ongewoone Brabandsche Woorden en Spreekwijzen, 4 blz. — *Lijst van Timmer-gereedschappen*, 4 blz. — *van Leerlooijers-termen*, 4 blz. — *Inventaris van een IJzerwinkel*, door *A. Kluit*, 4 blz. in fol.

J. Ermerins concept van een Magazijns Woordenboek, of ophelderingen van woorden betrekkelijk de Artillerie en een Lands Oorlogsmagazijn, 85 blz. in 4.

R. M. van Goens toelichtende lijst van woorden uit Schilder-, Bouw- en Beeldhouwkunst ontleend, 16 blz. — *Gebruik van dubbele en enkele klin-*

Digitized by Google

klinkers in de overzetting van den Bijbel. Eerste druk, te Leyden bij Ravesteyn, 1637. door *denzelfden;* 51 blz. in 4.

Lijst van Katwijksche Visschers Woorden en Spreekwijzen, bezorgd door Mr. *F. W. Boers*, 55 blz. in 4.

J. Ermerins Aanteekeningen rakende het Gilde van Rhetorica te Vere, met bijlagen, 9 bladen in folio.

Fr. van Lelyveld Woordenlijst op Melis Stoke, naar de uitgave van Huydecoper, 795 bladen in folio. 5 dn.

Fr. van Lelyveld Legger van aanteekeningen over de Nederlandsche Taalkunde, tot eigen gebruik weleer vervaardigd. 574 bladz. 4. roodl. bd.

Fr. van Lelyveld Magazijn van Woorden, 521 bladz. lang fol. cart. bd.

Fr. van Lelyveld taalkundige Aanmerkingen over de Letters A en B, 17 bladen in folio.

Fr. van Lelyveld Lijst van min bekende of gebruikte woorden, voorkomende bij Huygens in zijne Korenbloemen, 28 bladen. — *C. Nozeman aanteekeningen van woorden en woordbuigingen uit:* **dat Leuen ons liefs heren Ihu xp̄i**, Scoenhoven, 1499. 4 bladen. — *Lijst en uitlegging van Vlaamsche woorden*, door een' ongenoemden, 5 bladen. — *W. Kops oude Woorden en Spreekwijzen, uit een gedr. getijdeboek;* zonder tijd en pl. « vermoed. te Haarl. A. 1450." (?) 4 bladen in folio.

Fr. van Lelyveld Proeve van Taal- en Dichtsieraden, 26 bladz. in 4.

Fr. van Lelyveld Taalkundige Excerpten uit J. Cats Zinne- en Minnebeelden, Selfstrijt, vooral uit zijn Houwelijk, 60 blz. in 4.

Fr.

Digitized by Google

Fr. van Lelyveld Aanmerkingen op de Dichtlievende Verlustigingen van B. de Bosch, met bijvoegsels van *de Bosch* zelven, 28 bladz. in 4.

J. Macquet Dichtlievende Uitspanningen, met aanmerkingen van eenige leden der Maatschappij, 67 bladz. in 4.

De Psalmen van David in Nederduitsch rijm door een onbekenden Dichter der XVII. Eeuw. HS. van 480 blz. fol. fr. bd,

J. v. Vondel Palamedes, Amst. 1652. h. h. b. 4. met papier doorschoten, en zeer vele MSS. aant. van *Z. H. Alewijn* en *Fr. v. Lelyveld.*

C. Droste (*Overblijfsels van geheugchenis der bisonderste levensgevallen van*) *in Veld- en Zeeslaagen* enz., 's Gravenhage, 1728. met papier doorschoten en met meer dan 2600 MSS. verzen en een Register door den Dichter-zelf (geb. 1642) vermeerderd. — *Dezelfde, Vertaling uit het 2de boek van Prudentius tegen Summachus*, ald. 1732. 4. h. h. b.

Zie Catal. van M. Tydeman, blz. 36. n. 671.

Rieuwart Rompslomp, Blijspel, door *, uit de 1e helft der XVII. eeuw, 46 bladen in fol. h. e. b.

Bern. Brandt, de bekeering van Augustinus of Spiegel van Gods Voorzienigheid, blijeindich Treurspel, (van omstreeks 1700). 27 bladen.

J. C. Weyerman, de schoone Dwaalster of de vereenigde Gelieven, Blijspel, opgesteld in 1704. en twee andere Blijspelen. — *De wandelende Jood* en andere stukken, in vertoogen, door denzelfden. 131 bladen in fol. h. e. b.

J. D. R. de snoepende Minnaar in de turfback. Klugt-

Digitized by Google

Kluchtspel, (van omstreeks 1700.) 26 bldz. in fol. roodl. bd.

Warrendhout, *Sot- en Wijsheid, of de wereld in zijn binnenste, Blijspel, vertoond ter eere van R. Padbrugge, Commissaris der Oostersche Kwartieren en Gouverneur van Amboina, en J. Lobs, Gouverneur der Moluccos*; geschr. op Ternate, in 't Kasteel Oranje, *8 M*[t]. *1689*. 44 bladen in folio. roodl. bd.

Orestes en Pylades of Ifigenië in Tauren, Blijspel, gevolgd naar 't Fransch van *La Grange*, 109 bldz. fol. h. e. b.

Martena's Landboek van Vriesland, HS. van 253 bladen, gaande tot 14 Aug. 1545. Kopij van dezelfde eeuw, in folio. fr. b.

Fol. 219—227 zijn opengelaten, om in te schrijven van de jaren (15)37 en 38 „wat, dat men daarvan krijgen kan."

Afschriften van 31 oude stukken, Holland in 't algemeen en de stad Amsterdam in 't bijzonder betreffende, uit de XVI. eeuw, 260 bladen, met een Register, in folio. h. bd.

Bij: die Ordinantie van den doden te scouwen die doot gebleven zijn van menschen handen, op fol. XXXVI vso, zijn aanteekeningen van Mr. *M. Temminck*.

Een Handschrift, op papier, in 4. h. h. b. inhoudende, fol. 1—88. *Handvesten, Costumen en Usancien van Waterland*, alsmede *over de Verpondinge* van die Dorpen; — fol. 89—92. de *Advysen in den Joodschen Raad uitgebragt bij de ter dood veroordeeling van Jesus*; — fol. 92 vs. en 93, de *Schildtalen van Amstelland, Waterland, Zeevanck en Gooïland, en het Schot van de Dorpen in Waterland*; — daarna, op 37 bla-

 den,

Digitized by Google

den, het *Groot Privilegie van Vrouw Maria*; beide (zoowel dit als de Handvesten) met afzonderlijk vooraan geplaatste Registers der Hoofdstukken of Artikelen: — eindelijk blz. 40—46. *Extract utte erffelijcken Accoorde tusschen Denemarcken en die Nederlanden, gemaeckt tot Spiere, den 23 Mey, Anno 1544.* — Geschreven (fol. 93 vso.) door *Andreas Heinrici, Secretaris van Landsmeer.*

(*Stadregten van Haarlem*), uit het begin der XV. eeuw, 38 bladen in 4. h. b.

Die van het jaar 1390. (23½ bladen.)

Begin:

KOren eñ statuten nae ghescreuen hebben ghemaect gheordineert eñ gheset Scout scepene eñ Rade der stede van haerlem Int jaer dusent drie hondert eñ tneghentich op den achten dach in april Om nutscap ende oerbaer der stede voerscreuen *enz.*

(45 artikelen).

(Zie *v. Oosten de Bruyn, De Stad Haarlem enz.* bl. 163 en volg.)

Handvest van Hertog Aelbrecht van Beyeren, 4 Maart 1402. st. cur. (2½ bl.)

(Zie de gedrukte *Privilegien van Haarlem*, bl. 60—62.)

Daarna het Handvest van Koning Willem, van St. Clemensdag 1245, in eene oude Vertaling. (12 bladen.)

(*Privil. van Haarl.* bl. 8—22.)

(Aan het einde van dit boek zijn 9 bladen uitgesneden; maar het laat zich niet bepalen, of die beschreven waren.)

Die Kueren en hantvesten van Scellinckhout in Vrieslandt, met Register, 18 bladen; — *Hantvesten van Medenblik*, met Register, 39 bladen; op papier, uit de XIV. eeuw, in 4. h. b.

Keu-

Keuren van Drechterland, op papier, uit de XVI. eeuw., 80 bladen in 4. met Register. h. h. b.

Handboek, behelsende de uitlegginge en oirspronk van verscheidene duystere en verouderde woorden, spreekwysen, en gewoontens, in de Geldersche, en enige naburige regten voorkomende. Op eene proeve samengebragt door Mr. J. C. C. v. H. (*Copes van Hasselt?*) 235 bladen, op de eene zijde beschreven; Kopij. in folio.

Alphabetisch. Met een afzonderlijk Register van de behandelde artikelen. Uit de verkooping van wijlen den Heer Mr. C. G. Hultman. blz. 3. n. 12.

Een bundeltje met Overijsselsche stukken, 29 bladen in quarto, bevattende: *eene huwelijksvoorwaarde van den jare 1455; een Verkoopbrief van 1463;* (kopij van de XVI. eeuw.) — *Kopij van Rekenboek of nota van Leerderbroek, A°. 1529.* — *Van lene ennde van guede vann echt to copen yn samwynnnge* enz. zijnde Kostumen en Bisschoppelijke Statuten voor die van den Lande van Vollenhoven, 11 bladen. — *Uitspraak van moetsoens en maechgeschyedesluede, van 1487;* (Kopij der XVI. eeuw.)

J. v. d. Beke Cronijken van den Stichte van Utrecht en van Holland, (Kopij der XVIII. eeuw.) 44 bladen in 4.

M. Michielsen (*burlesque*) *Notulen der Staten van Zeeland, van 13 Junij 1676 — 1 Jan. 1684.* (Zonder den sleutel.) Kopij. 247 bladz. in 4. h. e. b.

J. v. Hout der Stadt Leyden Dienstbouc; gedr. op 't Raedthuijs der voorschr. stede. 1602. fol. in

 ko-

koker. Verrijkt met vele MSS. aanteekk. van des Schrijvers Neef, Burgemeester *J. J. Orlers.*

Afteekeningen van 12 Overijsselsche steden, met de pen uitgevoerd; onder en tegenover elk derzelve zestienregelige verzen *in den onderscheiden tongval dier plaatsen.* HS. van de XVII. eeuw. in 8. langw. form. carton.

C. Boonzajer korte letterkundige aanteekeningen over Nederlandsche Schrijvers en de uitgaven hunner werken; HS. van 562 blz. in folio; met een uitgebreid Register in 8. 2 roodl. bden.

Ruim *tachtig eigenhandige Brieven*, door den Baron *W. A. van Spaen Lalecq* aan *P. van Musschenbroek* tusschen de jaren 1802 en 1816 geschreven, voornamelijk de vroegere Nederlandsche, in 't bijzonder de Utrechtsche en Geldersche Geschiedenissen betreffende. in 4.

Zie Catal. van P. v. Musschenbroek, blz. 163. n. 477.

Eigenhandige Brieven van Nederlandsche Geschied- en Oudheidkundigen van het begin der XVIII. eeuw, als één van *G. Cuperus* aan *Nic. Witsen;* 3 van *G. Outhof*, één van *Pieter van der Meersch*, 21 van *J. I. Harkenroth* en nog eenige van anderen, allen aan *Ludolf Smids.* in 4. h. h. b.

Zie Catal. van M. Tydeman, blz. 151. n. 43.

Een bundel met oorspronkelijke handteekeningen, en ten deele ook eigenhandige brieven, van 75 Nederlandsche Geschiedschrijvers; 70 Nederlandsche Taalkundigen, en 60 Nederlandsche Dichters en Dichteressen, van de XVII tot de XIX. eeuw.

Zie Catal. van J. W. te Water, 1823. pars II. blz. 21, 23, 24. n. 54, 57, 59.

HSS.

HSS. IN VREEMDE TALEN.

Twee Handschriften in ééne oude band, folio, afkomstig uit de Bibliotheken van *N. J. Foucault* en van *Emtinck* en *Z. H. Alewyn*.

a. (*Girard d'Amiens*) *la bataille d'Agoullant et de Force encontre Charlemaine*, op perkament, uit de XIII. eeuw, 47 bladen, ieder van 32 regels. Het eerste blad is afgezet.

Begin:

Qvant kll'ame fu en france repairiez
Daspremont ou il or ml't este traueilliez *enz.*

Einde:

Dont cest livres est ml't auec gens profitans
Mais petit profiter puet aus mesentendans.

Hij beroept zich (volgens Bilderdijk) op Saint Lyons. Eene menigte regels achtereen eindigen doorgaans met denzelfden rijmklank.

b. *La bataille de Rencesuaus* (*Ronceval*), op perkament, uit de XIII. eeuw, 56 bladen, ieder mede van 32 regels; het eerste blad is afgezet.

Begin:

Moult' fu kll's prodons pourquoi dieu li aida
Car en touz ses besoins souuent le visita *enz.*

Einde:

Qui des bñ entendans doit estre auctorisie
Et de touz volent's en toutes cors oye.

Voorts:

Ci fine la bataille de rencesuaus ou Roll' et ol'r et
leur compaignons morurent et guenelon les vendi
au roi marsile et en fu pendus et detrais a cheuaus.

En van eene latere hand:

Che Romans est Monsr ichan de flandres singñ de Crienecem. que dieuz gard Amẽ Amen

Dit

Dit gedicht komt, wat de wijze van berijmen betreft, met het voorgaande volkomen overeen. Bilderdijk heeft over den Schrijver er bij opgeteekend: „par le même, ou par Jean Bodiaus, mais qu'il semble plûtot citer comme celui dont-il a pris les faits."

Twee Handschriften in één h. b. folio, vroeger in bezit van *N. J. Foucault* en *Z. H. Alewyn*.

a. La Consolation de Boece; in 't Fransch berijmd door *Jean de Meung*, op perkament, uit de XIV. eeuw, 32 bladen, met 39 regels, kolomsgewijze beschreven.

Begin:

Tous ceulx que fortune enyvre
Qui tous de connoitise ardent
Quant ilz estudient ce liure
Et diligaument le regardent
Sans connoitise les fait viure *enz.*

Het vijfde boek is korter behandeld (begint fol. 30), of wel, het MS. schijnt niet voltooid te zijn.

Einde:

Son estat mis en oubliance
De coureer fannel fauance

Zie over den vertaler, Ebert Bibliogr. Lex. n. 2638 et 13946.

b. Le livre des bonnes meurs, op perkament, uit de XIV. eeuw, 56 bladen, waarvan de twee eerste rijk met randen van bloemwerk afgezet zijn en de tweede met eene miniatuur voorzien is, welke den schrijver in zijne cel voorstelt.

Begin:

Cy commence La table des rebriches (*rubrieken*) du liure intitulé des bonnes meurs, Lequel contient cinq parties. Dont la premiere partie parle des sept peches mortelz et des remedes qui y sont *enz.*

Einde:

Par quoy jl appert que peu vault l'esperance de ceulx qui dient que ce monde cy durera moult longuement.

Ge-

Digitized by Google

Getijdeboek, Latijn en Fransch, op perkament, uit de XV. eeuw, 138 bladen in 12. fraai geschreven en met gouden voorletters en bloemwerk op blad 1 en 64. (Blad 121 en vervolgens zijn verscheiden Latijnsche Kerkliederen). Vooraan op 12 bladen een kalender. h. b.

Begin:

DOmine labia mea aperies Et os meum annũtiabit laudem tuã *enz.*

Einde:

Amen dieu doint quensi soit il
Par ihesu crĩt ton benoit fil. Am̃

Hetzelve was vroeger in bezit van Z. H. Alewyn.

(*Mystiek geschrift*) *van Cassianus en Germanus*, op papier, van het jaar 1461, 230 bladen in folio kolomsgewijze beschreven; met eene teekening op het eerste blad, zijnde:

Cassianus — Germanus.

Begin:

SAnctus Iohannes der ewangelist schreibt in dem puche der haimlichen offenbarung võ dem gesichte das er ains mals gesechen hat in dem ewigen leben vnder andern worten stat geschriben Sãt Iohannis sache ain kayserlichen thron dar inne was ain küniglich' stul der was geczieret mit allem dem das lust den augen pringt Got der himlisch vater sasz auff dem selben stule *enz.*

Het geheele boek is verdeeld in „XXI. guldin harpffen oder Collacionen."

Einde:

Ausz den worten allen verstet man wol das got dienen leicht ist Amen das ist war Dar inne sey got gelobet vnd geeret *enz.*

Et sic est finis hui libri in sexta feria post epiphanyam dñi sub anno dñi m° cccc° lxj° *enz.*

Z.

Digitized by Google

Z. H. Alewyn, voormalige bezitter van dit HS., merkt er over aan: „Dit boek, (schoon de woorden niet overeenkomen, en het eene geen overzetting is van het andere) is in wezen en inhoud het zelfde met den *ouder vaders collacien*, gedrukt te Antw. 1506."

Novum Testamentum, Gr. ed. S. Curcellaeo, Amst. Elzevier, 1658. in 12. gebonden in drie hoorne bandjes, en op de randen der bladz. vol beschreven met eene kleine, maar nette, hand, met aanteekeningen uit oude Grieksche en Latijnsche Schrijvers, door *Gerhard Ruyter* of *Ruyterius*, Predikant te Enchuisen, omstreeks 1722. (Voorin is eene oude theologisch-mystieke plaat vastgehecht.)

Digitized by Google

NEDERLANDSCHE GEDRUKTE WERKEN

UIT DE XV EN EEN GEDEELTE DER XVI EEUW.

1477.

Nederduitsche Bybel, Delft Jacob Jacobsz. (van der Meer) en Mauritius Yemantsz. van Middelborch. 10 Jan. 1477. klein folio. 2 zwaar vergulde rood marok. banden.

Zeldzame en zeer belangrijke druk. Hij is de eerste van den Nederd. Bijbel, en tevens het oudste bekende werk, *met uitgedrukten datum*, in de Nederd. taal in 't licht verschenen; en het vroegste gedenkstuk der Delftsche boekdrukkerij; die, blijkens het eerste wapen van Jacob Jacobsz. onder de subscriptie geplaatst, aldaar is ingevoerd door iemand uit het aanzienlijk geslacht van van der Meer; hetwelk ongeveer dien tijd, aldaar regerings-posten, en zelfs de Burgemeesterlijke waardigheid, bekleedde.

Deze uitgave bevat 2 deelen, die echter enkel het Oude Test. behelzen, en nog wel zonder de Psalmen, welke 3 jaren daarna afzonderlijk in 8vo formaat zijn uitgegeven (zie hier achter, bl. 78.) De voorrede, waarin ten opzigte der geestelijkheid tamelijk vrije uitdrukkingen voorkomen, ontbreekt in sommige exemplaren, welligt om deze oorzaak, maar bevindt zich in het tegenwoordige.

Zie over dezen druk, Bleijswijck beschr. van Delft, blz. 737. — Beschr. van Delft van 1729, blz. 650. — Korte beschr. van Delft, 1828, blz. 100. — Scriverius Laurecrans voor Laurens Coster, blz. 89. Marchand Hist. de l'Impr. 1. part. p. 69. Seiz Jubeljaar der uitgevondene boekdrukkunst, blz. 158. Visser Naaml. blz. 6. (fransche Vertaling door Jansen bl. 248.) Pars Naamrol der Bat. Schrijvers, blz. 231. Le Long Boekzaal der Nederd. Bijbels, blz. 365. Freijtag Analecta Litt. p. 100. Vogt Cat. Libr. Rar. p. 95. Clement Bibl. Cur. tom. III. p. 459. Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 370. no. 1. De la Serna Santander Dict. Bibl. No. 287. Brunet Manuel du Libraire (edit. de Bruxelles) tom. 1. p. 209. Ebert Bibl. Lexicon, no. 2133. Cat. de la Bibl. de Crevenna no. 147. Bibl. Spenceriana tom. 1. p. 68. en Meerman Orig. Typ. tab. 5. fig. 2. alwaar de eerste regels der voorrede voor Genesis afgebeeld worden.

Een exemplaar van dezen druk werd in de Verkooping der boeken

 van

Digitized by Google

van den Hr. Clignett te 's Gravenhage, in 1828 gehouden, voor *f* 100 verkocht. Een ander in Sept. van hetzelfde jaar te Amsterdam voor *f* 76. 50. Het Ex. der Maatschappij is voorzien van de handteekeningen der voormalige bezitters, P. Scriverius, S. Schijnvoet en B. Huydecoper.

1478.

Summe le Roy ofte des Conincks Somme, ende leert hoe men de sonden biechten ende beteren zal (uit het fransch vertaald door Jan van Brederode), Delft (Jacob Jacobsz. van der Meer en Mauritius Yemantsz. van Middelborch) 24 April 1478. klein 4. h. b.

Eerste zeer zeldzame uitgaaf (wier drukkers men herkent aan de wapenschilden onder de subscriptie) van dit werk; hetgeen volgens de uitgave vertaald zoude zijn door zekeren Jan van Brederode: (doch door Jan van Rode naar luid van een handschrift voormaals bezeten door Isaäk le Long, en thans in de Bibliotheek van den Baron van Westreenen van Tiellandt berustende, waarin buitendien het een en ander gevonden wordt, met de toenmalige gevoelens der geestelijkheid strijdende, hetgeen in de uitgaven weggelaten is.)

Zie over hetzelve le Long Boekz. blz. 223—227. Van Wijn Historische Avondstonden 2de stuk, blz. 52. Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 270. No. 2. Visser Naaml. blz. 7. (blz. 251. der fransche vertaling) en de Bibl. Röveriana, alwaar deze druk, onder 4to No. 59. voor *f* 41 — werd verkocht. Ebert Bibl. Lex. no. 19519.

NB. Het 1ste blad ontbreekt aan dit exemplaar, dat daarentegen met eenige aanteek. van Huydecoper voorzien is.

Passionael Somerstuck, Gouda, Gher. Leeu, 10 Mey 1478. fol. oude bd.

Eerste zeldzame druk van dit werk, hetgeen somwijlen te onregt verward wordt met de *Historia Sanctorum* van Jac. de Voragine (zie Ebert Bibl. Lex. No. 10680), doch even als deze, Legenden van Heiligen bevat, en in 2 deelen gesplitst is.

Dit tegenwoordige is het eerste, met Paasschen beginnende; het Winterstuk, mede in dit jaar, bij denzelfden Drukker in het licht verschenen, wordt niet daarbij gevonden; doch kan worden beschouwd als vervangen door de uitgaaf van 1480, waarvan nader; en waar achter dit Zomerstuk gebonden is.

Zie over dit Zomerstuk, Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 442. No. 4. Visser Naaml. blz. 6. (blz. 350. der fransche Vertaling). Vgl. ook Ebert Bibl. Lex. No. 11790—11794.

Digitized by Google

1479.

Quatuor novissima of de vier uitersten des Menschelijcken Levens, Gouda, Gher. Leeu, 12 Julij 1479. in 4. oude bd.

Tweede uitgaaf van dit werk, van zoodanige zeldzaamheid, dat zij in de Lijsten van Visser en Jansen niet gevonden wordt. Hetzelve is gebonden achter *dat Hoefkijn der Rosen*. Zie hiervoor, bij de HDS. blz. 37.

1480.

Passionael Winterstuck, Gouda, Gher. Leeu, 10 Febr. 1480. in folio. oude bd.

Dit gedeelte van den 2den druk van dit werk, is mede zeer zeldzaam, en vermeld door Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 443. No. 15. Visser Naaml. blz. 10. (blz. 257. der fransche overzetting).

Fasciculus Temporum ofte Chronyck der oude Tyden (vertaald uit het latijn van Werner Rolewinck van Laer, en vermeerderd en vervolgd door Jan Veldenaer), Utrecht, Jan Veldenaer op St. Valentijns-dach op Vastenavond 1480, met gekleurde houtsnee platen en wapenschilden, in folio. fr. b.

Eerste druk van deze Nederd. Vertaling, minder gewigtig om de zeldzaamheid, die niet zeer groot is, dan door de belangrijkheid van den inhoud, vooral ten opzigte der Vaderlandsche Geschiedenis, en door de kunstvolle uitvoering, met verschillende karakters in onderscheidene rigtingen geplaatst, en verzeld door graveer-versierzels.

Zie over dezelve Scriverius Laurecrans, blz. 88 en 90. Pars Naamrol, blz. 39. Marchand Dict. Hist. tom. 2. p. 291. Panzer Ann. Typ. tom. 3. p. 547. No. 8. Visser Naaml. blz. 9. (blz. 256. der fransche vertaling) 8. Cat. van Crevenna No. 5807. van La Serna Santander No. 3606. van Röver, fol. No. 277. Bibl. Spenceriana tom. 6. p. 126. en van Meerman, pars. 3. fol. No. 60. — alwaar zij voor *f* 21.00. werd verkocht. — Benevens Meerman Orig. Typ. tom. 1. p. 117. en pl. 6. No. 3. die de afbeelding der 1ste regels oplevert, en Ebert Bibl. Lex. No. 7361.

1481.

Historien ghetoghen wten gesten ofte Croniken der Romeinen, Gouda, Gher. Leeu, op den lesten

dach

dach van April 1481. met gekleurde houtsneden. in folio. oude band.

Eerste zeer zeldzame uitgave van deze Nederd. Overzetting van het Latijnsche Werk, betiteld: *Gesta Romanorum moralisata.*

Men vindt dezelve vermeld in Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 444. No. 24. — Visser Naaml. blz. 11. (blz. 262. der fransche Vertaling). Ebert Bibl. Lex. No. 8456.

1482.

***Dat Passionael Somerstuck*, Delft (Jacob Jacobsz. van der Meer) op St. Laurens avond 1482. in folio. h. e. bd.**

Deze druk is zoo ongemeen zeldzaam, dat zij zelfs aan Visser in zijn Naaml. en aan deszelfs franschen uitgever Jansen, onbekend is gebleven.

De twee wapenschilden, onder de subscriptie, zijn die van de stad Delft, en van Jacob Jacobsz. van der Meer, waaruit blijkt, dat deze de drukker is geweest, doch ook tevens, dat zijn' voormalige medearbeider Mauritius Yemantsz. van Middelburch geen deel aan deze uitgave heeft gehad.

Dit exemplaar heeft, blijkens eene MS. aanteekening op het laatste blad, toebehoord aan de Susteren van Kinrode, van der Oerden (de Orde) des H. Grafs ons liefs Heeren Ihesu Christi.

***Dat Passionael Winterstuck*, Delft (Jacob Jacobsz. van der Meer) 5 Sept. 1472. (1482.) in folio. h. e. bd.**

De valsche datum van 1472. heeft aanleiding gegeven om deze uitgaaf zulk eene vroege plaats aan te wijzen, doch het blijkt dat dezelve behoort tot het voorgaande Somerstuck, en dat dus de weglating van een X uit het onderschrift, door een' drukfeil, dezelve heeft veroorzaakt; zoo als de Hr. Visser reeds vermoedde in zijn Naamlijst blz. 1.

1484.

***Summe le Roy ofte des Conincs Somme*, Herlem (Jan Andrieszoon) op den lesten dach van Mey 1484. klein 4to. h. b.**

Derde, maar echter zeer zeldzame, druk van dit boek, vermeld bij le Long Boekz. blz. 225. Marchand Hist. de l'Impr. tom. 1. p. 105. de Bruijn Beschr. van Haarlem, blz. 242. Panzer Ann. Typ. tom. 2. p. 454. No. 4. Visser Naaml. blz. 16. (blz. 273. der fransche Vertaling). Ebert Bibl. Lex. no. 19520.

Boeck

Boeck des Gulden Throens ofte der XXIV Ouden, Herlem (Jan Andriesz.) op Sinte Crispyns ende Crispiaens dach (25 Oct.) 1484. in fol. met houtsneê fig. fr. b.

Tweede en zeldzame druk van dit werk, voor de eerste maal in de Nederd. taal te Utrecht, in 1480, in het licht gegeven. De spelling van Herlem had Seiz, derde Jubeljaar, blz. 195. in de dwaling gebragt dezelve aan de stad Berlijn toe te schrijven.

Men vindt dezelve vermeld in de Bruijn Beschr. van Haarlem, blz. 241. Marchand Hist. de l'Imprimerie, p. 80. Panzer Ann. Typ. tom. 2. p. 454. No. 6. Visser Naaml. blz. 16. (blz. 274. der fransche Vertaling). Bl. 86. van dit Ex. is met de pen geschreven. Het was vroeger in bezit van het Nonnenklooster van St. Katharina te Leijden, waaromtrent op het laatste blad zich een geschiedkundig narigt bevindt, (en op welks grond het oudste deel van den Academischen Hortus is aangelegd.)

1485.

Vijf bouken Boecii de Consolatione Philosophie (in 't Latijn en Nederduitsch) met Commentarien, Ghend, Arend de Keizere, 3 Meij 1485. in groot folio. roodl. bd.

Zeer zeldzame uitgaaf, de eerste welke eene Nederd. overzetting bevat. Beschreven in Clement Bibl. cur. tom. 4. p. 445. Meerman Orig. Typ. tom. 1. p. 117. Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 439. No. 2. De la Serna Santander Dict. Bibl. No. 318. Visser Naaml. blz. 19. (blz. 280. der fransche Vertaling). Cat. de Crevenna, No. 1841. Bibl. Spenceriana tom. 1. p. 282. Ebert Lex. No. 2643. Dit Ex. is van voren voorzien met vele geschrevene aanteekk.

Bartholameus (van Glanvilla) *Engelschman van de Eijgenscappen der Dingen*, Haerlem, Jac. Bellaert van Ziericzee, op Kersavont 1485. in folio. e. b.

Eerste zeer zeldzame Nederd. uitgave van dit werk, belangrijk zoo door den inhoud, om den staat der kunsten en wetenschappen, ten dien tijde, te kennen, als om de 11 vrij uitvoerige houtsneê platen, die den tekst verzellen, en waarvan 10 in dit exemplaar fraai afgezet zijn.

Zie over dezen druk, Clement Bibl. cur. tom. 2. p. 471. Meerman Orig. Typ. tom. 1. p. 148. Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 454. No. 7. Visser Naaml. blz. 19. (blz. 280. der fransche Vertaling). Cat. van la Val-

Digitized by Google

Vallière No. 1471. en van Crevenna No. 1585. Ebert Bibl. Lex. No. 8597.

1487.

Duytschen Souter, Delft (Jacob Jacobsz. van der Meer) 1487. in 12mo. groen marok. bd.

Tweede, doch echter zeer zeldzame druk van de Nederd. Psalmen; vermeld bij le Long Boekz. blz. 377. Visser Naaml. blz. 25. (blz. 294. der fransche Vertaling). Ebert Bibl. Lex. No. 18095.

1488.

Bernh. van Breydenbach, *Bevarden tot dat Heylighe Grafft in Jherusalem*, *en van daen totten Bergh Synai*, enz. met houtsn. Mentz, Eerhaerdt Rewich van Utrecht. 24 Mey 1488. fol. h. b.

Zie over dit Nederduitsch, schoon buiten de Nederlanden gedrukt, werk, Visser Naaml. blz. 27. (blz. 298 der fransche vertaling) en Ebert, Lex. No. 2975. Dit exemplaar bezit van voren aanteekeningen van C. A. van Wachendorff en M. Tijdeman.

1491.

Duytschen Souter, Zwolle, Pet. van Os, op onser liever Vrouwenavont 1491. in 12mo. groen marok. bd.

Derde, doch evenwel nog zeldzame, uitgave der Nederd. Psalmen; vermeld bij le Long Boekz. blz. 377. Visser Naaml. blz. 35. Ebert no. 18095.

1498.

Dat leven ons liefs Heeren Jhesu Christi, Leyden, Hugo Janszoen (van Woerden) 25 Mey 1498. Met houtsnee platen, in 12mo. oude band.

Dit zeldzaam drukje wordt vermeld in Visser Naaml. blz. 47. (blz. 333. der fransche Vertaling).

In denzelfden band met het HS. *Die passie ons Here J. C.*, hiervoor, blz. 33. vermeld.

Dat Vaderboeck, *dat in den latyne is ghehieten* Vitas Patrum, door Jeronimus wt den Grieksen in den latine overgheset, Delf, Henr. Eckert van Homberch, 1498. in fol.

Zeldzame uitgaaf, opgeteekend in Visser Naaml. blz. 47. (blz. 332. der fransche Vertaling).

NE-

Digitized by Google

NEDERLANDSCHE DRUKKEN,

MEEST UIT DE EERSTE HELFT DER XVI EEUW.

1502.

Vertroestinghe der ghelatenre Menschen, Leyden, den, Hugo Jansz. van Woerden, 12mo. fr. b.

Van achter staat: is ghecorrigeert en emendeert in een cloester geheten Roemburch buten Leijden.

1503.

De (Duytschen) Psalter. — S. Athanasius *Boecxke* enz. (over het nut van elken Psalm). — *Dz Boeck Ecclesiastes*, Delft, bi Corn. Heynrickz, Lettersnijder, 384 blz. de laatste waarvan gevuld wordt door het Delftsche wapen. 8. h. b.

Het eerste is bij le Long niet vermeld.

Dleuē ons liefs Heeren Ihesu Christi, Antw. Henr. Eckert van Homberch, m. houtsn. fol. oude bd.

Vooraan met vele geschreven aanteekk.

1506.

Der ouder Vader Collacie, Antw. Mich. Hillen van Hoochstraten. fol. oude bd.

Met het Vaderboeck, 1511. en den Belial, 1512. zamengebonden.

1508.

Den Duytschen Souter, Antw. 8. h. bd.

Bij le Long niet vermeld.

1511.

1511.

Dat Vaderboeck, met houtsn., Leijden, Jan Seversoen. fol. oude bd.

Achter der Ouder Vader Coll. 1506.

1512.

Belial, met houtsn., Antw. Henr. Eckert vā Homberch. fol. oude bd.

Met het voorg. en der Ouder Vader Collacie 1506. zamengebonden.

1513.

Den Bibel in 't corte, ghetranslateerd wt den Latine ende Walsche, (Antwerpen) by Claes de Greue (Graue) ende Thomaes van der Noot. op S. Thomas avondt. fol. h. e. b. met sloten.

(Zie Le Long, blz. 413. Panzer Ann. Typ. tom. 6. p. 5.) Het titelblad ontbreekt aan dit Exemplaar.

1514.

't Scep vol Wonders, met houtsn. pl., Antw. fol.

't Regement der Ghesontheyt, houtsn., Brussel. fol.

Achter het voorg. gebonden, hetgeen naar de bijgevoegde dagteekening des druks, anders om moest geweest zijn. Voor in het boekdeel zijn aantt. van B. Huydecoper en C. G. Hultman.

1518.

Godschalc Rosemondt vā Eyndouen, van der Siechtē en vā dye seuē Dootsonden, Antw. Henr. Eckert van Homberch. 8. h. h. b.

Den Wyngaert vā Sinte Franciscus. Antw. Henr. Eckert van Homberch. fol. oude bd.

1525.

Het Nieuwe Testament, tweede gedeelte, beginnende met blad 243. Die Epistelen Sant Pauli totten Romeijnen; *op perkament*, Basel, Adam Petri van Langendorff. 8. fr. b. m. kop. sl.

Voor

Digitized by Google

Vooraan met MSS. aanteekk. over dit N. T. en over het hierbij behoord hebbende *eerste* deel op perkament, bij le Long vermeld, Boekz. blz. 526 — 532.

Het Oude Testament, Antw., Hans van Roemundt. 12. 4 eng. banden.

Zie aanteek. voor aan hetzelve, en Le Long, Boekz. blz. 532 en 554.

1526.

Bijbel, met houtsn., Antw., Jacob van Liesveldt. fol. oude band.

Zie le Long, Boekz. blz. 562. Verkocht, Auctie (J. Koning), Amst. Sept. 1828. *f* 23. 50. — De kaart achter aan Exodus ontbreekt bij dit Ex.

Die Souter wel verduytscht door J. Bugenhagen, Basel, Adam Anonymus (of Adam Petri van Langendorff). 4. zwaar vergulde oude fr. band. met kop. slot.

Le Long, Boekz. blz. 584.

1529.

Fasciculus Myrre, Antw., Simon Cock. 8. h. e. bd.

Volgens aanteek. van Dr. W. Greve vooraan, is de auteur hiervan Matthys Wenssen, Generaal der Minderbroeders in de Nederlanden, Voorvader der echtgenoote van Rombout Hogerbeets.

Jan Bottelgier, *Somme Ruyrael*, Antw., Claes de Graue. fol. fr. band.

1531.

Een troost eñ spiegel der sieckẽ ende der ghenẽ die in lijdẽ sijn, wt die Heylige Scrift bij een geuoecht, zonder plaats van druk, by Niclaes van Oldenborch. 8. fr. band.

Zijnde met 11 andere stukken, meest s. a. et l., in een gebonden. Hierbij heeft Z. H. Alewijn aangeteekend: Dit is het oudste boek, waarin ik tot nog toe *oo* en *ee* naauwkeurig genoeg gevonden heb.

1534.

Die Historie die men heet Ecclesiastica, bescreuen door Eusebium, Bisschop tot Cesarien, Antw., Gouaert van der Haghen. fol. h. band.

Institutiones Imperiales; Instituten, een gerechtich oorspronck der Keyserlicke Rechten, van Th. Murner — in duytsche ouergezet, Antw., Claes de Graue. 4. h. band.

1538.

Dlevē ons Heeren Jhesu Cristi; derdewerf-verbetert, met (afgezette) houtsn., Antw., Claes de Graue. fol. fr. band.

1539.

Dē Boom der Schriftueren, van VI personagien ghespelt tot Middelburch in Zeelant. 8.

Het eind ontbreekt. In denzelfden band, als den Spiegel der Sieckē, 1531.

1548.

S. Augustyns vierighe meditatiē oft aendachten. En die alleenspraken der sielē tot God. En van d' aenschouwingen Christi; Antw., Symon Cock. 1548. 8. h. b.

In denzelfden band volgen: S. Augustyn, die forme van leuen, 1555. — Dezelfde, van der liefden Gods, 1554. — S. Bernardus, devote aendachten, overgheset door Anth. van Hemert. 1551. allen gedrukt bij denz. S. Cock. — De innighe alleensprake van Gerl. Peterssen, Regulier te Windesim. 's Hertogenb. 1621. — Cort tractaet, hoe nootsaeckelyk zy de vrede der zielen. ald. 1621.

1551.

(*David Joris*) *'t Wonderboeck*, zonder vermelding van plaats of drukker. fol. met platen. vier deelen, één h. band.

1553.

(*David Joris*) *Verklaringhe der Scheppenissen*, zonder plaats. Febr. 1553. — (*Dezelfde*) *Tractaet van Godes Gheest, Liefde unde Stemme, mit die verloo-*

Digitized by Google

looren Mensche. zonder plaats, Januarij 1553. folio. oude band.

In denzelfden band met het volgende.

1556.

(*David Joris*) *Ghespreck tusschen een Godtgheleert, Bibelsch gheleerdt unde Sophistgeleert*, enz. — (*Dezelfde*) *Alle vaten sichtmen wtgheven wat sy in hebben: Alsoe* enz. zonder plaats. January 1556. fol.

1557.

Boëthius, die vertroestinghe der wyssheyt, wt den Latyne. Deventer, Symon Steinberghen. 8. h. band.

1559.

Den Spieghele der Rechts: door Justinus Goblerus, (Antw.) Symon Cock. folio. h. band.

De titel heeft 1559; van achter echter staat 1560.

1560.

Sebastianus Franck van Word, die Guldē Facke. zonder plaats van druk, of vermelding van drukker. folio. oude band met sloten.

JAARLOOZE EDITIEN DER XVI EEUW.

Broeder Vincentius (*Bellovacensis*) *Spiegel hystoriael.* fol.

In denzelfden band met den Bibel, in 't corte getranslateert. Antw. 1513. — De titel ontbreekt; en, daar van achter geen drukker of drukplaats aangeteekend is, kan men slechts, uit de overeenkomst met den Letter van gemelden Bibel, bij gissing opmaken, dat het de in 1515 te Antwerpen door Claes de Grave bezorgde uitgave van Vincentius zal zijn.

Digitized by Google

Eenen spiegel der volcomtheit. zonder plaats, Mart. Nuyts. 8. roodl. band.

Een devote oeffeninge tot eenen yeghelycken Choor der Enghelen. Delft, Symon Jansz. 8.

Bij 't voorgaande ingebonden.

Een gheestelic Avontmael. Antw. Mychiel van Hoochstraten. 8.

Een boecxken voor een yegeliken kersten mensche. hoe mē den berch vā Calvarien opclimmē sal enz. Antw. Willem Vorsterman. 8. h. h. band.

Beide gebonden achter: G. Rosemondt van Eyndouen boecxken van der Siechten enz. 1518.

Die Kuere van den Lande van Zeelandt (van 1495). Antw. Hieron. Verdussen 8. h. band.

Zie hetzelve voorts bij de geschiedenis der Nederlanden.

Een octavo band, bevattende de volgende stukjes, allen in de eerste helft der 16 eeuw gedrukt. fr. b.

1. *Refutacie van 't Salue Regina.* aan 't eind defekt. zonder plaats van druk.

2. *Van den Propheet Baruch.* zonder pl.

3. Zie hiervoor, op 1531.

4. *Van den Olden en Nieuwen God, geloove ende leere.* zonder plaats.

5. *Een suuerlicke ende seer schoone disputacie, gheschiet in den Haghe in Hollant, tusschen die Kettermeesters ende Jan van Woerden, A. 1525. 15 Sept.* by Peeter Steffer, alias Lodowyck Hetzer.

6. *Niclaes van Amsdorff, van dē Christelycken verscheyden ende sterven des Vorsten Joannes Frederyck, Hertoghe van Sassen, met een lycksermoon over zyn begrafenisse, ghedaan* 1554. zonder plaats.

7.

Digitized by Google

7. *Eenen troostelycken Sendbrief voor alle die om der waerheyt ende om Christus naem veruolcht worden.* Defekt aan 't einde.

8. (*Genezing des Kreupelen in den Tempel. Handel. III. Rederykersspel.*) zonder pl. De titel ontbr.

9. Zie hiervoor, op 1539.

10. *Baltasar Fribergher, Prochiaen te Walschout* (*Disputatie*). Wittenberch, Melchior Lotther. De titel ontbr.

11. *Een schoon exposicie wten LXVII Psalm.* zonder pl.

12. (*Gesprek tusschen een meester ende een discipel: fragment van een Onderwijsboekje in het Christelijk Geloof.*) zonder pl.

Psalter des Koninclicken Propheten Davids, door J. Bugenhagen en M. Bucerus. Geneve, Petrus Stephanus van Gendt. fol. e. b.

Den Spieghel van Sassen van allen Keyzerlyken rechten. Antw., Willem Vorsterman. 4. h. band.

T A A L K U N D E.

Algemeene.

J. C. C. Rüdiger, Grundriss einer Geschichte der menschlichen Sprache nach allen bisher bekannten Mund-und Schrift-arten. 1r th. von der Sprache. Leipz. 1782. cart. 8.

Ueber Sprache und Schrift, aus dem Franz. des Praesid. *von Brosses* übers. und mit. anm. von *M. Hissmann.* m. kpf. Leipz. 1777. 2 th. 1 bd. cart. 8.

Digitized by Google

J. S. Vater Pasigraphie und Antipasigraphie, oder über die neueste Erfindung einer allgemeinen Schriftsprache für alle Völker und *von Wolkens*, *Leibnitzens*, *Wilkins's* und *Kalmar's* pasigraphischen Ideen. Weissenf. u. Leipz. 1799. cart. 8.

F. Schaub über die Muttersprache als Unterrichtsgegenstand. Bresl. 1825. 4.

B. H. Lulofs over de noodzakelijkheid van de beoefening der eigene taal en letterkunde voor de zelfstandigheid en den roem van eene Natie. Gron. (1816). cart. 4.

J. D. Michaëlis over den wederkeerigen invloed van de aangenomen begrippen onder een volk op de nationaale taal en van de taal op de nationaale wyze van denken, vertaald door en met aanm. van *C. v. Engelen*. Harl. 1771. 8.

C. Duret thrésor de l'histoire des Langues de cest Univers. Yverdon. 1619. roodl. bd. 4.

M. J. C. Vollbeding Stammtafel aller Sprachen. Berlin 1802. cart. 8.

J. C. W. le Jeune geschied- en letterkundige nasporingen omtrent de afkomst en verspreiding der Talen van onderscheidene Volkeren. Delft 1826, 827. 2 dn. 8.

J. S. Vater Litteratur der Grammatiken, Lexica und Wörtersammlungen aller Sprachen der Erde nach alphab. Ordnung etc. Teutsch u. Lateinisch. Berlin 1815. 8.

Zum Europäische Sprachenbau oder Forschungen über die Verwandtschaft der Teutonen, Griechen, Celten, Slaven und Inder; nach *A. Murray* bearbeitet von *A. Wagner*. Leipz. 1825. 2 th. 8.

J. G. Luntze Carena und Kehren; oder Etym. Philol. Unters. über d. Urspr. u. die Bedeutung der beyden genannten Wörter. Leipz. 1808. cart. 8.

S. J. Z. Wiselius Vertoog over de hooge Oudheid van het Letterschrift (Leyden 1829). 8.

Ne-

Digitized by Google

Nederduitsche.

M. Siegenbeek beknopte geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde. Haarl. 1826. 8.

J. F. Willems Verh. over de Nederduytsche Tael- en Letterkunde, opzigtelijk de Zuidelijke Provintien der Nederlanden. Antw. 1819 — 1824. 2 dn. 8.

Noel van Berlaimont Vocabulare enz. Vlaamsch en Fransch. Antwerpen, Willem Vorsterman 1511. h. b. 4.

Gherard van der Schueren Teuthonista of Duytschlender, uitgeg. door *C. Boonzajer*, met eene voorr. van *J. A. Clignett.* Leyden 1804. 4.

(*C. Plantyn*) Thesaurus Theutonicae Linguae, Schat der Nederduytscher Spraken. Antv. Plant. 1573. h. b. 4.

H. Junii Nomenclator, Antv. 1577. l. p. 8.

C. Kiliani Etymologicum Teutonieae Linguae, s. Diction. Teutonico-Latinum, opera *L. Potteri.* Middelb. 1620. l. p. 8.

C. Kiliani Etymologicon Teutonicae Linguae, cura et c. ann. *G. van Hasselt*, Traj. Bat. 1777. 2 vol. l. p. 4.

M. Binnart Biglotton amplificatum, s. Dictionarium Teuto-Latinum novum. Amst. 1669. h. b. 8.

J. van den Werve den schat der Duytscher Talen. Delf. 1608. h. b. 8.

Kort begrip, leerende recht Duits spreken; in 4 deelen; door de Kamer *in liefd' bloeyende* te Amst. — alsmede: *B. Keckerman* dialectica etc. alles te Wormerveer, 1649. h. b. 8.

S. Ampzingii taelbericht der Nederlandsche Spellinge, door *Chr. v. Heulen* overgezien. Wormerveer 1649. 8.

D.

Digitized by Google

D. van der Weyden inleydinge tot een vastgegronde Nederduitsche Letterstellinge. Utr. 1651. h. b. 12.

J. A. Comenii Janua Linguarum, d. i. deure der Taelen, Lat. en Nederd. Amst. 1662. l. p. 8.

W. A. Winschootens letterkonst, synde het eerste deel van de Neederlandse Spraakkonst. Leiden 1683. h. b. 8.

Twee 8. h. e. bd., met eenige zeldzame Taalkundige stukken, weleer verzameld door het Taalk. Genootschap *D. A. O. M.*, zijnde: *P. Leupenius* aanmerkingen op de Neederduitsche Taale. Amst. 1653. — *J. Duykerius* Schouburgh der Neederduytsche Letter-, Spel- en Leeskonst, ald. 1696. — *J. Hilarides* nieuwe Taalgronden der Neederduytsche Taal, weegens het gebruik der Voorleedekens en de Neederl. Woordrekkinge, Fraaneker, 1705. — *B. Hakvoord* oprecht onderwys van de letterkonst. Utr. 1745. — *P. Bakker* Schoolboek, ald. 1715. — *C. Ripa* iconologia of uytbeeldingh des verstands. met afbeeld. Amst. 1699. — *Joh. Goossens van Helderen* Kort-Schriftboek en Nederduitse Spelkonst. Amsterd. 1683. — De voorn. verschillen over de Spellinge kortlyk aangewesen enz. door *M. S.* Amst. 1711. — Woordenboek, waar inne allerhande Konst- ende Bastaart-woorden enz. worden vertaelt enz. door Mr. *S. van Leeuwen.* (s. l. et a.) — Elem. Rhetor. d. i. Beghinselen der Reden-ryk-konst, enz. van *G. J. Vossius*, vertaelt door *A. L. Kok.* Amst. 1678.

J. Nyloë Aanleiding tot de Nederduitsche Taal, Leeuw. 1711. h. b. 8.
Ex. van M. Tyd., met wit papier en MSS. aanteekeningen van eene onbekende hand.

J. Oudaan Aanmerkingen over Q. Horatius Flaccus Dichtkunst, op onze tyden en zeden gepast door *A. Pels*; (met eene Voorr. van *D. v. Hoogstraten*), Amst. 1715. — Brief van *Philalethes* wegens de beschuldigingen van *D. van Hoogstraten* ten laste van Prof. *J. de Klerk* (in gem. voorr.). — Brief aan *Philalethes* wegens (gemelde) beschuldigingen — Heusche vermaning van *Gisb. Hortensius* (*Tuinman?*)

Digitized by Google

man?) aan den lasteraar van *D. v. Hoogstraten.* — Brief aan *G. Hortensius* van zijn vriend wegens den (gemelden) lasteraar. — Eerkransen voor de Klerikaansche Voorvechteren. — Echo op (die) eerkransen. — De Logenkramer, of *J. de Klerk* van leugenen en lasteren overtuigt, door *P. Burman.* Uit het fransch vertaald, met eene opdracht van *A. Bogaert.* Amst. 1713. — Aenmerkingen over het uittreksel van *R. Ansloos* Poëzy in het Journal Litteraire (van *le Clercq*). Rott. 1715. h. b. op den titel voerende de woorden: Gulde Legende van *J. de Klerk.*

L. ten Kate Aenleiding tot de kennisse van het verhevene deel der Nederduitsche Sprake. Amst. 1723. 2 dn. roodl. banden. 4.

Ex. van M. T., met verschillende MSS. aanteekk. en losse stukken van zyne hand.

Verzameling van alle de Vertogen uit den Nederlandschen Spectator en Philanthrope, betreffende de Nederduitsche Taal en Dichtkunde, benevens de Dichtstukjes in beide werken voorhanden. cart. bd. 8.

Verzameld door Mr. Z. H. Alewyn.

Tael- en Dichtkundige Bydragen. Leyden 1760, 62. 2 dn. roodl. bd. 8.

Ten deele met wit papier en MSS. aanteekeningen van Fr. v. Lelyveld.

Hetzelfde werk in 2 h. h. b. 8. waarby ingebonden zyn: Vrijmoedige bedenkingen over het 1e dl. der Taal- en Dichtkundige Bijdragen, 1e en 2e uitgave. 1761. — Bydragiana (uit Haerlem) tegen den Schryver der Vrym. bedenk. (*Irenaeus Philomusus*). — *A. Andriessen* bescheiden antwoord en nader antwoord op het bescheiden naauwkeurig onderzoek zijner aanmerk. op de Psalmberyming van *P. Dathenus.* Midd. 1759. — *P. de Vrye*, Korte aenmerkingen, op de maendelijksche Bydragen ten opbouw van Neerlands Tael- en Dichtkunde. Amst. 1762.

Exemplaar van M. Tyd., met 's Mans aanteekeningen.

E. Zeydelaar regelmatige Nederduitsche Spelkonst. Amst. 1769. 4.

J. Fortman dichtlievende Mengelingen, verzeld van Taal- en Dichtkundige Aanmerkingen. Hoorn. 1772. 8.

Proeve en tweede Proeve van Oudheid-, Taal- en Dichtkunde door het Genootschap D. A. O. M. Utr. 1775, 1782. schrijfpap. 2 fr. bd. 8.

H. Pieterson Rhapsodia van Nederduitsche Taalkunde, benevens eene Geslachtlyst der Zelfstandige Naamwoorden. Amst. 1776. 8.

H. Pieterson vier Verh. over eenige gedeelten van de Nederduitsche Taale. Amst. 1782. 8.

K. Styl en *L. van Bolhuis* beknopte aanleiding tot de kennis der Spelling, Spraakdeelen en Zinteekenen van de Nederduitsche Taal. 2e druk. Gron. 1778. 8.

D. v. Hoogstraten lijst der gebruikelijkste Zelfstandige Naamwoorden, vermeerderd door *G. Outhof* en *A. Kluit.* Amst. 1783. 8.

(*J. Steenwinkel* en *J. A. Clignett*) Taalkundige Mengelingen, Leyden 1781, 1782. n. 1 en 2. 8.

B. Huydecoper proeve van Taal- en Dichtkunde, in vrijmoedige aanmerk. op Vondels herscheppingen van Ovidius; 2e uitg. door *F. v. Lelyveld*, Leyden 1782 — 1791. 4 dn. schrijfp. 8.

W. Bilderdijk korte aanmerkingen op *Huydecopers* proeve van Taal- en Dichtkunde. Amst. 1828. 8.

Anonymi Batavi idea Linguae Belgicae Grammaticae, Poëtica et Rhetorica, cur. *E. v. Driel*, L. B. 1783. 8.

P. Weiland Nederduitsch Taalkundig Woordenboek. Amst. 1799 — 1811. 11 dn. 8.

P. Weiland Nederduitsche Spraakkunst. Amst. 1805. 8.

B. der Kinderen Analogische en Etimologische gronden van Nederd. Letter- en Taalkunde. Amst. 1802. 8.

M. Siegenbeek Proeven van Nederduitsche Welsprekendheid. Leyden 1799. 8.

M. Siegenbeek Verhandeling over de Nederduitsche Spelling. Amst. 1804. 8.

M. Siegenbeek aan Mr. *J. Meerman* over de Vokaalverdubbeling in het Nederduitsch. Amst. 1807. 8.

M.

Digitized by Google

M. Siegenbeek Gemengde Taalkundige Bedenkingen, (K. en L. B. Haarl. 1825. n. 24.) 8.

M. Siegenbeek Taalkundige Bedenkingen, voornamelijk betreffende het verschil tusschen de aangenomene Spelling en die van Mr. *W. Bilderdyk*. Haarl. 1827. 8.

W. Bilderdijk van het Letterschrift. Rott. 1820. cart. 8.

W. Bilderdijk Verh. over de Geslachten der Naamwoorden in de Nederduitsche Taal. Amst. 1805. 8.

Hetzelfde Werk, 2de druk. Amst. 1818. 8.

W. Bilderdijk Geslachtlijst der Nederduitsche Naamwoorden. Amst. 1822. 2 dn. 8.

Nederduitsch Spel- en Taalkundig Woordenboek, 1e stukje A—B. Leyden, du Mortier 1810. 8.

B. H. Lulofs akademische voorlezingen over de Nelandsche Redekunst, vooral over de vinding in de Welsprekendheid. Gron. 1822. 8.

J. C. E. Baron v. Ertborn Observations sur la langue Flamande particulièrement sous le rapport des Provinces Méridionales, traduit du Holl. de *W. C. Ackersdyck*. Anvers. 1821. — (of wel) *W. C. Ackersdyck* Aanmerkingen omtrent de Nederl. Taal, bijz. met betrekk. tot de Zuidelijke Provintien, met de fr. vertaling van *Baron J. C. E. van Ertborn*. Antw. 1821. 8.

L. G. Visscher over het herstel en de invoering der Nederlandsche Taal (in de Zuidelijke Provintien). Brussel 1825. 8.

Olinger la langue Hollandaise à la portée de tout le monde. Brux. 1821. mar. rouge. 8.

Olinger nieuw Nederduitsch en Fransch Woordenboek Brux. 1822. rood. mar. 8.

G. Lauts Elémens de la langue Hollandaise. Brux. 1821. 2 parties. 8.

G. Lauts Woordenboek voor de Spelling der Nederlandsche Taal. Brussel 1827. 8.

Digitized by Google

Behaegel Nederduytsche Spraakkunst. Brugge 1815—1827. 6 aflever. of 1e Boekd. 8.

Is. le Long Boekzaal der Nederduytsche Bybels. Amst. 1732. r. b. 4.
Met aanteekeningen van M. Tydeman.

J. Niesert literärische Nachricht über die erste zu Köln gedruckte Niederdeutsche Bibel. Coesf. 1825. 8.

N. Hinlópen historie van de Nederlandsche Overzettinge des Bybels. Leyden 1777. h. b. schrijfp. 8.

Dat nieuwe Testament ons Heeren J. C. (Embden) by Lenaert der Kinderen. 1563. h. h. b. 16°.
Zie le Long, Boekz. blz. 689. (Met den brief aan de Laodiceërs). De rand is vol MSS. aanteekk. en uitweidingen van eene zeer fijne, maar duidelijke hand der XV Eeuw; (Een onbeschreven Ex. is verkocht, Sept. 1828. verkooping J. Koning *f* 5.75.)

Dat nieuwe Testament onses Heeren J. C. (zonder naam van pl. of drukker) 1569. h. b. 16°.
Zie Le Long, Boekz. blz. 690. (Er ontbreekt 1 Joh. V. 7.)

Dat nieuwe Testament, met de annott. *August. Marlorati.* Leyden by J. Paedts Jacobsz. MDLXXIX. segr. bd. 12.
Volgens M. Tydeman, beteekent dit jaartal 1569.

Dat nieuwe Testament onses Heeren J. C. (zonder naam van pl. of drukker). 1597. oude h. b. 12.
Zie Le Long, Boekz. blz. 691.

ABC, oft Exemplen om de Kinderen bequamelick te leeren schryven, inhoudende veel schoone sentencien tot onderwysinghe der ionckheyt. Antw. Chr. Plantyn. 1568. fr. b. langw. 4.

J. F. Willems over de Hollandsche en Vlaemsche schrijfwijzen van het Nederduitsch. Antw. 1824. schrijfp. cart. 8.

J. Sartorii Linguae Latinae phrases, Germanice redditae. Amst. 1660. l. p. 8.

J. Sartorii Adagiorum Chiliades tres, s. sententiae proverbiales Graecae, Latinae, Belgicae, notis illustratae, ex rec. *C. Schrevelii.* Amst. 1670. l. p. 8.

H.

Digitized by Google

H. L. Spieghels Byspraax Almanak. Amst. by Jan Theunissen. (z. j.) h. b. 12.

Nomina propria Hollandorum et Frisica accommodata Nominibus Sanctorum, qui in Ecclesia celebrantur. Antv. 1694. — Praecedit: Rituale Romanum. ib. eod. lig. nigr. 16.

A. Smyters Epitheta, dat zyn bynamen oft toenamen. Rott. 1620. h. b. 8.

M. Lambrechts handboekje voor den Zeeleerling, zijnde eene beschryving der toetakelinge eens Oorlogschip, Amst. zonder jaar. h. b. 8.
Gedrukt in of na 1730. zie blz. 134.

A. ten Broecke Hoekstra nuttigheid van de Taalkennis der Middel-eeuwen, alsmede van die der oude Vriesen. (Amst. 18 . .) 8.

T. D. Wiarda Alt-Friesisches Wörterbuch, Aurich. 1786. 8.

J. H. Hoeufft Taalkundige aanmerkingen op eenige oud Friesche Spreekwoorden. Breda 1812 — 1815. 2 stukken. 8.

(*Ev. Wassenbergh*) Verh. over de eigennaamen der Friesen. Fran. 1774. 8.

E. Epkema Woordenboek op de Gedichten en verdere Geschriften van *Gysb. Japicx.* Leeuw. 1824. cart. 4.

Asega Buch, ein Alt Friesisches Gesetzbuch der Rüstringer, herausgeg., übersetzt, u. erlaütert von *T. D. Wiarda.* Berlin u. Stettin. 1805. 4.

Oude Friesche Wetten, met eene Nederd. vertal. en aanteekk. (van *A. Heringa*, *N. Tholen*, *P. Wierdsma* en . . . *Brandsma*). Camp. en Leeuw. 1782. 2 stukken. 1 h. h. b. 4.

Waatze Gribberts Bruiloft, in 't platte Friesch. gedr. by Idema. — Gaerspraeck fen twaa Huuslioe, byschrieuwende ien Brulloft Leeuw. 1714. h. e. b 8. met wit papier doorschooten.

Landtrecht van Auerissel, tho samen gebracht unde uthgelecht dör *M. Winhoff.* z. plaats 1559. h. b. 8.

Groninger Maandschrift tot Nut van 't Algemeen, Gron. Wynmaand 1816. (Waarin eene zamenspraak tusschen Pieter en Jaap, in 't Gron. dialekt). 8.

Nedder-Düdesche Kercken- und Husz-Psalmboeck, tho deenst der Holländer-Gemeene up Amack. Copenh. 1783. dem 268 Jahr sint der Holländer erste Ankumpste up Amack. fr. b. 8.

F. C. Schmitto Ordnung des Heils dörch den Catechismum Lutheri —, tom Gebruck der Dütschen Gemene to Holländerdörp op Amack. Kopenh. 1788. h. b. 8.

Duitsch.

(*Gothisch; Alemannisch; oud en later Duitsch.*)

G. G. Leibnitzii Collectanea Etymologica, illustrationi linguarum veteris Celticae, Germanicae, Gallicae aliarumque inservientia. Hanover. 1717. l. p. 8.

J. G. Schottelius ausführliche Arbeit von der Teutschen Haubtsprache etc. Braunschw. 1663. p. b. 4.

A. Helvigii Etymologiae, sive Origines dictionum Germanicarum ex Ling. Lat., Gr., Hebr. Francof. 1611. l. p. 8.

Der Teutschen Sprache Stammbaum und Fortwachs oder Teutscher Sprachschatz, samt einer Hochteutschen Letterkunst, u. s. w. von dem Spaten (Serotinus). Nurnb. 1691. p. b. 4.

Volgens M. v. Wicht, wiens handteekening op den titel voorkomt, was dit de Genootschaps-bijnaam van *Casp. von Stieler*, Herz. Holstein. Hofrath.

C. Gryphius der Deutschen Sprache unterschiedene Alter und Wachsthum. Bresl. 1708. — Accedunt: (*J. G. Schottelii*) manuductio ad Orthographiam et Etymologiam in lingua Germ Braunschw 1676. — Quodlibet oder Zusammenfügung vieler Teutschen gleichlautenden Wörter. Helmst 1709. — *J. C. Bremer* siebenfacher Oratorischer Unterricht. Braunschw. 1707. — Weg zur Oratoria Practica. Leipz. 1705.

1705. — P. Lyseri Parerga Oratoria. Francf. u. Leipz. 1690. p. b. 8.

Beyträge zur Geschichte der Teutschen Sprache und National-Litteratur. Lond. 1777. 2 th. 1 cart. b. 8.

J. C. Adelung über die Geschichte der Deutschen Sprache, über Deutsche Mundarten und Deutsche Sprachlehre. Leipz. 1781. 8.

F. C. Fulda über die beiden Hauptdialecte der Teutschen Sprache. Leipz. 1773. cart. 4.

Praktische Anweisung zur Kenntnis der Hauptveränderungen und Mundarten der Teutschen Sprache von den ältesten Zeiten bis ins 14 Jahrh. Leipz. 1789. cart. 8.

S. J. E. Stosch kleine Beiträge zur nähern Kenntniss der Deutschen Sprache. Berlin 1778. 8.

J. Grimm Deutsche Grammatik. Gött. 1819. 1er th. 8.

F. C. P. von Steinheil Lehrgebaüde der Deutschen Sprache. Stuttg. 1812. h. e. b. 8.

J. W. Pfaff die zwölf Syntactischen Grundgestalten, nebst einer Rede über den Germanisch Scandinavischen Sprachbund. Nürnb. 1816. 8.

G. F. Benecke Beyträge zur Kenntniss der Altdeutschen Sprache und Litteratur. Gött. 1810. 1r bd. th. 1. 8.

G. W. F. Beneken Teuto oder Urnamen der Deutschen. Erl. 1816. 8.

L. Hulsius u. *F. M. Ravellus* dictionarium Teutsch-Frantzösisch-Italiaenisch, etc. Francf. a. M. 1616. zwynl. bd. 4.

J. Schilteri Thesaurus Antiquitatum Teutonicarum Ecclesiast., Civil., Litterar. Ulmae 1728. 3 vol. s. p. cord. fol.

J. G. Scherzii Glossarium Germanicum medii aevi, ed. *J. J. Oberlino*. Argent. 1781. 2 tom. 1 vol. s. l. a. fol.

J. G. Wachteri Glossarium Germanicum. Lips. 1737. l. g. fol.

J.

Digitized by Google

J. G. Wachteri Glossarium Germanicum. Lips. 1737. s. l. p. 8.

Böckh und *Gräter* Bragur, ein Litterarisches Magazin der Deutschen und Nordischen Vorzeit. Leipz. 1781—1802. nebst dem Allgem. Repertorio über bd. 1—6. von *K. T. Heinze*. 7 h. h. b. 8.

Gräter Odina u. Teutona, neues Litt. Magazin. Bresl. 1812. h. h. b. 8.

J. Ihre Glossarium Sueo-Gothicum. Upsal. 1769. 2 tom. f.

J. J. Dilschneider die Deutsche Sprache in Proben von Ulphilas bis Göthe, nebst einem Wörterbuche. Köln. 1826. 8.

B. Vulcanius, de literis et lingua Getarum s. Gothorum, item de notis Lombardicis, L. B. 1597. cart. 8.

J. C. Zahn Versuch einer Erlaüterung der Gothische Sprachüberreste in Neapel und Arezzo. Braunschw. 1804. 8.

Quatuor Euangeliorum versiones Gothica et Anglo-saxonica, ed. *F. Junio, Fr. Fil.* et *Th. Mareschallo*; acc. *F. Junii* Glossarium Gothicum. Amst. 1684. l. p. 4.

Ulfilas Gothische Bibelübersetzung nach *Ihre*, mit einer Lat. Uebers., einer Sprachlehre und einem Glossar von *F. K. Fulda* und *W. F. H. Reinwald*, herausgeg. von *J. C. Zahn*. Weissenfels, 1805. h. e. bd. 4.

Ulphilae partium ineditarum Specimen curis *A. Maji* et *C. O. Castillionei* editum. Mediol. 1819. cart. 4.

J. Ihre Analecta Ulphilana. Ups. 1769. l. p. 4.

G. F. Heupelii Diss. Histor. Philol. de Ulphila, s. versione IV Evangelistarum Gothica. Witteb. 1693. 4.

Evangelii sec. Matthaeum versio Francica Saec. IX. nec non Gothica Saec IV. quoad superest, ed. *J. A. Schmeller* Stuttg. et Tüb. 1827. 8.

Otfridi Evangeliorum liber. Basil. 1571. l. ant. 8.
Exemplaar van C. v. Alkemade en P. v. d. Schelling. Deze zeer zeldzame eerste uitgaaf, is, volgens Ebert, Allgm. Bibl. Lex. n. 15313. bezorgd door Mathias Flaccius.

Bon-

Bonner Bruchstücke vom *Otfried*, herausgeg. durch *H. Hoffmann von Fallersleben.* Bonn 1821. 4.
(Men vindt hier, blz. xv—xx, eene optelling der voornaamste, hetzij in HS., hetzij in druk, in de Nederlanden aanwezige, oudste Nederduitsche geschriften, welke vroeger door *H. v. F.* in den K. en L. Bode. 1821. geplaatst werd.)

S. Nauhaus diss. hist. crit. de antiquissimis linguae Germanicae Monumentis Gothico-Theotiscis. Stargard. 1723. 4.

Tatiani Alexandrini Harmoniae Evangelicae antiquissima versio Theotisca, ut et *Isidori Hispalensis* de nativitate Domini etc. libri eadem linguâ conversi fragmentum, ex ed. et c. anim. *J. P. Palthenii.* Gryphisw. 1706. l. p. c. 4.
Cum ann. in fronte et in calce.

J. Diecmanni Specimen Glossarii MScti Latino-Theotisci Rabani Mauri illustrati. Bremae 1721. s. l. p. 4.
Met eenige aanteekk. van M. Tydeman.

A. H. Hoffmann Althochdeutsche Glossen. Bresl. 1826. 1e samml. 4.

Incerti Monachi Weisseburgensis Catechesis Theotisca Saec. IX. etc. ed. *J. G. Eccardo.* Hanover. 1713. cart. 8.

Hymnus Magnus Ecclesiae *Te Deum Laudamus*, Saec. IX. in Theotiscam linguam conversus, ex ed. et c. ann. *J. G. Eccardi.* Helmst. 1713. 4.

Incerti Poëtae Teutonici Rhythmus de Sancto Annone, ex vers. et c. animadv. *M. Opitii.* Dantisci 1639. l. g. 8.

Willerami Abbatis in Canticum Canticorum paraphrasis, Latina et Veteri lingua Francica, ed. *P. Merula.* L. B. Raphel. 1598. — *F. Junii, Fr. Fil.* Obss. in *Willerami* paraphrasin Francicam. Amst. 1655. l. p. 8.
Hic illic cum ann. S. A. Gabbemae.

Niederdeutsche Psalmen aus der Karolinger Zeit, herausgeg. v. *F. H. v. d. Hagen.* Bresl. 1816. cart. 4.

Decalogi Orationis Symboli Saxonica versio vetustissima, c. n. *M. Freheri,* (s. l.) typis G. Voege-

Digitized by Google

lini, 1610. — Foederis, Ludovici Germaniae, et Karoli Galliae Regum, Argentorati Ao. 842 percussi, formulae, c. n. ejusdem *M. Freheri.* (ib.?) 1611. l. p. 4.

Specimina Linguae Francicae, ed. a *C. Lachmann.* Berol. 1825. (met andere stukken ingebonden) in h. e. bd. 8.

M. Höfer die Volkssprache in Oesterreich vorzüglich ob der Ens. Wien 1800. cart. 8.

J. A. Schmeller Bayerisches Wörterbuch. Stuttg. u. Tubingen. 1827. 1r th. 8.

J. C. Schmid Versuch eines Schwäbischen Idiotikon. Berl. u. Stett. (o. J.) 8.

W. F. H. Reinwald Hennebergisches Idiotikon. Berl. u. Stett. 1793 u. 1801. 2 fasc. 8.

J. C. Strodtmann Idioticon Osnabrugense. Leipz. u. Alt. 1756. l. p. 8.

G. Oelrichs Sammlung alter und neuer Gesez-Bücher Bremens. Brem. 1771. — Dat Rigische Recht, und dat Ridder Recht u. s. w., herausgeg. von *G. Oelrichs.* Brem. 1773. h. e. b. 4.

K. F. A. Scheller Bücherkunde der Sassisch Niederdeutschen Sprache. Braunschw. 1826. 8.

J. F. A. Kinderling Geschichte der Nieder-Sächsischen oder sogenanten Plattdeutschen Sprache vornehmlich bis auf Luthers Zeiten. Magdeb. 1800. h. e. b. 8.

Ideal zur gemeinnützigen Platt- und Hochdeutschen Sprachlehre für Stadt- und Landschulen. Würzb. 1805. cart. 8.

M. Richey Idiotikon Hamburgense. Hamb. 1755. h. fr. b. 8.

J. N. Bärmann dat groote Höög- un Häwel-Book. Dat sünd Dichtels, Rymels un Burenspillen in Hamborger plattdüüdscher Mundart. Hamborg 1827. 8.

Das Jütische Lowbuch, in Hollsteinischer Sprache, sampt

Digitized by Google

sampt einem Repertorio und Hrn. *Blütings* Glossa, zum druck befördert durch *E. W.* Flensburg 1717. p. b. 4.

F. L. A. v. Grolman Wörterbuch der in Teutschland üblichen Spitzbuben-Sprachen; 1r bd. die Gauner Sprache. Giessen 1822. 8.

J. Agricola Sibenhundert und funfftzig Deutscher Sprüchwörter, etc. Wittenb. 1592. zwynl. bd. 8.

Erklärung der vornehmsten Teutschen Sprichwörter, nach ihrem Ursprunge und wahrem Verstande. Leipz. 1748. 8.

Die Nachlassenschaft, oder *J. P. B.* Abhandlung über Sprichwörter. Barmen 1787. 8.

F. Adelung Altdeutsche Gedichte in Rom, und in Dresden. Königsb. 1799. cart. 8.

F. H. v. d. Hagen Denkmale des Mittelalters, (ohne Ort) 1824. 8.

Dorow Denkmäler alter Sprache und Kunst, mit Steindrucktaf. Bonn 1823. 1r bd. 1—3 heft. 8.

E. G. Graff Diutiska; Denkmäler Deutscher Sprache und Litteratur. Stuttg. und Tüb. 1826. 1r bd. 2 hefte. 2r bd. 1 u. 3. hft. 8.

H. F. Massmann Denkmäler Deutscher Sprache und Litteratur. München 1827. 1s hft. 8.

Deutsche Gedichte des Mittelalters, herausgeg. v. *F. H. v. d. Hagen* und *J. G. Büsching*, m. Holzschn. Berlin 1808 u. 1820. 2 th. 4.

Das hohe Lied Salomonis in 43 Minneliedern aus dem 13 u. 14 Jahrh., herausgeg. von *J. G. Bartholmae*. Nürnb. u. Leipz. 1826. 8.

Romantische und andere Gedichte in Altplattdeutscher Sprache, herausgegeben von *P. J. Bruns*. Berlin und Stettin, 1798. cart. 8.

Der Helden Buch, herausgeg. durch *F. H. v. d. Hagen*. Berlin 1811. 1r bd. 8.

Der Laien Doctrinal, ein Alt-Sassisches gereimtes Sitten-

Digitized by Google

tenbuch, herausgeg. u. mit einem Glossar, von *K. F. A. Scheller.* Braunschw. 1825. 8.

Z(eune) der fremde Götzendienst (Einleitung zu dem Vortrage über das Nibelungenlied.) (1814) 8. (Achter Specimina Linguae Francicae, ed. *Lachmann.*)

Der Nibelungen Not mit der Klage, herausgeg. v. *K. Lachmann.* Berl. 1826. 4.

Bruchstücke aus *Eilharts von Hobergen* Tristan und Isolde, herausg. durch *Hoffmann von Fallersleben.* Bresl. 1823. 8.

Tristan von Meister *Gotfrit von Straszburg*, mit der Fortsetzung des Meisters *Ulrich von Turheim*, herausgeg. von *E. v. Groote*, nebst einem Steindr. Berlin. 1821. 4.

Wigalois, der Ritter mit dem Rade, getihtet von *Wirnt von Gravenberch*, herausgeg. von *G. F. Benecke.* Berlin 1819. pap. vel. cart. 8.

Grave Ruodolf, herausgeg. von *W. Grimm.* Gott. 1828. 4.

Barlaam und Josaphat von *Rudolf von Montfort*, herausgeg. und mit einem Wörterbuche von *F. K. Köpke.* Königsb. 1818. 8.

Der Edel Stein, getichtet von *Bonerius*, aus HDschrr. berichtiget u. mit einem Wörterbuche versehen von *G. F. Benecke.* Berlin 1816. pap. vel. cart. 8.

Der arme Heinrich von *Hartmann von der Aue*, herausg. und erklärt durch die Brüder *Grimm.* Berl. 1815. 8.

Iwein, der Riter mit dem Lewen getihtet von dem Hern *Hartman*, Dienstman ze Ouwe, herausgeg. von *G. F. Benecke* und *K. Lachmann.* Berlin 1827. 8.

Die Gedichte *Walthers von der Vogelweide*, herausgeg. von *K. Lachmann.* Berlin 1827. 8.

H v. Langenstein ein schön und anmüthig Gedicht, wie ein Heidenscher Küng, genannt der Littower, wunderbarlich bekehrt, und in Prüssenland getoufft ward, herausgeg. durch Meister *Seppen von Eppishusen.* Constanz. 1816. 12.

Rey-

Digitized by Google

Reyneke Vosz de Olde, nye gedrucket, mit sidlykem Vorstande unde schonen Figuren, erlüchtet unde vorbetert. Rostock, S. Mölleman, 1592. h. e. b. 4.

(Ebert, Allg. Bibl. Lex., zegt er van op no. 18842: „Weit weniger schön als die Rostocker, von 1549; und sowohl Sprache als Orthographie sind hier sehr verderbt." De titel van dit Ex. met rood afgezet.)

Heinr. v. Alkmar Reinecke der Fuchs, herausg. von *J. C. Gottsched*, m. küpf. von *v. Everdingen.* Leipz. und Amst. 1752. h. fr. bd. 4.

Die historie vã Reynaert de Vos, nach der Delfter Ausgabe von 1485, von *L. Suhl.* Lübeck u. Leipz. 1783. cart. 8.

Met aanteekk. van M. Tydeman.

Reineke de Fos fan *Hinrek fan Alkmer*, forklared dorg. *K. F. A. Scheller.* Brunswyk 1825. 8.

Das Buch des Vaters *Amandus*, genañt *Seysz:* begreift in jm (in vier Bücher) vil guter gaistlicher leeren, wie der mensch, so er sich gewendt hat von Got zu der creatur, ainen widerker sol tun zu seinem ersten ursprung der da Got ist, und wie er sich haben sol in sein selbs uñ aller creatur gelassenhait und absterben aller fröd, begirlichait, wollusts und gemachs diser welt und seins aignen leibs, Gott vor augen haben, jn suchen, und über alle ding liebhaben, sein leiden betrachten, und sich selbst underwürflich in rechter demut geleichförmiklich halten, in tun und in lassen, in lieb und laid, und vil ander kostlich underrichtungen etc. 223 bladen. Goth. letter. met houtsneê platen. Augspurg, durch maister Hannsen Othmar, gesessen bey sant Ursulen Closter ain Lech. 20 Juny 1512. oude band. fol.

Van dit werk, zwijgen zoowel de Repertorien van Panzer, Brunet en Ebert, als zelfs K. F. A. Scheller in zijne Bücherkunde der Sassisch-Niederdeutschen Sprache. (De titel is geheel met roode letters gedrukt.)

J. Görres die Teutsche Volksbücher. Heidelb. 1807. 8.

(*G. Rollenhagen*) Frosch-Meuseler, der Frösch und Meuse wunderbare Hoffhaltunge, in 3 Büchern, mit Holzschn. Magdeb. 1608. h. e. b. 8.

Digitized by Google

Das nehmliche Buch (mit den nöthigen Abkürzungen). Tübing. 1819. 8.

Angelsaksisch. — Engelsch. — Gaelisch. — Wallisch.

G. Hickesii Linguarum Veterum Septentrionalium Thesaurus Grammatico-Criticus et Archaeologicus. Oxon. 1705. 2 vol. p. c. fol.

E. Lye Dictionarium Saxonico- et Gothico-Latinum. Lond. 1772. 2 vol. fol.

M. Casauboni, Is. F. de quatuor linguis commentationis pars prior, quae de Lingua Hebraica: et de lingua Saxonica. Lond. 1650. l. g. 8.

G. Wotton Linguarum Veterum Septentr. Thesauri Hickesiani conspectus brevis, cum notis et app. Lond. 1708. l. p. 8.
Met aanteekk. van M. Tydeman.

Elisabeth Elstob the rudiments of Grammar for the English Saxon Tongue, with an apology for the study of Northern Antiquities. Lond. 1715. cart. 4.
Met aanteekk. van M. Tydeman.

S. Skinner, Etymologicon Linguae Anglicanae. Lond. 1671. l. g. deaur. fol.

N. Bailey, an universal Etymological English Dictionary. Lond. 1764. e. b. 8.

H. Spelmanni Archaeologus in modum Glossarii, pars prima. Lond. 1626. l. a. fol.

E. Lhuyd Archaeologia Britannica; Vol. 1. Glossography. Oxford 1707. e. b. fol.

H. Spelmanni Glossarium Archaïologicum. Lond. 1764. l. p. fol.

W. Baxteri Glossarium Antiquitatum Britannicarum, etc. Lond. 1733. l. g. 8.

Caedmonis Monachi Paraphrasis Poëtica Geneseos. (ex edit. Junii 1655.) cart. 4.
Desideratur titulus.

He-

Digitized by Google

Heptateuchus, liber Job, et Evangelium Nicodemi, Anglosaxonice. Historiae Judith fragmentum, Dano-Saxonice, ed. *E. Thwaites.* Oxon. 1698. l. a. 8.

Psalterium Davidis Latino-Saxonicum, ed. *J. Spelman.* Lond. 1640. l. a. 4.

Jeffrey of *Monmouth* British History, transl. from the Latin into English by *A. Thompson.* Lond. 1718. e. b. 8.
Met de handteekening van *Edw. Harvey.*

G. Musgrave Geta Britannicus, c. tab. aen. Iscae Dunmoniorum (Exeter) 1716. l. g. 8.
Met de handteek. van *J. v. Vaassen.*

Geschichte Alfreds des Groszen, aus *Turners* Gesch. der Angelsachsen, nebst Lodbrokar-Quida oder Todesgesang, von *F. Lorentz.* Hamb. 1828. 8.

Leges Regis Canuti Magni, quas Anglis olim dedit, Anglo-Sax. et Lat. c. variant. et obss. ed. *J. L. A. Kolderup-Rosenvinge.* Hauniae 1826. 4.

E. Gibsoni Chronicon Saxonicum, s. Annales rerum in Anglia gestarum a C. N. ad A. 1154, etc. Oxon. 1692. l. p. 4.

The history of Reynard the Fox, (with many cuts in wood.) Lond. 1671, 1672. 2 parts. cart. 4.

W. C. Grimm Alt-Schottische Lieder nebst Sendschreiben an Prof. *Gräter.* Heidelb. 1813. 8.
(Achter Specim. Linguae Franc. ed. *Lachmann.*)

(De Pentateuchus in 't Gaelisch). Clòdh-bhuailte 'an Dun-Eidin (Edinb.) 1783. e. b. 8.

J. D. Rhaesi Cambrobrytannicae Cymraecaeve linguae institutiones et rudimenta. Lond. Th. Orwinus, 1592. l. p. fol.

(De Bybel, Psalmen en Liturgie in 't Wallisch). LLundain (London) et Rhydychen, 1727. e. b. 8.
Ex Biblioth. Meadiana.

Deensch, Noorweegsch, Yslandsch en Zweedsch.

J. Möller über die Brauchbarkeit der Nordischen My-

Digitized by Google

Mythologie für die schönen zeichnenden Künste. Ulm. 1823. 8.
(Achter Specim. Ling. Franc. ed. *Lachmann.*)

G. Brynjulfi Periculum Runologicum, s. de Runorum origine, propagatione et usu. Hauniae 1823. 8.

R. Nijerup Verzeichnisz der in Dänemark 1824 noch vorhandenen Runensteine. m. kupf. Kopenh. 1824. 8.
(Achter Specim. Ling. Franc. ed. *Lachmann.*)

Anweisung zur Dänischen Sprache, nebst einer Chrestomathie und einem Wörterbuche. Kopenh. u. Odensee 1767. cart. 8.

O. Sperling de Danicae Linguae gloria. Hafn. 1694. l. p. 4.
Cum autogr. *R. M. v. Goens.*

O. Wormii Danica Literatura antiquissima, s. Runica. Hafn. 1636. l. p. 4.

O. Wormii Danica Literatura Antiquissima, Hafn. 1651. — Specimen Lexici Runici, collectum a *M. Olavio*, in ordinem redactum a *Wormio.* ib. 1650. — *Wormii* Additam. ad Monumenta Danica. — Eiusdem Danicorum monumentorum libri sex, ibid. 1643. — Eiusdem Regum Daniae series duplex et limitum inter Daniam et Sueciam descriptio. ib. 1642. — Eiusdem Fasti Danici, ibid. 1626. l. p. fol.
(Van deze stukken werd een Exempl. in Jan. l. l., Auctie Ten Broecke Hoekstra, *f* 30. — verkocht).

Th. Torfaei Series Dynastarum et Regum Daniae, sec. monumenta Islandica concinnata. Hafn. 1702. l. g. 4.

H. Harpestrengs Danske Laegebog fra det 13 Aarhundrede, med Anmaerkn. og Glossarium af *C. Molbech.* Kiobenh. 1826. cart. 8.

P. E. Müller über den Ursprung und Verfall der Isländischen Historiographie, u. über die Nationalität der Altnordischen Gedichte. Kopenh. 1813. 8.

Snorronis Sturlonidis Historiae Regum Septentrionalium, ed. *J. Peringskiold.* Stockholm 1697. Tom. I. cart. fol.

Ana-

Digitized by Google

Analecta quibus historia, antiquitates, jura Regni Norvegici illustrantur, ed. *G. J. Thorkelin.* Havn. 1778. l. g. 8.

Dit en het volgende boek ten geschenke van den Graaf de St. Saphorin, toenmaligen Envoié van Denemarken in Nederland.

Successio Regia et Regni (Norvegici) administratio, c. vers. et ex edit. *G. J. Thorkelin.* Hafn. 1777. cart. 8.

The Norwegian account of Haco's expedition against Scotland A. 1263. in the orig. Islandic, with translation by *J. Johnstone* (Kopenh.?) 1782. l. s. p. 8.

B. Haldorsonii Lexicon Islandico-Latino-Danicum, ed. *R. K. Rask*, praef. *P. E. Müller.* Hauniae 1814. 2 vol. s. l. a. 4.

Liber Originum Islandiae, c. vers. Lat. et indicibus *J. Finnaei.* Havniae, 1774. l. g. 4.

Edda Rhythmica seu Antiquior, vulgo Saemundina dicta c. interpr. Lat., notis, Glossario etc. etc. editum a Legati Magnaeani Ephoris. Hafn. 1787 — 1828. 3 vol. s. l. a. 4.

Historia Religionis Christianae in Islandiam introductae, nec non Narratio de Isleifo Episcopo, c. vers. et notis Se-virorum Legati Magnaeani Ephororum, Hafn. 1773. l. g. 8.

Mede een geschenk van bovengem. Graaf.

G. A. Dethardings Abhandlung von den Isländischen Gesetzen. Hamb. 1748. — Acc: *J. M. G. Beseke*, Versuch einer Abbildung eines Römischen Rechtsgelehrten, Mitau 1774. — Wie die Alten den Tod gebildet? (tegen *Lessings* stukje, van 1769.) Hannover, 1774. — *J. H. Smid*, die Weissagungen der Sibyllen nebst den Hirtenliedern des Virgil und Pope von der Menschwerdung Gottes, zur Vergleichung mitgetheilt, Aurich. 1761. cart. 4.

Jus Ecclesiasticum Vetus, s. Thorlaco-Ketillianum, constitutum A. C. 1123. c. vers. et notis *G. J. Thorkelin.* Havn. et Lips. 1776. 8.

Jus Ecclesiasticum novum, s. Arnaeanum, constitutum A. D. 1275. c. vers. et notis *G. J. Thorkelin.* Hafn. 1777. l. g. 8.

Dit werk, van denzelfden Graaf.

Digitized by Google

Laxdaela Saga, s. historia de rebus gestis Laxdölensium, c. vers. Lat., dissertatt. et indicibus. Hafniae 1826. 4.

Gunnlaugi Vermilinguis et Rafnis Poëtae vita, c. vers. Lat., notis etc. Se-virorum Legati Magnaeani Ephororum. c. eff. Hafn. 1775. l. g. 4.

Egilli Skallagrimii vita, c. interpr. Lat., notis et tabb. aen. edita a Legati Magnaeani Ephoris. Havniae 1809. s. l. a. 4.

Jomsuikinga Saga, etc. (in 't oorspronklijk Yslandsch). Kaupmannahofn. 1824. 8.

Jomsuikinga Saga, oversat af *C. C. Rafn* (in 't Deensch). Kiobenh. 1824. 8.

Dit en het vorige ten geschenk van het Koppenhaagsche Genootschap voor Noordsche Oudheden.

Fornmanna Sögur, (Band 1. 2. 3.) Saga Olafs Konungs Tryggvasonar; Kaupmannahofn. 1825 — 1827. Fornmanna Sögur (11e bd.) Jomsvikinga Saga ok Knytlinga (Yslandsch). Kaupmannah. 1828. 8.

Oldnordiske Sagaër: (Hetzelfde Werk, in het Deensch overgebragt door *C. C. Rafn*). Kiobenh. 1826, 1827. deel 1 — 5. 8.

Scripta historica Islandorum de rebus gestis veterum Borealium, Latine reddita et apparatu critico instructa. Vol. 2. Historia Olavi Tryggvii filii. Hafn. 1827. 8.

Vedtaeger (Wetten) for det Nordiske Oldskrift-Selskab. Kobenh. 1825. 8.

Hovedberetning (Handelingen) fra det Kongelinge Nördiske Oldskrift-Selskab for 1825 — 1827. Kiobenh. 1828. 8.

Hermod, det Nordiske Oldskrift-Selskabs Tidende. N. 1 — 4. 1825. N. 8. 1826. 8.

Dit en de twee vorige ten geschenk van gemeld Genootschap.

O. Fabricius Jungerutit Tuksiutidlo, Kaladlinnut opertunnut attuaegeksaet (Groenlandsch gezang-en gebedenboek). Kiöbenhavnimc 1801. e. b. 8.

Digitized by Google

J. P. Gothi Dictionarium Latino-Sueco-Germanicum, Lincopiae 1640. l. p. fol.

Der Insel Gothland altes Rechtsbuch, in der Ursprache, nebst Uebers. und Anmerk. von *K. Schildener*, Greisfw. 1818. h. e. b. 4.

Alexis (drama van *Sedaine*, vertaald in 't Zweedsch d. *C. Stenborg*). Stockh. 1777. 4.

Zemire och Azor (Comedie-ballet van *Marmontel*, vert. in 't Zweedsch door Mej. *Malmstedt.*) Stockh. 1778. 4.

Roland (opera van *Quinault*, vert. in 't Zweedsch door *Ristell*). Stockh. 1781. 4.

Fransch.

Th. Lorin sur les avantages qu'on pourrait tirer de la lecture des anciens écrivains Français. Paris 1811. 8.

C. Pougens trésor des origines et dictionnaire Grammatical raisonné de la Langue Française. Paris 1819. 4.

Menage dictionaire étymologique ou origine de la langue Françoise, avec les origines de *M. de Caseneuve* etc. Paris 1694. fol. veau.
Avec des notes de Mr. M. Tydeman, en front.

P. Richelet dictionaire Français. Amst. 1706. parch. cord. fol.
Avec des notes de Mr. M. Tydeman, en front.

A. Dumoulin Grammatica Latino-Celtica. Pragae Bohem. 1800. cart. 8.

V. E. Löscheri literator Celta, curante *J. A. Egenolf.* Lips. 1726. perg. 8.

M. J. de Bast Recherches historiques et littéraires sur la langue Celtique, Gauloise et Tudesque. Gand 1825. 2 vol. 4.

J. F. M. M. A. Légonidec Grammaire Celto-Bretonne. Paris 1807. 8.

Digitized by Google

R. H. J. Cambresier dictionaire Walon-François ou recueil de mots et de proverbes François. Liège 1787. 8.

Rekeuil d'opéra Ligeois. Lige (vers l'an 1750). veau. 12.

Italiaansch.

E. Menagio le origini della Lingua Italiana. Geneva 1685. parch. cord. fol.
Avec des notes de Mr. M. Tydeman, en front.

Slavoonsche Taaltakken.

(*Slavoonsch, Boheemsch, Poolsch, Russisch, Lijflandsch, Lettisch, Esthnisch.*)

M. Belii de veteri litteraturâ Hunno-Scythicâ exercitatio. Lips. 1718. 4.

J. P. Kohlii introd. in historiam et rem literariam Slavorum etc. Altonav. 1729. s. perg. 8.

J. Alexi Grammatica Daco-Romana sive Valachica. Viennae 1826. 8.

J. Dobrowsky institutiones Linguae Slavicae dialecti veteris. c. tab. aen. Vindob. 1822. 8.

P. v. Köppen Literärnotizen betreffend die Magyarischen und Sächsischen Dialekte in Ungern und Siebenbürgen. St. Petersb. 1826. 8.

Ujj testamentum etc. (N. T. in 't Hongaarsch). Ultraj. 1794. h. e. b. 8.

J. Dobrowsky ausführliches Lehrgebaüde der Böhmischen Sprache. Prag 1809. 8.

Grammatica linguae Boëmicae etc. Vetero-Pragae 1715. l. ant. 8.

J.

Digitized by Google

J. A. C(omenii) janua linguarum reserata aurea, Lat., Bohemice, Germ. Pragae 1669. s. l. perg. 4.

Nowy Zákon etc. (N. Test., Psalmen en Jezus Syrach in het Boheemsch) W Hale Mag'deburské 1782. cart. 8.

J. Rotér Schlüssel zur Polnischen und Teutschen Sprache. Breslaw 1638. s. l. p. 8.

P. Ruhig Littauisch-Deütsches und Deutsch-Littauisches Lexicon, — und Grammatik. Königsb. 1747. — *P. Ruhig* Betrachtung der Littauischen Sprache. Königsb. 1745. h. fr. b. 8.

M. Lomonossow Russische Grammatik, aus dem Russ. v. *J. L. Stavenhagen.* St. Petersb. 1764. fr. b. 8.

J. Heym Russische Sprachlehre für Deutsche. Riga 1804. carton. 8.

A. Jaroslaw Puchmayer Lehrgebaüde der Russischen Sprache (nach *Dobrowsky's* Lehrgeb. d. Böhm. Spr.) Prag. 1820. 8.

J. A. E. Schmidt Russisch Deutsches und Deutsch Russisches Hand-Wörterbuch. Leipz. Tauchn. (182.) 8.

G. Renvall Lexicon Linguae Finnicae, c. interpret. Lat. et Germ. Aboae 1826. 2 tom. 1 vol. 4.

J. L. von Parrot Versuch über Sprache, Abstammung, Geschichte, Mythologie, und Bürgerl. Verhältn. der Liwen, Lätten und Eesten. Stuttg. 1828. 2 th. 8.

Ta Bihbele etc. (Bybel in het Lettisch). Rihgå 1794. 2 dn. h. b. 8.

A. W. Hupel Esthnische Sprachlehre nebst Wörterbuch. Riga und Leipz. 1780. 8.

Wastne Testament etc. (N. Test. in het Esthnisch). Riga 1727. h. b. 8.

Digitized by Google

OUDHEID- EN GESCHIEDKUNDE.

Algemeene Oudheidkunde.

C. J. C. Reuvens Oratio de Laudibus Archaeologiae. L. B. 1819. 4.

C. J. C. Reuvens redevoering over het verband der Archaeologie met de hedendaagsche Kunsten, uit het Latijn vertaald door *P. O. v. d. Chys.* Amst. 1827. 8.

C. J. C. Reuvens Verh. over drie Steenen Beelden, in 1819 uit Java naar de Nederlanden overgezonden. Amst. 1826. 4. met de platen in folio.

N. Westendorp Verhandelingen over onderwerpen uit het gebied der Oudheidkunde en Godenleer. Delft 1826. fr. b. 8.

N. Westendorp Antiquiteiten. 1e dl. 4e st. Gron. 1820. 8.

N. Westendorp en *C. J. C. Reuvens* Antiquiteiten. m. pl. Gron. 1822—1826. 11e dl. 1e en 2e st. 3 dl. 1e. st. 8.

J. C. de Jonge Notice sur le Cabinet des Médailles et des pierres gravées de Sa Maj., le Roi des Pays-Bas. la Haye 1823. 8.

Catalogue de la Bibliothèque et du Cabinet des Médailles antiques et modernes de Mr. *P. v. Damme* (redigé par *J. Koning*). la Haye et Amst. 1807. 2 vol. 8.

Catalogue du Cabinet de Médailles antiques et modernes de Mr. *J. in de Betouw*. Amst. 1820. 8.

(*Duitsche*, *Noordsche*, *Gallische*).

Th. J. Ditmar von den Kaukasischen Völkern der Mythischen Zeit. Berlin 1789. 8.

G. Schütze Schutzschriften für die alten Deutschen und Nordischen Völker. Leipz. 1773. 2 th. 1 cart. b. 8.
B.

B. F. Hummel Bibliothek der Deutschen Alterthümer. Nürnb. 1787. 8.

F. Kruse Deutsche Alterthümer oder Archiv für alte und mittlere Geschichte, Geographie und Alterthümer der Germanischen Völkerstämme. mit kupf. Halle 1824 — 1826. 1r bd. heft 1 — 6. 8.

C. Corn. Tacitus de Moribus Germanorum, (aliaque) de antiquo statu Germaniae, curâ *H. Conringii.* Helmest. 1678. — *H. Conringius* de habitûs corporum Germanicorum causis. ibid. 1666. l. p. 4.

Die Germania des Tacitus; mit Erlaüt. von *F. Büllau*, *J. Weiske* und *K. von Leutsch.* nebst Charte. Leipz. 1828. 8.

C. E. Hanszelmann Beweisz, wie weit der Römer Macht — in die Ostfränkische — Lande eingedrungen, u. s. w. m. kupf. Schwäb.Hall 1768. h. fr. b. fol.

B. J. Herold Originum ac Germanicarum Antiquitatum libri, leges videlicet Salicae etc., Basileae, Henr. Petri 1557. l. p. fol.
Zie Eberts aanteek. op n. 9566. (Dit Ex. is met wit papier doorschoten en bevat MSS. aanteek. van het laatst der 17e Eeuw.)

Corpus Juris Germanici Antiqui etc. curâ *J. G. Heineccii.* Halae Magdeb. 1738. l. g. 4.

Der Sachsenspiegel oder Sächsische Landrecht, herausgeg. von *C. G. Homeyer.* Berl. 1827. 8.

S. Girtler de Speculi Saxonici editione Cracoviensi a. 1535. Cracov. 1826. 4.

J. G. Schottelius de Singularibus quibusdam et antiquis in Germaniâ Juribus et observatis. Francof. et Lips. (1671.) l. p. 8.
Cum annott. MS. M. Tydemanni.

J. Grimm Deutsche Rechts-Alterthümer, Gött. 1828. 2 th. 8.

J. C. H. Dreyer Sammlung vermischter Abhandlungen zür Erlaüt. der Teutschen Rechte u. Alterth. Rostock u. Wismar 1754. 3 vol. l. p. 8.

A. v. Wersebe über die Völker und Völker-Bündnisse des alten Teutschlands. Hannover 1826. 4.

P. F. J. Müller Beytrag zur Bestimmung der Gränzen

Digitized by Google

zen zwischen den Franken und Sachsen der Vorzeit. Duisb. u. Essen 1804. cart.

K. D. Hüllmann Städtewesen des Mittelalters (Kunstfleis und Handel, Grundverfassung, Gemeinheitsverfassung). Bonn 1826 — 1828. 3 th. 8.

J. G. Büsching Merkwürdigkeiten Altdeutscher Kunst in der Altmark. mit Kupf. Bresl. 1825. 1 Lief. fol.

J. G. Büsching das Bild des Gottes Tyr. m. Steindr. Bresl. 1819. 8.
(Achter Specim. Ling. Franc. ed. *Lachmann.*)

A. v. Haxthausen Plan der Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde Westphalens. Höxter 1820. 4.

F. J. Gruber, warum führen die Deutschen Tuch- und Zeuchmacher, Kron' und Scepter und das Burgundische Kreuz in ihrem Handwerks-Schilde? Augsb. 1828. 8.

F. Magnussen Priscae Veterum Borealium Mythologiae Lexicon; accedit Gothorum, Scandinavorum aut Danorum Gentile Calendarium, ex Asiâ oriundum. Hauniae 1828. 4.

J. Erici Observationes ad Antiquitates Septentrionales pertinentes (de somniis et geniis). Hafn. 1769. 8.

Von Nordischen Alterthümern; aus dem Latein. von *M. Bruzelius* und *C. A. Rääf*, mit Anm. von *J. G. Büsching*. nebst Steindr. Bresl. 1827. 8.

J. Loccenii Historia Suecana; ejusd. Antiquitates Sueo-Gothicae. Francof. et Lips. 1676. l. a. 4.

(*J. Martin*) la religion des Gaulois. av. fig. Paris 1727. 2 vol. d. v. 4.
Avec des notes de M. Tydeman.

M. J. de Bast Recueil d' Antiquités Romaines et Gauloises, trouvées dans la Flandre. av. fig. Gand. 1808. 4.

M. J. de Bast second supplément au Recueil d'Antiquités, ou déscription de Bavai et de Famars. av. fig. Gand 1813. 4.

J. J. Raepsaet Recherches sur l'origine et la nature des droits des prémières nuits etc. Gand 1817. 8.

Ge-

Digitized by Google

Geschiedenis der Nederlanden.

(*Algemeene.*)

J. G. te Water de praestantia ac dignitate historiae Batavae. Mediob. 1780. 4.

P. Bondam de Jurisprudentia Belgica ad exemplum Juris Civilis Romani maxime excolenda. Traj. 1778. 4.

H. J. Arntzenii Institutiones Juris Belgici Civilis de Conditione hominum, pars prior. Gron. 1783. 8.

S. de Wind bijzonderheden uit de geschiedenis van het Strafregt in de Nederlanden. Midd. 1827. 8.

J. Koning geschiedkundige aanteekk. betrekkelijk de lijfstraffelijke Regtsoefening te Amsterdam, voornamelijk in de 16e eeuw. Amst. 1828. 8.

A. Matthaei veteris aevi analecta, L. B. 1698—1710. 10 voll. l. p. 8.
Hic illic cum annott. C. A. v. Wachendorff.

C. P. Hoynck van Papendrecht Analecta Belgica. Hagae Com. 1743. 3 voll. l. p. 4.
Cum quibusdam M. Tydemanni annott.

C. F. de Nelis Belgicarum rerum prodromus. Antv. 1790. pag. 1—96. 4.

Van Wijn, *Lambrechtsen*, *Martini* en *Engelberts* Byvoegsels en aanmerkingen op *J. Wagenaar* Vaderlandsche historie. m. pl. Amst. 1790. 1—8 st. 8.

H. v. Wijn huiszittend leven; mengelstoffen over de letter-, historie- en oudheidkunde van Nederland. Amst. 180 . 1 dl. 4e st. 2 dl. 1e st. m. pl. 8.

W. A. v. Spaen proeve van historie en oudheidkunde. Cleve 1805. 8.

J. C. de Jonge Verhandelingen en onuitgegevene stukken betreffende de geschiedenis der Nederlanden. Delft 1825. en 's Gravenh. 1827. 1e en 2e dl. met facsimilé. 2 h. fr. b. 8.

J. F. Willems Mengelingen van Vaderlandschen inhoud. met pl. Antw. 1827. no. 1—3. 8.

N. C. Kist en *H. J. Royaards* Archief voor Kerkelijke Geschiedenis, inzonderheid van Nederland. Leyden 1829. 1e dl. met pl. 8.

Bibliotheca Musschenbroekiana. L. B. 1826. 8.

G. v. Orden handleiding voor Verzamelaars van Nederlandsche Historiepenningen. Leyden 1825. b. p. h. e. b 8.

G. v. Orden Bijdragen tot de Numismatiek van het Koningrijk der Nederlanden. Zaandam 1828. 1e kahier. 8. met pl. in 4.

Catalogus van Boeken en van eene Verzameling Nederl. Penningen en Noodmunten van 1400 — 1809. (van de Smeth, vervaardigd door *J. Koning*). Amst. 1810. met de prijzen bij de penn. en munt. 2 dn. p. b. fr. b. verg. 8.

Dezelfde, gew. pap.

H. Grotii Parallelon Rerumpublicarum liber tertius: de moribus ingenioque populorum Atheniensium, Romanorum, Batavorum, in 't Nederd. vertaald en met aanm. van Mr. *J. Meerman*; Athenen onder Cleo door denz. Haarl. 1801 — 1803. 5 dn. 8.

J. Scheltema Staatkundig Nederland, met eene biogr. kaart. Amst. 1805. 1e dl. en 2e dl. 1e st. 8.

J. Scheltema Geschied- en Letterkundig Mengelwerk. Amst. 1817. 2 dn. 6 st. 8.

H. Baron *Collot d'Escury van Heinenoord*, Holland's roem in Kunsten en Wetenschappen. 's Hage 1824. 1e dl. 8.

D. de Lange Verhand. en verklaring van de Gemeenebestsbestiering en leevenswys der oude Batavieren, van het ampt en de bediening der Graaven, enz. 's Gravenh. 1750. h. h. b. 8.

E. M. Engelberts Aloude staat der Vereenigde Nederlanden. Amst. 1784. dl. 1 — 5. 8.

E. M. Engelberts Verdediging van de eer der Hollandsche Natie. Amst. 1776. 8.

G. Bruining Commentarius perpetuus in Julii Caesaris aliorumque tradita de rebus Belgicis, Batavicis, Frisicis, Sicambricis. L. B. 1818. ch. scr. 8.

J.

J. Bent aldervroegste Vaderlandsche Oudheden. Hoorn 1761. 4.

A. Kluit primae lineae Collegii diplomatico-historico-politici, sistentes vetus Jus Publicum Belgicum. L. B. 1780. 8.

J. J. Raepsaet analyse historique et critique de l'origine et des progrès des droit civils, politiques et religieux des Belges et des Gaulois; avec le suppl. Gand 1824—1826. 3 vol. 8.

J. J. Raepsaet histoire de l'origine, de l'organisation et des pouvoirs des Etats Généraux et Provinciaux des Gaules, particulièrement des Pays-Bas. Gand 1819. 8.

J. J. Raepsaet recherches sur l'origine et la nature des inaugurations des Princes Souverains des XVII Provinces des Pays-Bas. Brux. 1814. 8.

A. v. Wersebe über die Niederländschen Colonien, welche im Nördlichen Teutschlande in 12 Jahrh. gestiftet worden. Hannover 1815. 2 th. 8.

N. G. v. Kampen verkorte Geschiedenis der Nederlanden. Haarl. 1819. 2 dn. 8.

(*M. Stoke*) Hollandtsche Riimkroniik. 's Hage 1620. h. e. b. fol.

M. van der Houve Hantvest of Chartre Chronyck van oud Batavien, enz. 's Gravenhage 1645. fr. b. fol.

Historia veterum Episcoporum Ultrajectinae sedis et Comitum Hollandiae, explicita ex *J. de Beca* et *G. Heda*, cum App. auctore *Suffrido Petri*, c. n. *B. Furmerii*. Franeq. 1612. l. p. 4.
Emendationes et variorum MSS. lectt. adjecit P. Scriverius.

J. de Beka et *W. Heda* de Episcopis Ultrajectinis, ed. *A. Buchelio*. Acc. *L. Hortensii* Secess. Ultrajectinae. Ultr. 1643. l. s. p. fol.

Idem liber, l. g.
Cum permultis annott. MSS. M. Tydemanni.

Van Brabant die excellente Cronike, van Vlaenderen, Hollant, Zeelant. Van den oorspronck des lants van Ghelre. — Van dat Sticht ende van die stadt van Utrecht. enz. met houtsn. Antw. 1530. h. b. fol.

Digitized by Google

J. Veldenaer Chronyck van Hollandt, Zeelandt en Westvrieslandt, met aant. van *M. Z. v. Boxhorn.* Leyden 1650. h. b. 4.

M. v. Vaernewyck die historie van Belgis. Ghendt 1574. h. b. fol.

Hetzelfde werk. Antw. 1665. e. b. 4.

O. Vredii Flandria Ethnica; — historia Flandriae Christianae; — Sigilla Comitum Flandriae; — genealogia Comitum Flandriae, cum fig. Brugis 1639 — 1650. 3 voll. l. p. fol.

Rerum Belgicarum annales quatuor, ed. *F. Sweertio.* Francof. 1620. l. p. fol.

P. Scriverius Hollandsche, Zeelandsche en Vriesche Chronyck, enz. met afb. 's Gravenhage (1677.) fr. b. 4.

A. Kluit historia critica Comitatus Hollandiae et Zeelandiae, c. effig. Mediob. 1777 — 1782. 2 tom. 4 voll. 4.

J. Meerman Geschiedenis van Graaf Willem van Holland. 's Hage 1783 — 1797. 4 dn. 5 stukken. waarvan 3 dn. in fr. b. 8.

N. C. Lambrechtsen van Ritthem verslag eener in 1817 te Middelburg ontdekte Grafzerk (denkelijk van Graaf Willem II). Midd. 1820. carton. 8.

J. C. de Jonge Verh. over den oorsprong der Hoeksche en Kabeljaauwsche twisten. Leyden 1817. h. e. b. 8.

A. de Ulloa die historie ende het leven van den Kz. Karel den vijfden, naar het Italiaansch. Antw. 1570. h. b. fol.

L. Hortensius van den Oproer der Wederdooperen, vertaald door *J. M. P.* met pl. Enchuysen 1624. h. b. fol.

Hetzelfde werk, met platen van *S. à Bolswert.* Amst. 1660. h. b. 8.

C. Scrib. Graphaei, spectaculorum in susceptione Philippi, Hisp. Principis. An. 1549. apparatus, cum effig. lign. color. Antv. 1550. s. l. p. fol.

S.

Digitized by Google

S. I. Z. Wiselius de staatkundige Verlichting der Nederlanderen. Brussel 1828. h. e. b. 8.

R. Dinothus een Spieghel der ghedenkwaerdigher oorlochscher Gheschiedenissen naar het Latyn. Alckm. 1587. h. b. 8.

P. C. Hooft Nederlandsche Historien. met pl. Amst. 1677. r. b. fol.

Hetzelfde werk, met aant. en opheld. van *M. Siegenbeek*, *A. Simons* en *J. P. v. Cappelle.* Amst. 1820 — 1824. 8 dn. m. pl. 8.

J. W. te Water historie van het verbond en de smeekschriften der Edelen. Midd. 1776 — 1796. 4 dn. b. p. h. fr. b. 8.

J. B. G. Camberlyn in caedem Egmondi. (Gand. 18..) 8.

Aanteekeningen wegens de belegering van Haarlem; — *N. v. Foreest* verhaal van de belegering van Alkmaar; — *J. Fruytiers* beschrijvinge van de belegeringe van Leyden; — alles te Haarl. 1739. h.b. 8.

M. Siegenbeek Laudatio Jani Dousae. L. B. 1812. 8.

J. C. de Jonge de Unie van Brussel des jaars 1577; bijvoegselen tot dezelve, en facsimilé. 's Hage 1825. Delft 1827. 2 h. fr. b. en portef. in plano.

De Unie van Utrecht van den jare 1579, met de handteekeningen. Haarl. 1778. fr. b. verg. fol.

P. Bondam Oratio saecularis de Foedere Trajectino. Traj. 1779. 4.

P. Paulus verklaring der Unie van Utrecht. Utr. 1755. 3 dn. waarvan één fr. b. verg. 8.

J. de Meerman comparaison de la ligue des Achéens, des Suisses, et des Provinces-Unies. la Haye 1784. 4.

F. W. Pestel Commentarii de Republica Batava. L. B. 1782. l. p. 8.

A. Kluit Historie der Hollandsche Staatsregering tot 1795. Amst. 1802. deel. 1. 2. 3. 5. in 8.

A. Kluit de jure quo Belgae legitimo suo principi Philippo imperium abrogaverint. Leidae 1779. 4.

Dezelfde redevoering, in het Nederduitsch vertaald, met opheld. en bylagen. Leyden 1779. 8.

(*L. F. de Beaufort*) het leven van Willem I. m. pl. Leyden 1732. 3 dn. h. fr. b. 8.
Met aanteekk. van M. Tydeman.

H. A. Spandaw lofrede op Willem I. Gron. 1821. b. p. 8.

J. Baselius, notable explooten van Oorloge in de Nederlanden door P. en M. Bax. Breda 1615. cart. 4.

Bundel van nagenoeg 50 brochures, rakende de Geschiedenis der Nederlanden, waaronder MSten; van den jare 1610 — 1705. h. b. 4.

Comoedia Vetus of Bootsmans Praetje. Amst. 1718. h. b. 8.

A. Valerius Nederlantsche Gedenckclanck, openbarende de voornaamste Geschiedenissen van de 17 Nederl. Provintien 't sedert den aenvang der beroerten tot 1625. met pl. en muziek-fig. Haarl. 1626. fr. b. langw. 4. (met de zeldz. pl. op blz. 210.)

Gedenkschriften van Jkhr. *Alex. v. d. Capellen*, van 1621 — 1632. Utr. 1777. 2 dn. b. p. 8.

Het leven van Willem II. 's Hage 1738. 2 dn. fr. b. 8.

N. C. Lambrechtsen van Ritthem korte beschrijving van de ontdekking en verdere lotgevallen van Nieuw-Nederland. Midd. 1818. m. kaart. h. fr. b. 8.

J. C. de Jonge Levensbeschrijving van J. en C. Evertsen, Luitenant-Admiralen van Zeeland, met pl. 's Hage 1820. 8.

Mr. *S. v. Middelgeest* pleidooi voor Mr. P. de Groot. Amst. 1819. b. p. 8.

Journael van den handel der Franschen in Utrecht en Woerden. Amst. 1674. met pl. h. b. 8.

C. Hugenii de vita propria sermonum inter liberos libri duo, ex edit. et c. annot. *P. Hofman Peerlkamp*; met de vertal. in Nederd. verzen door *A. Loosjes*. Haarl. 1817. b. p. 8.

J. Scheltema Peter de Groote in Holland en te Zaandam, in 1697 en 1717. m. pl. Amst. 1814. 2 dn. 8.

J.

Digitized by Google

J. Scheltema Rusland en de Nederlanden, in derzelver wederkeerige betrekkingen m. pl. Amst. 1817 — 1819. 4 dn. 8.

P. Huisinga Bakker het leven van Jan Wagenaar. Amst. 1776. 8.

M. Siegenbeek Verh. over Jan Wagenaar als Schrijver der Vaderlandsche Historie. (Amst. 182 .) 4.

(*H. A. Kreet*) Nederlandsche Amnestien van de jaaren, 1435, 1488, 1787 en 1788. en bijvoegsel tot dezelve. Dordr. 1789. 2 stukken. b. p. 8.

G. K. Grave *v. Hogendorp* Verhandelingen over den Oost-Indischen Handel. Amst. 1801. 3 stukken. 8.

G. K. Grave *v. Hogendorp* Brieven aan eenen participant in de Oost-Indische Compagnie. Amst. 1802. 8.

J. Scheltema Alexander Keizer van Rusland, in Holland en te Zaandam in 1814. met pl. Amst. 1814. 8.

J. Scheltema de laatste veldtogt van Napoleon Buonaparte, m. kaart. en pl. Amst. 1816. 8.

G. K. Grave *v. Hogendorp* bijdragen tot de huishouding van Staat in het Koningrijk der Nederlanden. 's Hage 1818 — 182 . deel I — VIII. 1e. stuk. deel IX. 8.

J. v. d. Bosch de la Colonie Frederiks-oord, traduit de l'Holl. par le Baron *de Keverberg*, avec une préface du traducteur. Gand 1821. 8.

Verzameling van stukken betrekkelijk de onbeperkte vrijheid van den Handel in Granen. 's Hage 1823. 8.

Memorie en Aanmerkingen, aan den Koning op den 15 July 1824 en den 24 Juny 1825 ingezonden door den Min. v. Staat, Baron *W. F. Roëll* (over den Graanhandel.) ('s Hage) 2 stukken. 8.

D. F. v. Alphen redevoering over het Ontwerp van Wet der Geldleening ten behoeve der Overzeesche bezittingen. Leyden 1826. h. e. b. 8.

Ge-

Digitized by Google

(*Gewestelijke en Plaatselijke.*)

J. v. Oudenhoven beschryvinghe der stede en landen van Heusden. Amst. 1651. fr. b. 4.

Iz. v. Nuyssenburg korte beschryving van Geertruidenberg. Dordr. 1774. h. b. 8.

Charterboek der Hertogen van Gelderland en Graaven van Zutphen, door *P. Bondam.* Utr. (1e dl. 4e afd. 1809.) fol.

G. v. Hasselt brieven gewisseld tusschen Nymegen met hare Spaansche bezetting en Arnhem in 1587. Arnh. 1805. fol.

(*Is. A. Nyhoff*) statistieke Beschryving van Gelderland, m. pl. Arnh. 1826. 8.

A. Huygen Beschryving der stad Doesburg, uitgeg. door *C. W. Vonck.* Nym. 1761. 4.

J. Schrassert Beschryving der stad Harderwyck. Hard. 1732. 2 dn. 1 fr. b. 4.

O. Tulleken ad diploma Comitis Reinaldi Nassavii de insula et monte Dei (then Weerdt Godts). Zwollae 1774. cart. 4.

Beschryving der stad Bommel door een Gelders Regtsgeleerde. Arnh. 1765. — Verhaal van het gepasseerde in de Prov. Groningen 'tzedert de verheffinge van Z. H. W. C. H. Friso. Gron. 1748. cart. 8.

A. W. K. Voet van Oudheusden histor. beschr. van Culemborg. m. pl. Utr. 1753. 2 dn. 1 h. b. 8.

J. F. Willems historisch onderzoek naer den oorsprong en den waren naem der openbare plaetsen en andere Oudheden van de Stad Antwerpen, met pl. en portr. Antw. 1828. carton. 8.

J. C. E. v. Ertborn Geschiedkundige aenteekening aengaande de Ste Lucas Gilde, en de Rederijkkamers van den Olyftak, de Violieren en de Goudsbloem (te Antwerpen). Antw. (180). fr. b. 8.

J. C. E. v. Ertborn hetz. werkje, 2e dr. ald. 1822. 8.

Be-

Digitized by Google

Beschryving der stad Antwerpen; gedr. te Amst. 1611. één blad in plano.

J. J. Lambin Geschiedkundige onderzoekingen op de aloude aenstellinge van den Voogd en van de Schepen en Raeden der Stad Ypre. Ypre 1815. h. e. b. 4.

Brief, behelzende twee preuven dat het hof van Holland vóór den jare 1429 is opgeregt. Leyd. 1717. fol.

F. v. Mieris en *D. v. Alphen* beschrijving der Stad Leyden, m. pl. Leyden 1762 — 1784. 3 dn. waarvan 2 in fr. bden. groot pap. fol.

Een band met Stukken over het 2e Eeuwget. van Leydens verlossing; als: Beschr. der plegtigheden en vreugdebedryven op 3 en 4 Oct. 1774. m. pl. b. p. — *J. le Francq v. Berkhey* het verheerlykt Leyden, met gewone en buitengewone pl. — Dezelfde, beschr. van een aanmerkelyke Snaphaan. h. fr. b. 8.

H. D. Gaubius Feestreden bij den aanvang der 3e Eeuw van Leydens Hoogeschool, vertaald door *P. v. d. Bosch.* — *P. v. d. Bosch* Beschr. der plegtigheden by het 2e Eeuwfeest der Leydsche Academie. Leyden 1775. h. b. 8.

J. Roemer het vijfde halve Eeuwfeest over het Ontzet der stad Leyden in 1574, gevierd in 1824. m. pl. Leyden 1824. — *J. H. v. d. Palm* feestrede op d. 4 Oct. 1824. Leyden 1824. 8.

Le Baron *de Westreenen de Tiellandt*, recherches sur l'ancien Forum Hadriani et ses vestiges près de la Haye. Amst. et la Haye 1826. av. cart. 12.

Handvesten, Privilegien enz. van Dordrecht, door *P. H. v. d. Wall.* Dordr. 1790. 3 h. fr. b. fol.

M. Beekman beschreiving van de Stad en de Baronnie van Asperen. m. pl. Utr. 1745. h. e. b. 8.

Beschrijving der stad Amsterdam. gedr. aldaar 1611. één blad in plano.

M. W. de Jonge pleitredenen wegens het Paviljoen te Haarlem. 's Hage 1820. 8.

J. Koning Geschiedenis van het Slot te Muiden en Hoofts leven op hetzelve. Amst. 1827. m. pl. 8.

Digitized by Google

Kronyck ende historie van het edele en machtige Geslachte van den Huyse van Egmondt, gelegen in Noord-Hollandt. met houtsn. Alckmaer 1755. cart. 8.

P. Paludanus Oudheid- en Natuurkundige Verhandelingen, betreklijk tot Westfriesland. Leyd. 1776. 1e st. fr. b. 8.

Die Kuerė van den lande van Zeelandt (van 1495). Antw. Hieron. Verdussen. zonder jaar van druk. h. b. 8.
Zie boven, blz. 84.

P. Paulus betoog van Zeelands regt tot het stigten eener Hoogeschole. Leyden 1775. fr. b. 8.

J. v. Iperen Redevoering ter eere van *Joannes van Miggrode*, den eersten Kerkhervormer van Zeeland. m. pl. Amst. 1774. 8.

J. W. te Water tweede Eeuwfeest van de vrijheid in den Burgerstaat en Godsdienst binnen de stad Vlissingen. Midd. 1772. b. p. h. fr. b. 8.

A. van Bemmel beschr. der stad Amersfoort. m. pl. Utr. 1760. 2 h. h. b. 8.
Met MSS. aant. van M. Tydeman.

Groot Placaat- en Charterboek van Vriesland, door *G. F.* Baron *thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg*. Leeuw. 1768 — 1778. dl. 1 — 3. e. b. fol.

H. W. C. A. Visser en *H. Amersfoordt* Archief voor Vaderlandsche, en inzonderheid Friesche Geschiedenis, Oudheid- en Taalkunde. Leeuw. 1824. 1 — 3 st. carton. 8.

J. W. de Crane historische Verhand. over den zoogenaamden nieuwen Stijl en deszelfs invoering in ons Vaderland, bijzonder in Vriesland. Work. 1826. b. p. 8.

W. F. Schratenbach a Burmania de jure Comitiorum Frisicorum. Franeq. 1751. l. p. 8.

G. Dumbar het Kerkelijk en Wereldlijk Deventer. m. pl. Dev. 1732 — 1788. 2 dn. 1 h. fr. bd. fol.
Met MSS. aant. van M. Tydeman.

B. J. van Hattum Geschiedenissen der Stad Zwolle. Zwolle 1767 — 1773. 4 dn. waarvan 3 in h. h. b. 8.
Met MSS. aant. van M. Tyd. en eenige losse stukjes, tot Zwolle betrekkelijk.

F. F. von Innhausen und Kniphausen de Provinciae Groninganae regiminis formâ antiqua et nova. L. B. 1828. 8.

Ge-

Digitized by Google

Geschiedenis van het overig Europa.

P. Aemylii (*Veronensis*) de rebus gestis Francorum libri x. Paris. 1548. c. lin. rubris. ch. maj. l. g. deaur. 8.

J. J. Raepsaet defense de Charles Martel contre l'imputation d'avoir usurpé les biens Ecclésiastiques. Gand. 1806. 8.

A. G. Raoux Notice sur un passage de la Chronique de Sigebert de Gembloux, relatif à l'autorité prétendue par les Papes sur les couronnes des Rois. Brux. 1827. 4.

L. von Ledebur, das Land und Volk der Bructerer. Berlin 1827. 8.

P. Cluverii Germania antiqua, Vindelicia et Noricum. L. B. 1616. l. p. fol.

P. Hachenbergi Germania Media, 12 dissertationibus proposita. Jenae 1686. — (Anonymi) dissert. de origine illustrium Germanorum. (titulus deest). — *H. Meibomii* ad Saxoniae inferioris imprimis historiam introductio. Helmest. 1687. — *B. Hopfferi* stricturae politicae ad iter Germanicum *Danielis Eremitae*. Tubing. 1682. l. p. 4.

J. D. F. Sotzmann über des Antonius von Worms Abbildung der Stadt Cöln. m. Steindr. Köln 1819. 8. (Achter Specim. Ling. Franc. ed. *Lachmann.*)

J. F. Faust Fasti Limpurgenses. Wetzlar 1720. cart. 8.

J. Th. Brosii et *A. M. Mappii* Juliae, Montiumque Comitum, Marchionum et Ducum Annales. Col. Agr. 1731. l. s. g. fol.

J. H. Jungii historiae antiquissimae Comitatus Benthemiensis libri 3. c. fig. Hanov. et Osnabr. 1773. l. p. 4.
Cum annott. M. Tydemanni.

J. F. Falke Codex Traditionum Corbeiensium, c. tab. aen. Lips. et Guelpherb. 1752. l. g. fol.

Nachrichten von der Insel Helgoland. London 1811. 8. (Achter Specim. Ling. Franc. ed. *Lachmann.*)

(*J. Meerman*) eenige berichten omtrent Groot-Brittannien en Ierland. 's Gravenh. 1787. 8.

(*J. Meerman*) eenige berichten omtrent de Pruissische, Oostenrijksche en Siciliaansche Monarchyen. 's Gravenh. 1793. 4 dn. 8.

J. Meerman eenige berichten omtrent het noorden en noordoosten van Europa. 's Gravenh. 1804. dl. 1—4. 8.

N. G. v. Kampen Geschiedenis van Griekenland. Delft en Dordr. 1827. 1e dl. 8.

A. L. v. Schlözer theorie der Statistiek, vertaald en met aanm. van *H. W. Tydeman.* Gron. en Amst. 1807. 8.

F. E. Berg van Middelburgh verh. over de afschaffing van de Kaapvaart. Utr. 1828. b. pap. 8.

D I C H T K U N D E.

(*Algemeene Werken.*)

F. J. Riedel en *H. v. Alphen* theorie der schoone Kunsten en Wetenschappen. Utr. 1778—80. 2 dn. 8.

H. v. Alphen Digtkundige Verhandelingen. Utr. 1782. 8.

G. Brender à Brandis Taal-, Dicht- en Letterkundig Kabinet. Amst. 1781—1784. 6 dn. b. p. 8.

G. Brender à Brandis Taal-, Dicht- en Letterkundig Magazijn. Amst. 1785—1787. 2 dn. b. p. 8.

J. v. Iperen Kerkelijke historie van het Psalmgezang der Christenen. m. pl. Amst. 1777. 1e dl. 8.

W. Bilderdijk Bijdragen tot de Toneelpoëzij, Leyd. 1823. 8.

Digitized by Google

S. J. Z. Wiselius de Tooneelspeelkunst, inzonderheid met betrekking tot het Treurspel. Amst. 1826. b. p. 8.

J. A. Snijers iets over de Muzyk, Poëzy en Schilderkunst. (Antw. 1823.) 8.

Nederlandsche Dichtkunde — en Dichters naar tijdsorde.

M. Siegenbeek proeven van Nederduitsche Dichtkunde uit de 17e Eeuw. Leyden 1806. 8.

L. G. Visscher Bloemlezing uit de beste schriften der Nederlandsche Dichters van de 13e tot de 18e Eeuw. Breda 1821. dl. 2 en 3. 8.

J. Bowring and *H. S. van Dijk* Batavian Anthology, or Specimens of the Dutch Poëts with remarks. London 1823. pap. vel. cart. 8.

J. C. W. le Jeune letterkundig overzigt en proeven van de Nederlandsche Volkszangen sedert de xve Eeuw. 's Gravenh. 1828. 8.

Melis Stoke Rijmkronijk met aanmerk. door *B. Huydecoper*. Leyden 1772. 3 dn. r. b. b. p. 4.

J. v. Maerlant Spiegel Historiael of Rijmkronijk, met aanteekeningen van *J. A. Clignett*, *J. Steenwinkel* en *W. Bilderdijk*. Leyden 1784, 1785. Amst. 1812. 3 dn. schrijfp. 8.

J. A. Clignett Bijdragen tot de oude Nederl. Letterkunde. 's Gravenhage 1819. fr. b. 8.

(*W. van Zuylen van Nievelt*) Souterliedekens, ghemaect ter eeren Gods op alle die Psalmen van David. Antwerpen, S. Cock 1540. h. b. 8.

In de Auctie bij den Hengst (J. Koning) te Amst. Sept. 1828. werd een ex. à *f* 20. — verkocht.

Hetzelfde boek. Utr. 1613. h. b. 8.

(Psalmen van *Johannes Utenhove*). Londen 1566. h. h. b.

Met MSS. aant. van M. Tydeman. De titel ontbreekt aan dit ex.

Digitized by Google

Werken van Rederykers, en Spelen van Sinne.

1. Spelen vã Sinne by dẽ XIX gheconfirmeerden Cameren van Rhetorycken binnen der stede van Gendt comparerende; die selue spelẽ beghinnende d. 12 Juny 1539. Ghedr. Antwerpen. Oct. 1539. fr. b. 8.
2. Spelen van Sinne - ghespeelt - binnen Andtwerpen. met houtsn. Antwerpen, Willem Siluius. 1562. roodl. bd. 4.
3. Spelen van Sinne — ghespeelt — binnen die stede van Rotterdam, by de neghen Cameren van Rhetorycken, die hem daer ghepresenteert hebben den XX dach in Julio, Anno 1561. Antwerpen, Willem Silvius, 1564. — Dryderley Refereynen, ghepronuncieert opte Rhetoryckfeest *der blauwe Acolyen* van Rotterdam. 1561. Antw. by denz. 't zelfde jaar. h. b. 8.
4. Refereynen int wyze —. Item int sotte — Item in 't Amoureuse. Vertoocht binnen Gendt — 1539. Antwerpen, Hans Coesmans 1581. fr. b. 8.
5. Den Lusthof van Rethorica — Beschryv. der Holl. Cameren van Redenr. binnen Leyden - 1596. Delf, Jan Andries 1596. h. b. 8.
6. Veelderhande (24) geneuchlicke dichten, Tafelspelen ende Refereynen. Antwerpen, Jan van Ghelen, 1600. fr. b. 8.
7. Const-thoonende Juweel by de lofl. Stadt Haerlem in 't licht gebragt. met pl. Zwol 1607. h. b. 8.
8. Een spel van sinnen opt derde, vierde en vijfste Cap. van 't Werck der Apostelen. Gorinchem, Jan Haensberch. 1608. — Den Boom der Schriftueren, van ses Personagien ghespeelt tot Middelburch, d. 1 Aug. (15)39. Gorinch. ald. 't zelfde jaar. h. b. 8.
9. Refereynen, ghemaeckt op een vraghe, enz. Amsterdam, voor Abraham Huybrechtsz. 1611. h. h. b. 8.

Digitized by Google

10. Antwoort op de Vraghe, by de Brabandsche Reden-ryck Camer *'t Wit Lavender, uyt Levender Jonst* tot Amsterdam. — Amsterdam, voor Abr. Huybrechtsz. 1613. h. h. b. 8.

11. Const-riick Beroep ofte antwoort, op de Kaerte uytgesonden by de Hollantsche camer binnen Leyden, *Liefd Es't Fondament*. Leyden, J. J. Paets. 1614. — Negenthien Refereynen int Sot, gheprononcieert te Leyden, 8 Oct. 1613. Ald. 't zelfde jaar. 4.

12. Nootwendich Vertoogh der alleen-suyverende Springh-Ader aller Kinderen Gods: vervaet in versch. antw. der Redenrijcke tonghen, op de Caerte der *Wijngaertrancxkens*, binnen Haarlem 1613. — Haerlem, D. Wachtendonck. 1614. h. h. b. 4.

13. (Hetzelfde boek, maar met een eenigzints anderen titel) aldaar, voor Pieter Arentsz. 't zelfde jaar. h. h. b. 4.

14. Der Reden-ryckers stichtighe aenwysinghe enz. — vertoont binnen den Dorpe van de Kethel, begonnen 1615. Schiedam, Adr. Cornelisz. van Delf, 1616. carton. 4.

15. Vlaerdings Redenryck-bergh. Amsterdam, Kornelis Fransz. 1617. h. h. b. 4.

16. Het Leydsch Vlaemsch Orangien Lelyhof, tsaemgestelt by de broeders *in Liefden groeijende*. Leyden, voor Jacob Roels. 1632. h. b. 4.

17. Vlissings-Redens-Lust-hof; — uitgegeven by de Reden-Camer tot Vlissinge, *de Blaeu Acoleye*. Vlissinge, J. J. Pick. 1642. h. h. b. 4.

18. Den Eerkrans voor Rethorica, gevlogten door het vredelievend Broederschap deser navolg. Redenkameren, — tot Noordwyk op de Kerkmisfeest, den 19, 20, 21 Aug. 1709. Leyden, de Wed. van Huyb. v. d. Boxe. h. h. b. 4.

M. de Casteleyn, de Konst van Rhetoriken: item de Baladen van Doornycke; en historie van Pyramus ende Thisbe. Rott. 1612. h. b. 8.

(*H.*

(*H. L. Spieghel*) Hartspieghel. Amst. 1614. h. b. 12.

J. T. Bodel Nyenhuis over het Ontzet van Leyden van *J. Zevecotius*. (Leyden 1829.) 8.

J. Bodecheer Benningh Leydsche oorlofdaghen of Nederduytsche gedichten. Amst. 1630. roodl. bd. 4.

A. v. d. Venne Sinnevonck op den Hollandschen Turf, en Sinnedroom op het Nieuw Wys-mal enz. 's Gravenhage 1634. h. b. 12.

P. Camper de Justo Vondelio, quidque in re Tragica a Graecis Latinisque Poëtis profecerit. L. B. 1819. 4.

D. Jonctys Roseliins Oochies. Dordr. 1639. — Dezelfde, hedendaegse Venus en Minerva. Dordr. 1641. h. b. 4.

C. Huygens Batava Tempe, 't Voorhout van 's Gravenhage. met eene omschr. en aanteekk. door het Leeuwaardsch Genootschap *Constanter*. Leeuw. 1824. b. p. 4.

J. Noseman, Hans van Tongen, razende-liefdens-eynd. Amst. 1644. carton. 4.

La lyre d'Apollon en poësies meslées par un Zélandois. Middelb. chez Pieter van Goetthem. 1657. 1657. parch. 32. format oblong.

G. Caudron leven der groote Catharina van Alexandrien, Aelst 1771. h. fr. b. 8.

Gysbert Japix Friesche Rymlerye, yn trye delen. Bôalsert 1668. e. b. 4.
Met een MS. vers van N. Hesselssoan en een van Nehemia Vegilin van Claerbergen.

Ev. Wassenbergh Specimen, s. narratio de vita, moribus et carminibus clarissimi poëtae Frisii, Giseberti Jacobi f. Franeq. 1793. 4.

H. Sweerts alle zijne Gedichten. Amst. 1697. h. b. 4.
Van achter met eenige weinige aant. van M. Tydeman.

E. Koolaart, geb. *Hoofman*, naagelaatene Gedichten, uitgeg. d. *W. Kops*. Haarl. 1774. b. p. fr. b. 8.

F. Greenwood Gedichten. Rott. 1719. h. b. 8.

A.

Digitized by Google

A. Hoogvliet Mengeldichten. Delft 1738. — Vervolg derzelve. Rott. 1753. h. fr. b. 4.

A. Hoogvliet Zijdebalen, Hofdicht. Delft 1740. 4.

P. Boddaert Stichtelijke Gedichten. Midd. 1741. — Vervolg derzelve. aldaar. 1752. — Nagelatene Mengeldichten en Levensbeschrijvinge. ald. 1761. 2 dn. r. b. 4.

H. Schim Bijbelpoëzij, Rott. 1723. — Bijbel- en Zededichten. Delft 1726. — de Heerlijkheid van van Christus en de Kerk en andere Bijbelzangen, ald. 1731. — Dichttafereelen. Maessluis 1737. 4 dn. h. b. 4.

De Amsteldamsche Schouwburg aan den derden Kato, naar 't Latijn van Amstelophilus, door *. 4.
(Uit het midden der 18de Eeuw.)

W. v. d. Pot Endeldijk Hofdicht; en andere Gedichten. m. pl. Leyd. 1768. fr. b. 4.

N. Versteeg Mozes. Rott. 1771. h. b. 4.

J. Spex nagelaaten Gedichten. Leyd. 1779. b. p. 8.

A. de Haen Herderszangen en Mengeldichten. Amst. 1751. groot pap. h. fr. b. 4.

Fr. de Haes Gelijkenis van den Verloren Zoon. Rott. 1744. — Het verheerlijkt en vernederd Portugal, en verscheide Gedichten. Amst. 1758. — Stichtelijke Gedichten. Rott. 1746. — Nagelaten Gedichten en Nederduitsche Spraekkunst. Amst. 1764. 2 dn. r. b. 4.

J. Althuysen Friesche Rymlery, yn twaa dielen. Liouwerd 1755. 4.

B. de Bosch dichtlievende Verlustigingen. Amst. 1741 — 1781. 3 dn. 4.
Met eenige aanteekk. van M. Tydeman.

M. L. (L. Trip) Tijdwinst in leedige Uuren. Leyd. 1774. b. p. fr. b. 8.

J. de Kruijff Gedichten. Amst. 1776. b. p. rood marok. bd. verg. op sn. 8.

P. Huisinga Bakker Poëzy. Amst. 1773 — 1790. 3 dn. 8.

Digitized by Google

F. v. Steenwijk Klaudius Civilis. Amst. 1774. h. b. 4

C. F. Gellert's Fabelen en Vertelsels, in 't Nederd. (door de *Bosch*, *Lutkeman*, *Meijer*, *Broekhoff*, *Roullaud*, *Lublink den Jongen* en eenige anderen). Amst. 1772. b. p. h. e. b. 8.

J. Macquet Dichtlievende Uitspanningen. Zierikzee 1772 — 1779. 3 dn. 8.

G. Beijer Dichtgewijde Mengelingen. (Leijden?) 1771. b. p. fr. b. 8.

Lijkzangen op R. Schutte. Amst. 1785. groot p. 8.

Tael- en Dichtlievende Oefeningen van het Genootschap: *Kunst wordt door Arbeid verkregen*, en Prijsversen. Leyden 1775 — 1787. dl. 1 — 5. b. p. fr. b. 8.

Losse stukken in 8. van hetzelfde Leijdsche Kunstgenootschap, als:

a.) Theonoë; Treurspel. 1771. fr. bd. verg.

b.) Lof der Tooneeldichtkunde, verval in 't Nederd. Tooneel, oorzaeken en middelen ter herstelling. 1771.

c.) Proeve eener nieuwe Psalmberijming, 1772. 5 st. (tot Ps. 104.)

d.) Het feestvierend Leyden; Eeuwspel 1774.

e.) Don Pedro, Koning van Castilje.

f.) Willem Tell.

g.) Sofonisba.

h.) Olindo en Sofronia.

(Deze 4 Treurspelen zijn naar 't Fransch gevolgd door *C. A. de Wetstein*, gedr. in 1779. en in 4 roodl. bandjes.)

Proeve van Poëtische Mengelstoffen door het Genootschap, *Kunstliefde spaart geen vlijt*, en Prijsvaarzen. Leyd. en 's Hage 1773 — 1796. b. p. 13 dn. waarvan 1 en 2. in h. e. b.; — ontbr. dl. XI. st. 2. en dl. XII. st. 1. 8.

Dichtstukken van hetzelfde Haagsche Kunstgenootschap, en bekroonde Keurstoffen. 's Hage 1791 — 1799. 3 dn. 6 stukken. 8.

Nieuwe Dichtgewijde Mengelingen van hetzelfde Genootschap. 's Hage 1804 — 1810. dl. 2 — 8. 8.

Dichtoefeningen van hetzelfde Genootschap. den Haag. 1813. Ie. dl. 8.

Ge-

Digitized by Google

Gedichten van het Genootschap: *Hier na volmaakter.* Amst. 1785. b. p. 8.

Werken van het Genootschap: *Studium Scientiarum Genitrix.* Rott. 1789. b. p. 8.

Werken van het Amsterdamsch Dicht- en Letteroefenend Genootschap. Amst. (1789) b. p. 8.

H. v. Alphen bij het graf van zijne Joh. Mar. van Goens. Utr. 1775. 8.

H. v. Alphen Gedigten en Overdenkingen. Utr. 1777. 8.

H. v. Alphen Nederlandsche Gezangen. Amst. 1779. 8.

H. A. Bruining Proeve van Bijbel- en Mengelpoëzij. Vere 1792. b. p. h. fr. b. 8.

Het Hoogste Goed, Lierdicht; Amst. 1791. b. p. 8.

P. Nieuwland nagelaten Gedichten, uitgegeven door *A. de Vries.* Haarl. 1827. 8.

De Messias, uit het Hoogd. van *Klopstock* vertaald door *J. Meerman*, met de Narede. 's Hage 1803 — 1815. 9 st. 4.

(*J. van der Dussen*) Proeve over den Mensch, naar het Engelsch van *Pope.* zonder plaats van druk. 1797. 4.

W. Bilderdijk Treurzang van Ibn Doreid in Neêrd. Dichtmaat. 's Hage 1795. 8.

W. Bilderdijk Poezij. Amst. 1803 — 1807. 4 dn. cart. 8.

W. Bilderdijk Mengelingen. Amst. 1804. dl. 1 — 3. cart. 8.

W. Bilderdijk Fingal, naar Ossiaan. Amst. 1805. 2 dn. cart. 8.

W. Bilderdijk Nieuwe Mengelingen. Amst. 1806. 2 dn. 8.

W. Bilderdijk de Ziekte der Geleerden. Amst. en 's Hage 1807. 8.

W. Bilderdijk Treurspelen. 's Hage 1808. dl. 1 en 2. cart. 8.

Digitized by Google

W. Bilderdijk Odilde. 's Hage 1808. cart. 8.

W. Bilderdijk Treurzang van Ibn Doreid in Neêrd. dichtmaat. 2e. dr. 's Hage 1808. cart. 8.

W. Bilderdijk Najaarsbladen. 's Hage 1808. 2 dn. cart 8.

W. Bilderdijk 's Konings Komst tot den Throon. Amst. 1809. 8.

W. Bilderdijk en Vrouwe *K. W. Bilderdijk* Vaderlandsche Uitboezemingen. Leyd 1815. cart. 8.

W. Bilderdijk en Vrouwe *K. W. Bilderdijk* nieuwe Dichtschakeering. Rott. 1819. 2 dn. cart. 8.

W. Bilderdijk en Vrouwe *K. W. Bilderdijk* ter nagedachtenis van J. W. Bilderdijk. Leyd. 1819. c. 8.

W. Bilderdijk Zedelijke Gispingen. Rott. 1820. c. 8.

(*W. Bilderdijk*) de Muis en Kikvorschkrijg. (Leyden) 1821. cart. 8.

W. Bilderdijk het Buitenleven naar het fransch van Delille. 2e. dr. Rott. 1821. cart. 8.

W. Bilderdijk Sprokkelingen. Rott. 1821. cart. 8.

A. Loosjes nagelaten Gedichten. Haarl. 1819. 2 dn. cart. 8.

J. v. Walré Heidebloemen. Haarl. 1816. 2 dn. cart. 8.

(*J. v. Walré*) Afrekening-maal van een Boedel, enz. Gastronomisch-Macaronisch Gedicht. (Haarl. 1819.) vel. pap. 8.

J. v. Walré Diederijk en Willem van Holland, Treurspel. Amst. 1821. cart. 8.

J. v. Walré Gedachtenis-offer aan W. Bingleij: en andere Gedichten. Amst. 1821. cart. 8.

J. v. Walré Heksluiting. Gravenhage 1828. 8.

S. J. Z. Wiselius Mengel- en Tooneelpoëzij. Amst. 1818 — 1821. 5 dn. cart. 8.

S. J. Z. Wiselius de dood van Karel, Kroonprins van Spanje, Treurspel. Amst. 1820. 8.

S. J. Z. Wiselius welmeenende Toespraak aan jeugdige Dichters. Amst. 1826. 8.

J. Kinker Gedichten. Amst. 1819. 3 dn. cart. 8.

Digitized by Google

J. H. Hoeufft Anakreons Gezangen in nederlandsche Versmaat. Breda 1816. 8.

J. v. Haastert Mengelpoëzij. Delft 1826. 8.

Provo-Kluit Uitboezeming op den ramp der Stad Leyden. Utr. 1807. 8.

E. A. Borger (bij de Verdediging der Oostersche Verhandeling van B. F. Tydeman); in het Boeren Friesch. (Leyden 1809.) 4.

A. Simons, het huisselijk Leven. Amst. 1823. cart. 8.

A. C. W. Staring Gedichten. Zutphen 1820. 2 stukken. cart. 8.

A. C. W. Staring nieuwe Gedichten. 's Gravenh. 1827. vel. pap. cart. 8.

B. H. Lulofs Avondmijmering. Gron. 1822. cart. 8.

B. H. Lulofs Lijkkrans bij den dood van Muntinghe. ald. 1824. 8.

H. A. Spandaw dichtregelen op het Gedenkteeken ter eere van Graaf Adolf van Nassau opgerigt. ald. 1827. 8.

J. C. v. d. Kasteele Jubelzang bij de viering van het 25 jarig bestaan des Haagschen Depart. tot nut van 't Alg. 's Hage en Amst. 1821. 8.

J. C. v. d. Kasteele het 's Gravenhaagsche Bosch. ald. 1822. 8.

A. Boxman Gedichten. Rott. 1823. cart. 8.

Is. da Costa Poëzij. Leyden 1821, 2 dn. cart. 8.

C. P. E. Robidé v. d. Aa de dood van Lord Byron. Leeuw. 1827. vel. pap. cart. 8.

C. P. E. Robidé v. d. Aa dichtregelen bij 't openen der Wintervergaderingen van het Departem. Leeuw. der Maatsch. T. N. V. 't Alg. (Leeuw. 1827) vel. pap. 8.

C. P. E. Robidé v. d. Aa de dankbare Vriezen aan hunne weldadige Landgenooten. Leeuw. 1828. b. p. 8.

Proeve van Dichterlijke Mengelingen. Zaand. 1822. 8.

H. Meijer Jr. Vaderlandsch Gevoel bij de beschouwing der Tentoonstelling van Schilderijen van levende Nederl. Meesters. Haarl. 1818. 8.

Digitized by Google

H. Meijer Jr. Gedichten. ald. 1822. cart. 8.

V. Loosjes de Veldslag bij Waterloo en Dichtproeven. ald. 1817. cart. 8.

V. Loosjes, A. de Lamartine's dood van Socrates nagevolgd. ald. 1828. b. p. cart. 8.

A. van Halmael Jr. Reinier en Willem van Oldenbarneveldt (Treurspel). Leeuw. 1828. b. p. 8.

(*J. J. Lambin*) Lijktraenen op het Graf van A. J. L. de Codt. (Yperen, 1819). 4.

J. F. Willems Aen de Belgen, Neerd. en Fr. met aant. Antw. 1818. 8.

J. F. Willems Maria van Braband, Ao. 1276. Antw. 1828. 8.

L. G. Visscher de Herder op het Slagveld bij Nieuwpoort. Brussel 1822. 8.

P. v. Genabeth de Godspraak der 16e Eeuw. (Brugge 1825). 8.

NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE.

a. Werken van Maatschappijen en Genootschappen.

Werken van de Maetschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden.

Eerste Deel. 1772. 4.

B. Huijdecoper brief wegens den Ablativus Absolutus.
W. R. Nanninga over het werkwoord *laten*, als een hulpwoord der gebiedende of toevoegende wijze gebruikt; met bijlagen van *N. Hinlópen*.
P. H. v. d. Wall, of *Quentovicus* Wijk te Duurstede geweest zij?
P. H. v. d. Wall aanmerkingen over het *Wapel* - of *Wapen-drencken*.
Z. H. Alewijn mengelingen, behelzende verbasterde Spreekwijzen, en een aanhangsel van verminkte plaatzen in oude schrijveren; met bijlagen van *N. Hinlópen*.
P. v. d. Bosch, de 12de der Olympische Lierzangen van Pindarus nagevolgd.
C. Nozeman bericht wegens eenige aanm. van *Mattheus* en *Justus van Leeuwaerden*, tot verdediging van den Nominativus Absolutus.
M. v. Leeuwaerden brief, aan *B. Huijdecoper* — en *J. v. Leeuwaerden*, Naberigt over het gebruik van den Ablativus Absolutus in onze Tale.

A.

Tweede Deel. 1774. 4.

A. van Assendelft heilgroete der Leidsche Zanggodinnen aan Z. D. H. Willem V, naer het Latijn van *A. van Royen.*
B. de Bosch Taal - en Dichtkundige Aanmerkingen ter verbetering zijner Dichtlievende Verlustigingen.
Z. H. Alewijn verdediging van de voornaamste Dichterlijke Vrijheden.
B. de Bosch, de Christen aan den Vrijgeest.
H. van Alphen over den Eed der Utrechtsche Bisschoppen, genaamd den Eed met zeven Stolen.
W. Kops schets eener Geschiedenisse der Rederijkeren.
J. de Kruyff, Grafschrift op Jan Wagenaar.

Derde Deel. 1777. 4.

A. Kluit Vertoog over de tegenwoordige Spelling der Nederduitsche Taal, vergeleken met de Spelling der Ouden.
J. Macquet over het Schoon in de Poëzije.
Z. H. Alewijn verdediging van de voornaamste dichterlijke Vrijheden.
J. Wagenaar, toets van de egtheid der Rijmkronijke, die op den naam van *Klaas Kolijn*, uitgegeven is.
P. v. d. Bosch, de ware Dichtkunst altijd eenvoudig.

Vierde Deel. 1779. 4.

H. van Wijn verh. over de Bellen (aan de klederen) met Bijlagen.
C. van Engelen antw. op de prijsvraag: over de algemeene oogmerken die een Dichter moet bedoelen, over de eigenaartige onderwerpen voor, en de algemeene regelen van de Dichtkonst; met Bijlagen.

Vijfde Deel. 1781. 4.

H. van Wijn schetze van het leeven, bedrijf en praelgraf van Nicolaes, Here van Putten en Strijen, met platen.
P. Huisinga Bakker over den ouden gebrekkelijken en sedert verbeterden trant onzer Nederduitsche Versen.
H. de Bosch Latijnsch antwoord op de prijsvraag over de Vereischten in eene Lofreden; met de Nederd. Vertaling daarvan door *P. v. d. Bosch.*

Zesde Deel. 1783. 4.

W. Bilderdijk antwoord op de prijsvraag, over het verband der Dichtkunst en Welsprekendheid met de Wijsbegeerte, en derzelver onderling nut; met Bijlagen, Nabericht, en pl.
Tweede antwoord op deze prijsvraag, met eene Bijlage.

Zevende Deel. 1788. 4.

Antwoord op de prijsvraag, over den oorsprong van het Nederduitsch uit het Moesogottisch en Angelsaxisch.

Digitized by Google

J. J. Hottinger Latijnsch, en
H. van Alphen Nederduitsch Antwoord op de prijsvraag, over de Kenmerken van waar en valsch Vernuft, en de behoedmiddelen tegen het laatste.
Z. H. Alewijn toets van nieuwerwetsche Taalkunde.
Z. H. Alewijn vertoog over de voorzetsel, *te*, *ten*, *ter*.

(Deze zeven deelen bevatten hier en daar aanteekeningen van Mr. *Z. H. Alewijn.*)

Verhandelingen van dezelfde Maatschappij.

Eerste Deel. 1806. 4. en 8.

J. Meerman verhaal van het beleg en de verovering van Leyden door Hertog Jan van Beijeren in 1420. met Bijlagen en Zegels.

Tweede Deels eerste Stuk. 1814. 8.

J. W. te Water Levensbijzonderheden van P. A. van de Werff.
C. Nozeman bedenkingen over den zoogenaamden Cimbrischen Vloed.
W. C. Ackersdijck onderzoek naar de beduidenis der benoeming van Maisniede - Lieden.
N. Hinlopen verhandeling over het duistere in de werken van G. Huijgens, voor zoo verre de Tale betreft.
W. Bilderdijk, aan Leyden, den 3. October 1806.

Tweede Deels tweede Stuk. 1818. 8.

M. Tijdeman Verhandeling over den Oorsprong der Spraak, en den Cratylus van Plato.
W. C. Ackersdijck aanmerkingen over de Middelen, waardoor in de Nederlanden de slavernij langzamerhand vernietigd, de staat der dorp - of landluiden verbeterd, en de landbouw bevorderd is.
W. C. Ackersdijck onderzoek naar de ligging van Fughte en Rumelo, plaatsen voorkomende in diplomata der 11de Eeuw.
G. Dumbar verslag van onuitgegeven stukken, betrekkelijk tot de historie van Overijssel.
G. Brender à Brandis onderzoek of Amsterdam het regt harer maten en gewigten aan een Privilegie van Hertog Aelbrecht van Beijeren verschuldigd zij.
J. Clarisse berigt aanstaande twee fragmenten van twee verloren Handschriften, het eene van *J. van Maerlant's* Spiegel Historiael, het andere van *M. Stoke's* Rijm - Kronijk.

Derde Deels eerste Stuk. 1819. 8.

M. Siegenbeek Lofrede op den Raadpensionaris S. van Slingelandt.
N. C. Lambrechtsen van Ritthem beknopte Geschiedenis van de Middelburgsche Rhetorijkkamer: *het Bloemken Jesse.*

W.

Digitized by Google

W. C. Ackersdyck over zekere belasting op het brouwen van Bier, in de Nederlanden, genaamd: het regt van de Gruit.
J. C. de Jonge, Levensschets van Floris, Voogd van Holland.

Derde Deels tweede Stuk. Leyden (zoo als alle de vorige.) 1824. 8.

J. J. Raepsaet Vertoog over de Poorterijen of gemeenten der Nederlanden.
N. Westendorp over het oud Runisch Letterschrift, met platen.

Nieuwe Werken van dezelfde Maatschappij.

Eerste Deel, Eerste Stuk. Dordrecht 1824. 8.

J. C. de Jonge Verh. over den invloed des Derden Staats in de Staats-vergaderingen, gedurende het Hertogelijk en Grafelijk bewind, in Braband, Vlaanderen, Holland en Zeeland.
W. C. Ackersdyck onderzoek omtrent Herman de Ruyter's inneming en verdediging van Loevestein.
Fragment van een oud Nederduitsch Rijmwerk (denkelijk van *J. v. Maerlant's* verhaal van den Trojaanschen Oorlog), met aanm. en opheld. van *W. C. Ackersdyck.*

Eerste Deel, Tweede Stuk. aldaar 1825. 8.

S. de Wind over den invloed van de Dichtkunde op de Geschiedenis, vooral op de Grieksche, Romeinsche en Nederlandsche.
De nederlaag van Frans van Brederode of de laatste onderneming der Hoekschen, door een Hollandschen dichter uit het laatst der 15e Eeuw; met aanteek. van *J. Koning.*
M. L. Baron *d'Tvoy van Mydrecht* bijdragen tot de historie van het Verbond en de Smeekschriften der Nederlandsche Edelen van de jaren 1565 — 1567.
Fragment van de IVe. partie van *J. v. Maerlant's* Spiegel Historiael, met aanteek. van *H. Hoffmann, van Fallersleben.*

Tweede Deel, Eerste Stuk. ald. 1829. 8.

N. Westendorp beknopte voordragt van de Noordsche Mythologie, ontleend uit de oorspronkelijke gedenkstukken en met aanwijzing van derzelver gebruik in de Nederlandsche Dichtkunde (1e gedeelte).
W. C. Ackersdyck over ongepaste en drukkende middelen, in vroeger tijden hier te lande gebezigd tot het ontdekken van Misdaden en Overtredingen; — bijzonder over het houden, bezitten, of hooren van gemeene of stille waarheid.

Wetten derzelfde Maatschappij. Leyden. 8.

Handelingen der Jaarlijksche Algemeene Vergadering dier Maatschappij, voor zoo ver dezelve gehouden

zijn, van hare stigting in 1766 tot 1822, in folio; en sedert tot 1828 in 8.

Verschillende ontwerpen en beredeneerde plans van *P. v. d. Bosch*, van *N. Hinlópen*, en andere Leden dier Maatschappij, tot vervaardiging van een Algemeen Omschrijvend Woordenboek der Nederl. Tale, met aanm. van *A. Kluit* en anderen. — Taalkundige Vragen, aan de Leden voorgesteld. — Alphabetische Woordenlijst der Maatschappij. blz. 1 — 120, alles gedr. te Leyden 1768 — 1791. in folio.

Mémoires des Prix de l'Académie de Bruxelles, couronnés en 1817 — 1828. Brux. 1818 — 1829. tom. 1 — 5 et 7. av. fig. 4.

Nouveaux mémoires de l'Académie de Bruxelles. Brux. 1820 — 1827. Tom. 1, 2 et 4. av. fig. 4.

Annales Academiae Groninganae, ab An. 1815 — 1825. Gron. 1817 — 1828. 10 voll. 4.

Verhh. van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. Midd. 1769 — 1792. m. pl. 15 dn. b. p. 8.

Nieuwe Verhh. van hetz. Gen. Midd. 1821. 3e en 4e dl. m. pl. 8.

Verhh. van het Provinciaal Utregtsch Gen. van K. en W. Utr. 1781 — 1801. 9 dn. m. pl. 8.

Verhh. van het Gron. Gen. *pro excol. Jure patrio.* Gron. 1778. 2e dl. 8.

b. Letterkundige Geschiedenis.

J. G. Te Water narratio de rebus Academiae Lugduno — Batavae, seculo XVIII. L. B. 1802. ch. opt. 8.

H. J. Schuermans Verslag der werkzaamheden van de Maatschappij van Vaderl. Taal en Letterkunde te Brugge over 1819 — 1820. 8.

P. J. B. C. v. d. Aa over het belangrijke der briefverzamelingen van gewigtige personen. (Amst. 1810?) 8.

G. de Wal Oratio de claris Frisiae JCtis; acc. annott. de vita, fatis ac scriptis JCtorum. Leov. 1825. 8.

J. G. de Crane Oratio de Vossiorum Juniorumque familia. Gron. 1821. ch. opt. 4.

J.

Digitized by Google

J. Scheltema Redevoering over de brieven van P. C. Hooft. Amst. 1807. b. p. h. e. b. 8.

Is. v. Haastert, Anth. van Leeuwenhoek vereerend herdacht. Delft 1823. 8.

J. W. de Crane Bijzonderheden, de familie Hemsterhuis betreffende. Leyden 1827. b. p. 8.

J. W. te Water Aanspraken in de Algemeene Vergaderingen van de Maatschappij der Nederl. Letterk. te Leyden. Leyden 1793 — 1822. 3 dn. 8.

M. Siegenbeek Aanspraken bij dezelfde gelegenheid. Leyden 1823 — 1828. 6 stukken. 8.

Echte stukken betreffende de uitzetting van Mr. *W. Bilderdijk* in Maart 1795. (Leyden) 1821. 8.

J. W. te Water, levensberigt van hemzelven. (Leyden 1823). 8.

P. Hofman Peerlkamp, A. v. d. Willigen en *H. Meyer, Jr.* hulde aan de nagedachtenis van A. Loosjes Pz. Haarl. 1818. 8.

J. W. de Crane hulde aan de nagedachtenis van P. Stinstra. (Amst. 1820.) 8.

E. Kist lofrede op P. v. Braam. Dordr. 1818. cart. 8.

B. F. Tijdeman, J. Kisselius en *J. Schouten* hulde aan de nagedachtenis van E. Kist. Dordr. 1823. b. p. cart. 8.

P. S. Schull herinnering aan de verdiensten van J. B. Crol. Dordr. 1823. 8.

G. de Meyer Lijkrede, en eenige Lijkzangen op P. Wittigs. Rott. 1823. 8.

J. J. Uitwerf Sterling hulde aan de nagedachtenis van G. van Varik (Amst. 1825). 8.

c. *Drukkunst.*

W. H. J. v. Westreenen Verh. over de uitvinding der Boekdrukkunst. 's Hage 1809. 8.

J. Koning Verh. over den oorsprong, de uitvinding, verbetering en volmaking der Boekdrukkunst. m. pl. Haarl. 1816. 8.

Digitized by Google

J. Koning bijdragen tot de Gesch. der Boekdrukkunst. Haarl. 1818, 1820. 2 h. e. b. 8.

Vier brieven gewisseld tusschen *J. Scheltema* en *J. Koning* over de laatste tegenspraak van het regt van Haarlem op de uitvinding der Drukkunst. Haarl. 1823. 8.

Gedenkschriften wegens het vierde Eeuwgetijde van de uitvinding der Boekdrukkunst, verzameld door *V. Loosjes.* m. pl. Haarl. 1824. b. p. 8.

Negen verschillende stukjes tot dit feest betrekkelijk. (Haarlem 1823). 8.

J. H. v. d. Palm Redevoering op het (gemelde) vierde Eeuwfeest. Haarl. 1823. 8.

(*R.*), Typographia oder die Buchdruckerkunst eine Erfindung der Deutschen. Essen. 1823. 8.

Hetzelfde in 't Nederduitsch, met een naschrift van den Vertaler (*H.*) Franek. 1823. 8.

(*G. van Lennep*) aanmerkingen op de gedenkschriften wegens het Eeuwgetijde. 's Hage 1824. 8.

Haarlems en Kosters regt gehandhaafd tegen twee aanvallen. (Haarl. 1823.) 8.

Nieuw onderzoek naar de aanspraak van Holland op de uitvinding der Boekdrukkunst, door *F. A. Ebert* en brief wegens het geschrift van *F. Lehne*, met voorr. en aanm. van *J. Koning.* (Haarl. 1825.) b. p. 8.

J. T. Bodel Nyenhuis de Juribus Typographorum et Bibliopolarum in Regno Belgico. 1819. ch. opt. 8.

(*J. Koning*) Naamlijst van eenige zeldzaame Boeken en Manuscripten. n. 1—9. (Amst.) 1796—1819. h. e. b. 8.

Bibliotheca Hultmanniana. Sylvaed. 1821. 8.

Bibliotheca Musschenbroekiana. L. B. 1826. 8.

Verzeichniss der Bücher des Herrn T. D. Wiarda. Aurich 1826. 8.

Catalogus van boeken, meerendeels tot de Godgeleerdheid en Geschiedenis betrekking hebbende, en waaronder eene zeldz. verzam. van Bijbels, Testa-

ta-

Digitized by Google

tamenten, Psalm- en Liturgische Boeken, in de XV en XVI Eeuw gedrukt, voorts eenige zeer kostbare HDS. en eigenhandige door voorname personen geschreven brieven, verzameld door een liefhebber der Nederl. Gesch. en Oudheden (J. Koning), verkocht te Amst. Sept. 1828. 8.

Catal. v. Boeken en HSS. van A. ten Broecke Hoekstra. Amst. 1829. 8.

WERKEN VAN GEMENGDEN INHOUD.

J. van Iperen Brieven over het Hooglied. 's Gravenh. 1776. 2 dn. 8.

Th. Harmer nieuwe verklaring van het Hooglied, met aanm. door *van Iperen.* Utr. 1778. 8.

A. Kluit Vaticinium de Messia Duce. Midd. 1774. 8.

A. Kluit tegen J. D. van Hoven over Lucas II. 2. aldaar 1777. 8.

J. Hinlópen Leerredenen. Utr. 1781. h. b. 8.

W. Broes Leerredenen. Amst. 1812, 1815. dl. 2 en 3. 8.

M. J. de Bast Meditatien op den lijdenden en stervenden Jezus. Gend (1804.) 2 dn. b. p. 8.

A. Kluit Oratio pro Imp. Juliano, Apostata. Mediob. 1769. 4.

A. des Amorie v. d. Hoeven Joannes Chrysostomus als een voorbeeld van ware Kanselwelsprekendheid. Delft 1825. 8.

T. Lubbers Groningen tot dankbaarheid aangespoord in eene Kerkrede bij de inhaling van Z. D. H. Pr. Willem V. Gron. 1773. 8.

J. van Spaan Kerkrede ter inwijding der nieuwe Psalmberijming. 's Gravenh. 1774. b. p. 8.

L. v. Bolhuis tweetal plegtige Redevoeringen. Gron. 1778. 8.

H. Kluit Bijdragen tot de geschiedenis van het huis-

Digitized by Google

houdenlijke der Gereformeerde Kerken in Zuid-Holland. Leyd. 1810. h. e. b. 8.

H. J. Royaards oratio de Theologia historica, cum S. Codicis exegesi rite conjuncta, nostris potissimum temporibus in Belgio excolenda. Traj. 1827. ch. opt. 8.

C. W. Stronck Dankrede. Dordr. 1827. 8.

J. Kinker brieven over het Natuurregt. Amst. 1823. 8.

H. Calkoen verhandeling over het voorkomen en straffen der Misdaaden. ald. 1780. b. p. 8.

H. A. Vezin geschiedenis van het straf- en doodregt van het eiland Teneriffe, vertaald door en met aanm. van *H. W. Tydeman*. ald. 1809. b. p. 8.

W. H. van Voorst de noodzakelijkheid van gebiedende voorschriften omtrent den Vorm. Haarl. 1821. b. p. 8.

W. H. van Voorst iets over het ontwerp van Wetboek van Burgerlijke Regtspleging. Haarl. 1827. 8.

J. van der Linden de ware Pleiter. Amst. 1827. 8.

Exposition et défense de ma théorie de l'organisation végétale, par M. *Brisseau Mirbel*, publié par M. *Bilderdyk*. Franç. et Allem. la Haye 1808. pap. fin. 8.

J. van Lier verhandeling over de Slangen en Adders van het landschap Drenthe. Neêrd. en Fransch. m. pl. Amst. en Gron. 1781. b. p. 4.

Ch. van Hulthem discours sur l'état ancien et moderne de l'Agriculture et de la Botanique dans les Pays-Bas. Gand 1817. grand et meill. pap. cart. 8.

(*M. N.*) nieuwen Koockboeck, enz. Delff 1599. h. b. 8.

Ph. Hermanni constich Distillierboeck, enz. Amst. 1622. h. b. 8.

L.

Digitized by Google

L. Lavaterus van Spooken en Nagtgeesten. met pl. Gorinch. 1681. h. b. 8.

A. Meeus Almanack van den jare 1563, ghecalcu-leert op den Meridiaen van Amst. met eene pro-nosticatie van dat jaer. Antw. (1562). h. b. 8.

Dat kleijne Planeten Boeck ofte Waersegerkonst, wt den VII Planeten, enz. — Een schoon tractaet van sommighe werckingen der Alchemistische dinghen; item van alderleij verwen te maecken. — Const-boeck nijeulijck wten Alchemistichschen gront ver-gadert, enz. — alles te Reesz 1581. 8.

A. Kluit Oratio de superstitioso et pernicioso in tem-plis et urbibus sepeliundi ritu. Mediob. 1776. 4.

G. Moll on Captain Parry's and Lieutenant Foster's experiments on the velocity of Sound. (Lond. 1824.) 4.

J. C. Baron *du Tour* beschr. van een werktuig om steden en groote gebouwen te verlichten door Gaz. 's Hage 1817. cart. 8.

J. C. Baron *du Tour* de Elektrieke vloeistof. ald. 1819. 8.

J. H. onder de Wijngaart Canzius Redevoering bij de plegtige uitreiking der eerepenningen aan de bekroonde tentoonstellers der voortbrengselen van Nationale Nijverheid in 1825. en *V. Loosjes* dicht-stuk op den lof dier Nijverheid. Haarl. 1825. b. p. 8.

C. J. C. Reuvens de literarum disciplina, animos ad studia severiora et ad vitam communem prae-parante. Harderov. 1816. 8.

F. H. L. Donckermann de hodierno Linguae Lat. usu in literis doctrinisque tradendis. L. B. 1826. ch. vel. 8.

C. J. v. Assen over de beste leerwijze op de Latijn-sche Scholen. Leyden 1828. 8.

C. J. C. Reuvens collectanea litteraria, sive conje-cturae in Romanos auctores. L. B. 1815. ch. opt. s. l. a. 8.

J. H. J. Köppen en *J. T. Bergman* over het leven

en

Digitized by Google

en de gedichten van Homerus (Ilias en Odyssea). Leyden 1820, 1826. 2 h. marok. bden. 8.

C. J. van Assen Perikles van Athene, 's Gravenh. 1819. 8.

C. J. van Assen over de begrippen van kieschheid bij de Ouden. (Amst. 1827). 8.

't Gulden Boeck van het Leuen ende Seyndbrieuen van den welsprekenden Orateur ende Keyzer Marcus Aurelius. Amst. 1589. 8.

Abu Nasri Ismaëlis Ebn Hammad al-Gieuharii purioris sermonis Arabici Thesaurus, vulgo dictus Liber Sehah, s. Lexicon Arabicum, partic. 1. ex edit. et c. not. *E. Scheidii.* Harderv. (1774). l. g. 4.

J. H. Hoeufft Parnasus Latino-Belgicus. Amst. et Bredae 1819. 8.

B. A. Nauta schets van de geschiedenis der Latijnsche Dichtkunst in Nederland, getrokken uit de Lat. verh. van Prof. *P. Hofman Peerlkamp.* Leyden 1826. b. p. 8.

D. J. v. Lennep Carmina Juvenilia. Amst. 1790. ch. opt. 8.

J. H. Hoeufft Carmina. Bredae 1805. ch. opt. l. g. 8.

J. B. G. Camberlijn d'Amougies carmina quatuor. Gandae 1815 — 1825. 8.

J. B. G. Camberlijn d'Amougies Miscellanea. Gandae 1828. 8.

P. H. Marron carmina tria. Paris. 1811 — 1825. 4.

P. H. Marron Solemnia Hagana, celebrata d. 23 et 24 Jul. 1828. Paris. 1828. 8.

S. Speyert v. d. Eyk Carmina eadem occasione (Hagae) recitata. (L. B. 1828). 8.

C. de Jong reizen naar de Kaap de Goede Hoop, Ierland en Noorwegen. m. pl. Haarl. 1802. 3 dn. 8.

C.

Digitized by Google

C. de Jong reize naar de Middellandsche Zee. m. pl. ald. 1806. 8.

C. de Jong 2e reize naar de Middellandsche Zee. m. pl. ald. 1807. 8.

C. de Jong reize naar de Caribische Eilanden. m. pl. ald. 1807. 8.

C. de Jong reize in en door het Kanaal. m. pl. ald. 1808. 8.

C. de Jong 3e reize naar de Middellandsche Zee. m. pl. ald. 1810. 2 dn. 8.

J. W. Zinkgreven Duytsche Apophthegmata of scherpzinnige Spreuken. Amst. 1669. — *J. Andreas* de Verwoestinge van de Mahometische of Turxsche Religie. Rott. 1651. — *N. Vedelius* het bisdom van Constantijn de Groote; of de magt der hooge Overheid in Kerkelijke zaken. Rott. 1663. h. b. 8.

D. Graswinckel Wellevens wetenschap en wijsheit. 's Gravenhage 1643. h. b. 4.

E. Young's Nachtgedachten, vertaald en met aanmerk. door *J. Lublink*, *den Jongen.* m. pl. Amst. 1785. 4 dn. b. p. h. fr. b. 8.

J. Thomson's Jaargetijden, vertaald door *J. Lublink*, *den Jongen*, m. pl. Amst. 1787. h. e. b. 8.

E. M. Engelberts Bespiegelingen over de vier getijden des jaars. Amst. 1769. e. b. 8.

J. Beattie proeve over het lachen en gelachverwekkende. Dordr. 1783. b. p. 8.

J. Lublink, *de Jonge*, drie zeventallen Verhandelingen. ald. 1783 — 1794. 3 dn. waarvan 2 in fr. b. 8.

E. Kist Verhandelingen en Redevoeringen uit het vak der fraaije Letterkunde en Zedekunde. Dordr. 1816. cart. 8.

J. H. v. d. Palm Verhandelingen, Redevoeringen, en losse Geschriften. Amst. 1818. 2e dl. 8.

Digitized by Google

Mnemosyne; Mengelingen voor Geschied- en Letterkunde, verzameld door *H. W. Tydeman, B. F. Tydeman* en *J. T. Bodel Nyenhuis*. Leyden 1829. 1e dl. 8.

J. de Vries over den Geest van onzen leeftijd, vergeleken met dien onzer Ouderen. (Amst. 1826.) 8.

A. Boxman proeve over de beste inrigting van het onderwijs voor de geringere standen, enz. Gorinch. 1821. b. p. 8.

(*G. J. A. de Stassart*) Pensées, maximes, réflexions, observations, etc. Brux. 1815. 8.

(*G. J. A. de Stassart*) Fables. Paris 1821. 8.

Olinger vertaling van het 1e boek van Fenelon's gevallen van Telemachus. Brussel 1821. 8.

J. F. Willems over het karakter van den Nederlandschen Schilder. (Antw. 1825.) 8.

Ch. van Hulthem discours (sur les beaux arts en Belgique). (Paris 1806.) 8.

Thèse que soutiendront les élèves de Mr. *Behaegel* de Thourout. Bruges 1819. pap. fin. 8.

C. P. E. Robidé van der Aa de gevolgen van huisselijke achteloosheid, wanorde en verkwisting. Amst. 1827. b. p. cart. 8.

W. H. Suringar redev. bij de viering van het 25 jarig bestaan van het Depart. Leeuwarden, der Maatsch. T. N. v. 't A. Leeuw. 1817. cart. 8.

W. H. Suringar onderzoek naar de oorzaken van het vervloeijen van aangeleerde kundigheden bij jonge lieden, na het verlaten der scholen. Amst. 1822. h. e. b. 8.

W. H. Suringar Redevoering voor en over Neêrlands Jongelingschap. Leeuw. 1823. 8.

Herinneringen en wenken ter onderhouding van het geleerde voor jonge lieden welke de scholen hebben verlaten, verzameld door *W. H. Suringar*. Amst. en Leeuw. 1825. 2 dn. fr. b. 8.

W. H. Suringar Godsdienstig en zedekundig handboek

Digitized by Google

boek voor Gevangenen. Amst. 1828. b. p. h. marok. bd. 8.

J. J. Uytwerf Sterling redev. over de noodzakelijkheid, om de zedelijke verbetering der Gevangenen te bevorderen. Amst. 1828. cart. 8.

V. Loosjes Zedekundige uitspanningen. Haarl. 1822. 8.

V. Loosjes nieuwe Zedekundige uitspanningen. ald. 1824. 8.

P. S. Schull Ernst en Luim. Dordr. 1829. 8.

P. S. Schull over de verdiensten van Mirabeau als redenaar in Staatsvergaderingen. (Dordr. 1828.) 8.

Het leven v. Julius Agricola geschetst door *Tacitus*, vertaald, en met aanm. door *P. S. Schull.* Dordr. 1828. 8.

De Ernstige (Rott. 1818). 2 stukken. cart. 8.

Le Messager des Sciences et des Arts. Gand. 1823—1825. n. 2—12. av. fig. 8.

De Argus, Tijdschrift, van 14 Sept. 1825.—23 Aug. 1826. (Brussel 1825, 1826.) 8.

OVERGESLAGENE OF NAGEKOMENE WERKEN.

Handschriften.

(Begin van) *Broeder Thomas Physica of Natuurkunde van het Heelal.* Kopy van *A. Kluit.* 4 blad. 4.
Zie over Broeder Thomas of Broeder Gheraert eene afzonderlijke Verhand. in *Bilderdijk's* Taal- en Dichtk. Verscheidenh. IV. 71—96.

Twee fragmenten van twee verlorene Handschriften, het eene van *J. van Maerlant's Spiegel Historiael*, het andere van *Melis Stoke's Rijmkronijk*; op perkament. folio.
Gevonden en beschreven door *J. Clarisse.* Zie de werken onzer Maatsch. (hiervoor, blz. 136.)

Tael- en Oudheidkundige Aanteekeningen betreffende de Nederduitsche Tale, gemaakt over woorden, ontleend uit verschillende Schrijveren. (misschien door *J. J. Schultens.*) 93 blz. met Register. 4.

Digitized by Google

R. Schutte aanmerkingen over de Nederduitsche Taal. 20 blz. 4.

W. A. van Spaen Lalecq (vroeger *van Hardenstein*) *lijst van Woorden, in oude Charters, Brieven en Handschriften voorkomende, allen volgens den Nederduitschen Tongval.* A — S. 83 bladz. in folio.

Jonkhr. *R. van der Capellen eenige aanmerkingen over de Baanderheeren, bijzonder over de Geldersche;* met bijgevoegde aanmerk. van andere Leden. 16 bladz. 4.

Perizonius in Tacitum de moribus Germanorum. 42 pagg. — *De Epistolâ scribendâ.* 4 pagg. — *De variis Carminum generibus.* 8 pagg. — *J. G. C. Rücker in Grotii Introduct. in Jurispr. Holl.* 40 pagg. — *A. Drakenborch Origines Trajectinae.* 67 pagg. — *Index in Ottonis et Meermanni Thesauros Juris.* 24 pagg. s. l. p. 4.

Boeken. Taalkunde. Nederl. *J. Huwé* het eerste Boeck der Nederduytse Redekonst, handelende van de Wesens, de Uytbeelding en Onderscheyding, en de Uytspraken. Haerlem 1710. 3 dn. 8.

M. Siegenbeek Proeven van Nederduitsche Welsprekendheid. 5e stukje. Leyden 1824. 8.

D. Snatich revue explicative des principes fondamentaux et des beautés de la langue Neêrlandaise. Bruxelles 1826. n. 1 — 10. 8.

Duitsche. *G. Gley* Langue et Littérature des anciens Francs. Paris 1814. 8.

A. Schellhorn Teutsche Sprichwörter, sprichwörtliche Redensarten und Denksprüche; nebst einem Anhange von Sprichwörtern und Denksprüchen in Lateinischen Versen. Nürnb. 1797. cart. 8.

Der Heldenbuch von *F. v. d. Hagen* und *A. Primisser.* Berlin 1825. 2r th. 8.

Altdeutsche Wälder, durch die Brüder *Grimm.* Cassel 1813. Th. 1 u. 2. heft 1 — 3. 7. 10. 12. — Th. 3. heft 1 u. 2. 8.

G.

Digitized by Google

G. Th. Legis die Runen und ihre Denkmäler; nebst Beytragen zur Kunde des Skaldenthumes, mit Steindr. Leipzig 1829. 8. — *Deutsche, enz.*

Glossaire Génevois. Genève 1827. 8. — *Fransche.*

F. A. Mayer über die von dem Leptinensischen Konzilium aufgezählten abergläubischen und Heidnischen Gebraüche der alten Teutschen. Ingolstadt 1828. 8. — *Oudheid-en Geschiedk.*

Deneken die Rolands-Saüle in Bremen, mit Abbild. Bremen 1828. 8.

Erster u. 2r Bericht an die Mitglieder des Sächsischen Vereines für Erforschung und Bewahrung vaterländischer Alterthümer zu Leipzig. mit Steindr. Leipz. 1825, 1826. 8.

Erster u. 2r Bericht an die Mitglieder der Deutschen Gesellschaft zu Erforschung vaterländischer Sprache und Alterthümer in Leipzig. mit Steindr. Leipz. 1827, 1828. 8.

Deze 4 berigten ten geschenke van C. L. Stieglitz, Dr. Juris, Domproost te Leipzig, geschiedschrijver des Genootschaps.

J. T. Bodel Nyenhuis, kort verslag van het eerste deel der *Archaeologia Americana*, gedr. te Worcester in Massachusetts. 1820. (Leyden 1822.) 8.

H. W. Tydeman Verh. over den Nederlandschen Aartsketter uit het begin der 12e Eeuw, Tanchelyn of Tanchelm. (Amst. 1814.) 8. — *Gesch. der Nederl.*

Onderzoek rakende het eigenmagtig afdanken van Krijgsvolk bij de Staten van Holland in 1650 met de gevolgen daarvan; met eene voorreden en bijlagen door *S. J. Z. Wiselius*. Brussel 1828. 8.

Le Baron *de Stassart* Promenade à Tervueren (sur Charles de Lorraine). Brux. 1816. 4.

N. G. v. Kampen Geschiedenis van Griekenland, Delft en Dordr. 1828. 2e dl. 8. — *Gesch. van 't overig Europa.*

J. P. Kleyn Ode ter nagedachtenisse van zijnen vriend H. van Alphen. Arnh. (1803.) 4. — *Dichtkunde.*

B. Klijn Eerstelingen der Vrijheid. Utr. 1814. vel. pap. 8.

Digitized by Google

Gemengden Inhoud. *A. Ypey* de studiis Theologiae dogmaticae recte regendis. Gron. 1813. 8.

A. Adriani bijdragen tot zijne opheldering van eenige Bijbelplaatsen. Hoorn. 1829. 8.

VERBETERINGEN.

Blz. 97. *eerste noot.* Deze Nederd. Geschriften heeft de Heer *Hoffmann* onder de rubrieken van Romans en kleine Verhalen, van Geschiedkundige Rijmwerken en Leerdichten, en van Liederen gerangschikt. Zie K. en L. Bode voor 1821. II. 310—315 en 371—377. en voor 1822. I. 89—94.

— 99. *E. G. Graff* Diutiska — 2r bd. 1 u. 3 heft. *lees:* 1—3 heft.

— 109. *J. L. von Parrot* Versuch u. s. w. nebst Erlaüterungen, in folio.

— 110. *J. C. de Jonge* Notice etc. avec le supplément. la Haye 1824. 8.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google